

UHASSELT

KU LEUVEN

Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Dispute Boards als methode voor het voorkomen en alternatief oplossen van bouwconflicten

Kimsi Luysterborg

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting overheid en recht

PROMOTOR :

Prof. dr. Eric LANCKSWERDT

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt

Campus Hasselt:

Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt

Campus Diepenbeek:

Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2021
2022

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Dispute Boards als methode voor het voorkomen en alternatief oplossen van bouwconflicten

Kimsi Luysterborg

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting overheid en recht

PROMOTOR :

Prof. dr. Eric LANCKSWEEEDT

SAMENVATTING

In deze masterthesis wordt een onderzoek gevoerd naar het gebruik van dispute boards in België. De doelstelling van dit onderzoek is te achterhalen of er problemen zijn rond de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van een beslissing van een dispute board en of een wettelijk kader gewenst is.

Dispute boards zijn een alternatieve vorm van geschillenoplossing, voornamelijk gebruikt in de bouwsector. Ze hebben hun ontstaan te danken aan grote infrastructuurwerken in de Verenigde Staten. Als een dispute board optimaal werkt is het zelfs een vorm van geschillen*preventie*. Een dispute board wordt in het begin van een bouwproject ingesteld. Hierdoor onderscheidt het zich van andere vormen van alternatieve geschillenoplossing. Omdat de leden van de dispute board het project gedurende de hele looptijd frequent opvolgen hebben dispute boards het voordeel dat problemen snel en doortastend aan de bron aangepakt kunnen worden. Toch wordt vastgesteld dat dispute boards vandaag niet veel worden gebruikt in België en dat er geen wettelijk kader rond opgesteld is. Partijen kunnen een beroep doen op internationale, niet-bindende frameworks maar zijn hiertoe niet verplicht. De vraag rijst welke kracht een beslissing van een dispute board heeft en of een wettelijk kader hieromtrent in België wenselijk is.

Het resultaat van het onderzoek is op een opbouwende wijze bereikt. In het eerste deel van de masterthesis worden de ontstaansgeschiedenis en stijgende structurele toepassing van dispute boards nader bekeken. Ook wordt onderzocht wat de succesratio van de figuur is. Daarna wordt een antwoord geboden op de vraag hoe dispute boards omschreven kunnen worden en wat de hoofdkenmerken en voordelen zijn. Ook de verschillende soorten dispute boards en hun werking worden weergegeven.

Een volgende stap in het onderzoek is het afnemen van diepte-interviews. Dit om de problemen en uitdagingen rond dispute boards in België in kaart te brengen en om na te gaan of er in de praktijk vraag is naar een wettelijk kader. Deze bevindingen worden verwerkt in deel II en III van de masterthesis.

In het tweede deel van de masterthesis worden de procedurele aspecten van een formele verwijzing naar de dispute board besproken. Hieruit blijkt dat partijen de mogelijkheid hebben om hun standpunt uitgebreid uiteen te zetten alvorens de dispute board een beslissing neemt. Daarna worden de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van zo'n beslissing onderzocht. Hier wordt een vergelijking gemaakt met de bindende derdenbeslissing, arbitrage en bemiddeling. Het tweede deel wordt afgesloten met mijn aanbeveling.

Het laatste deel van de masterthesis bevat een antwoord op de vraag of een wettelijk kader gewenst is. Hiervoor dienen eerst de problemen en uitdagingen in verband met dispute boards alsook de voor- en nadelen van een wettelijk kader uiteengezet te worden. Daarna worden de meningen van de respondenten weergegeven. Vervolgens worden ook enkele alternatieven van een wettelijk kader onderzocht, namelijk gemeen recht, soft law, best practices en een Europese verordening of richtlijn. Tot slot volgt mijn aanbeveling.

DANKWOORD

Deze masterthesis is het sluitstuk van mijn opleiding Master in de Rechten aan de Universiteit Hasselt. Gedurende een jaar verdiepte ik mij in de materie omtrent dispute boards. Het was een boeiende, uitdagende en vooral heel leerrijke periode. Deze materie was mij geheel onbekend. Mijn leergierigheid triggerde mij om voor dit onderwerp te kiezen en het verder uit te diepen.

Een masterthesis schrijf je niet alleen. Ik wens dan ook enkele personen uitvoerig en oprecht te bedanken voor hun steun en bijdrage.

Eerst en vooral wil ik mijn promotor, Prof. dr. LANCKSWEERDT, bedanken. Dankzij hem kon ik mijn onderzoek steeds gericht bijsturen. Zonder zijn constructieve feedback, raad en tips zou het schrijven van deze masterthesis een onmogelijke opdracht geweest zijn.

Daarnaast bedank ik graag de respondenten die met plezier tijd vrijmaakten in hun drukke agenda's voor een diepte-interview over dispute boards. Het was fijn te spreken met gepassioneerde mensen die praktijkervaring hebben met het onderwerp. De gesprekken leverden nuttige inzichten op voor mijn masterthesis.

Verder wil ik mijn vriend, Ben Van Baelen, bedanken voor zijn onvoorwaardelijke morele steun, zijn bodemloze vertrouwen in mijn capaciteiten en voor de ontspannende avondwandelingen. Hij was er altijd voor mij tijdens mijn studiejaren en zeker ook tijdens het ganse proces van deze masterthesis.

Tot slot wil ik ook mijn familie en vooral mijn ouders bedanken. Zij gaven mij de kans om te studeren aan de Universiteit Hasselt en steunden mij, moreel en financieel, gedurende dit boeiende traject.

Een oprechte dank jullie wel.

Kimsi Luysterborg,

Mol, 13 mei 2022

INHOUDSOPGAVE

LIJST VAN AFKORTINGEN	I
LIJST VAN BIJLAGEN	III
INLEIDING	1
PROBLEEMSTELLING	1
BEPERKINGEN	2
ONDERZOEKSVRAGEN EN METHODOLOGIE	3
DIEPTE-INTERVIEWS	4
DEEL I. GESCHIEDENIS, BEGRIPSOMSCHRIJVING, KENMERKEN, VOORDELEN, WERKING EN VOORBEEDEN DISPUTE BOARDS.....	7
INLEIDING	7
HOOFDSTUK I. GESCHIEDENIS EN SUCCESRATIO.....	9
<i>AFDELING I. ONTSTAAN IN DE VERENIGDE STATEN .....</i>	<i>9</i>
<i>AFDELING II. STIJGENDE STRUCTURELE TOEPASSING .....</i>	<i>10</i>
<i>AFDELING III. SUCCESRATIO.....</i>	<i>12</i>
HOOFDSTUK II. BEGRIPSOMSCHRIJVING, KENMERKEN EN VOORDELEN	13
<i>AFDELING I. DEFINIËRING .....</i>	<i>13</i>
<i>AFDELING II. HOOFDKENMERKEN.....</i>	<i>13</i>
<i>AFDELING III. VOORDELEN.....</i>	<i>15</i>
HOOFDSTUK III. SOORTEN EN WERKING	17
<i>AFDELING I. SOORTEN .....</i>	<i>17</i>
§1. DAB.....	17
§2. DRB.....	17
§3. CDB.....	18
§4. Standing en ad hoc dispute board	18
<i>AFDELING II. WERKING VAN DE DISPUTE BOARD .....</i>	<i>19</i>
§1. Contractsluiting	19
§2. Samenstelling dispute board	20
§3. Werking tijdens het project.....	21
§4. Uitspraken.....	21
§5. Kostprijs.....	23
HOOFDSTUK IV. DISPUTE BOARDS IN BELGIË EN NEDERLAND	25
TUSSENTIJDSE CONCLUSIE	27
DEEL II. UITVOERBAARHEID EN AANVECHTBAARHEID	29

INLEIDING	29
HOOFDSTUK I. PROCEDURELE ASPECTEN.....	31
<i>AFDELING I. PROCEDUREEL VERLOOP FORMELE VERWIJZING</i>	31
§1. Statement of Case	31
§2. Response.....	31
§3. Hoorzitting.....	32
§4. Beslissing	33
HOOFDSTUK II. UITVOERBAARHEID EN AANVECHTBAARHEID, KRITIEK EN VERGELIJKING MET BINDENDE DERDENBESLISSING, ARBITRAGE EN BEMIDDELING.....	35
<i>AFDELING I. UITVOERBAARHEID</i>	35
<i>AFDELING II. AANVECHTBAARHEID</i>	35
<i>AFDELING III. KRITIEK</i>	36
§1. Uitvoerbaarheid	36
§2. Aanvechtbaarheid	36
<i>AFDELING IV. VERGELIJKING MET BINDENDE DERDENBESLISSING, ARBITRAGE EN BEMIDDELING</i>	36
§1. Bindende derdenbeslissing.....	37
A. Begripsomschrijving	37
B. Draagwijdte bindende derdenbeslissing.....	38
C. Vergelijking beslissing dispute board en bindende derdenbeslissing	39
D. Beslissing dispute board als bindende derdenbeslissing?.....	40
§2. Arbitrage	41
A. Begripsomschrijving	41
B. Draagwijdte arbitrale uitspraak	43
C. Vergelijking beslissing dispute board en arbitrale uitspraak	44
D. Beslissing dispute board als arbitrale uitspraak?.....	45
§3. Bemiddeling	46
A. Begripsomschrijving	46
B. Draagwijdte uitspraak bemiddeling	47
C. Vergelijking beslissing dispute board en akkoord in bemiddeling	48
D. Beslissing dispute board als akkoord in bemiddeling?.....	48
HOOFDSTUK III. AANBEVELING.....	49
<i>AFDELING I. DE BINDENDE DERDENBESLISSING</i>	49
<i>AFDELING II. ARBITRAGE</i>	50
<i>AFDELING III. BEMIDDELING</i>	50
<i>AFDELING IV. COMBINATIE?</i>	51
TUSSENTIJDSE CONCLUSIE.....	53
DEEL III. WETTELIJK KADER OF ALTERNATIEF?.....	55
INLEIDING	55

HOOFDSTUK I. EEN WETTELIJK KADER IN BELGIË.....	57
<i>AFDELING I. UITDAGINGEN EN PROBLEMEN ROND DISPUTE BOARDS.....</i>	<i>57</i>
§1. Onbekend maakt onbemind	57
§2. Samenstelling	58
§3. Risico op corruptie en belangenvermenging	58
§4. Modulatie	59
§5. Wantrouwen verzekeraar en overheid.....	59
§6. Kosten	60
<i>AFDELING II. VOOR- EN NADELEN WETTELIJK KADER.....</i>	<i>61</i>
§1. Voordelen.....	61
§2. Nadelen.....	62
§3. Mening van de respondenten	63
<i>AFDELING III. EEN BLIK OVER DE GRENZEN: LANDEN MET EEN WETTELIJK KADER?.....</i>	<i>64</i>
HOOFDSTUK II. ... OF EEN ALTERNATIEF?	65
<i>AFDELING I. GEMEEN RECHT .....</i>	<i>65</i>
<i>AFDELING II. SOFT LAW.....</i>	<i>65</i>
<i>AFDELING III. BEST PRACTICES .....</i>	<i>65</i>
<i>AFDELING IV. EUROPESE VERORDENING OF RICHTLIJN .....</i>	<i>67</i>
HOOFDSTUK III. AANBEVELING.....	69
<i>AFDELING I. WETTELIJK KADER?.....</i>	<i>69</i>
<i>AFDELING II. OF ALTERNATIEF? .....</i>	<i>70</i>
TUSSENTIJDSE CONCLUSIE.....	73
BESLUIT	75
BIBLIOGRAFIE	79
BIJLAGEN.....	85
BIJLAGE 1: UITTREKSELS POWERPOINT PRESENTATIE LUC IMBRECHTS OVER DISPUTE ADJUDICATION BOARDS.....	85
BIJLAGE 2: VOORBEEDEN ARBITRAGE- EN GERECHTELIJKE CLAUSULE	87
BIJLAGE 3: VRAGENLIJST DIEPTE-INTERVIEWS BELGIË.....	89
BIJLAGE 4: VRAGENLIJST DIEPTE-INTERVIEWS NEDERLAND	91
BIJLAGE 5: INTERVIEW LUC DEMEYERE (TELEFONISCH)	93
BIJLAGE 6: INTERVIEW DEWIE HAJEK (TEAMS)	99
BIJLAGE 7: INTERVIEW STEVEN VAN GARSSE (TELEFONISCH)	115
BIJLAGE 8: INTERVIEW LUC IMBRECHTS EN SILKE HOEBEEK (TEAMS).....	119
BIJLAGE 9: INTERVIEW ARENT VAN WASSENAER (TEAMS)	131

LIJST VAN AFKORTINGEN

ADR	Alternative Dispute Resolution
CDB	Combined Dispute Board
DAB	Dispute Adjudication Board
DB	Dispute Board
DBFM	Design, Build, Finance, Maintain
DRB	Dispute Resolution Board
DRBF	The Dispute Resolution Board Foundation
FDOT	Florida Department of Transportation
FIDIC	Fédération Internationale des Ingénieurs – Conseils (International Federation of Consulting Engineers)
IKK	Internationale Kamer van Koophandel
NOAB	Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel
SOC	Statement Of Case
UNCITRAL-modelwet	Modelwet inzake internationale handelsarbitrage van de Commissie van de Verenigde Naties voor Internationaal Handelsrecht

LIJST VAN BIJLAGEN

Bijlage 1	Uittreksels PowerPoint presentatie over Dispute Adjudication Boards
Bijlage 2	Voorbeelden arbitrage of gerechtelijke clausules
Bijlage 3	Vragenlijst diepte-interviews België
Bijlage 4	Vragenlijst diepte-interviews Nederland
Bijlage 5	Interview Luc Demeyere
Bijlage 6	Interview Dewie Hajek
Bijlage 7	Interview Steven Van Garsse
Bijlage 8	Interview Luc Imbrechts en Silke Hoebeek
Bijlage 9	Interview Arent van Wassenaer

INLEIDING

1. De bouwsector is gevoelig voor geschillen. De redenen hiervoor zijn legio. Bouwprojecten worden zelden gerealiseerd zoals gepland. Aanpassingen, meerwerken en oplopende kosten zijn veel voorkomende praktijken. Ook leidt de vraag of de aannemer recht heeft op bijbetalingen meer dan eens tot geschillen. De tijdschema's voor het voltooiën van het project zijn strak en vertragingen leiden tot sancties.¹

Het is al snel duidelijk dat geschillen in de bouwsector tot hoog oplopende discussies leiden waarbij het vaak voorvalt dat de bouwwerkzaamheden worden stilgelegd. Dit zorgt voor onnodige kosten, vertragingen en risico's voor zowel de bouwheer als de aannemer. De escalatie van het conflict is niet te vermijden indien partijen deze problemen niet snel en doortastend bij hun ontstaan aanpakken.

2. Een geschil kan via gerechtelijke weg opgelost worden maar dit is niet noodzakelijk. Naast beslechting door de rechtbank zijn er andere manieren om uit een conflict te raken. Zo zijn in België enkele vormen van alternatieve geschillenoplossing (Alternative Dispute Resolution of ADR) bekend. ADR heeft tot doel te voorkomen dat partijen de stap naar de rechter moeten zetten.² De meeste vormen van geschillenoplossing of -beslechting bieden vaak geen snelle oplossing aan contractspartijen. De trajecten worden pas opgestart als het conflict bestaat. Er zijn al spanningen tussen de partijen aanwezig en de werken zijn mogelijk reeds stilgelegd.³

3. Sinds enige tijd maken dispute boards wereldwijd hun opmars. Dispute boards kunnen een oplossing bieden voor bovenstaande problemen. Ze worden opgericht bij de start van een project. Door middel van regelmatige bezoeken aan de bouwsite, opvolging van voortgangsrapporten en andere relevante documenten die de partijen ter beschikking stellen zijn dispute boards op een constante wijze op de hoogte van de ontwikkelingen van het project. Ze zijn actief bij de werken betrokken gedurende heel het bouwproces. Dit leidt ertoe dat dispute boards geschillen kunnen voorkomen nog voor ze ontstaan. Deze belangrijke kenmerken van dispute boards zorgen ervoor dat ze effectief zijn in het vermijden en oplossen van geschillen in realtime.⁴

Deze masterthesis onderzoekt het gebruik van dispute boards in België, een manier om conflicten snel en doelbewust op te lossen en zelfs te voorkomen.

Probleemstelling

4. Dispute boards vinden hun origine in de Verenigde Staten. Tot op de dag van vandaag zijn dispute boards niet gereguleerd, noch algemeen bekend in België.

¹ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 59.

² E. LANCKSWEERDT, "Alternatieve geschillenoplossing. Bevorderd door de rechter", *NJW* 2019, nr. 400, (270) 270.

³ S. BIELEN, W. MARNEFFE en P. POPELIER, "Life is Short and Trials are Long. Empirische studie van de doorlooptijden in bouwgeschillen", *RW* 2015-2016, (3) 3-4.

⁴ A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 61; L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 810-811.

5. In België kan het gebrek aan een wettelijk kader een probleem vormen. Partijen die gebruikmaken van dispute boards kunnen hun organisatie en werking naar eigen goeddunken bepalen. Hierdoor is het voor contractpartijen mogelijk afbreuk te doen aan de hoofdbestanddelen van een dispute board. En laat die hoofdbestanddelen precies zijn wat een dispute board zo succesvol maakt. Problemen die zich kunnen voordoen zijn bijvoorbeeld: partijen starten de dispute board pas op wanneer reeds een conflict is ontstaan, partijen betrekken de dispute board onvoldoende bij het project, de leden van de dispute board komen te weinig samen, de dispute board wordt niet goed samengesteld (enkel advocaten, enkel deskundigen, ...). *A contrario* kan de vraag gesteld worden of een wettelijk kader wel gewenst is. Er kan bijvoorbeeld een beroep gedaan worden op soft law of het gemeen recht om aan bovenstaande problemen tegemoet te komen.

Er rijzen ook andere praktische problemen rond dispute boards in België. Indien een dispute board een beslissing neemt, waar bevindt deze beslissing zich dan in de rechtsorde? Vragen kunnen rijzen over de uitvoerbaarheid van de beslissing: kunnen contractspartijen elkaar dwingen tot uitvoering van de beslissing of is hier een rechterlijke tussenkomst of toetsing voor nodig? Daarnaast kunnen ook vragen ontstaan over de aanvechtbaarheid van een beslissing van een dispute board. Is hoger beroep mogelijk, en zo ja op welke manier? Bij een rechter? Of is het mogelijk te vragen of de dispute board een beslissing herziet?

Beperkingen

6. De doelstelling van deze masterthesis is om de juridische problemen omtrent dispute boards in België te onderzoeken en te bespreken. Ook tracht dit onderzoek oplossingen voor deze problemen voor te stellen. Andere vormen van ADR worden hier niet uitvoerig behandeld. Deze masterthesis is immers geen onderzoek naar alle alternatieve oplossingsmethoden voor bouwconflicten. Enkel voor inspiratie en ter vergelijking wordt gericht naar andere vormen van ADR gekeken.

7. Indien een wettelijk kader voor dispute boards in België aangewezen zou zijn, laat de omvang van deze masterthesis niet toe om zelf een wettelijk kader uit te tekenen. Deze thesis tracht wel inspiratie en ideeën aan te bieden die gebruikt kunnen worden bij de toepassing van dispute boards. Ook beperkt dit onderzoek zich tot het gebruik van dispute boards in België. Dit neemt niet weg dat inspiratie en informatie wordt gehaald in het buitenland om de problemen in kaart te brengen en op te lossen.

8. Omdat de omvang van deze masterscriptie begrensd is, wordt het onderzoek naar en toepassingsgebied van dispute boards beperkt tot de bouwsector. Het gebruik van dispute boards hoeft in de praktijk niet beperkt te worden tot de bouwsector. Dispute boards kunnen in elke sector gebruikt worden telkens partijen langdurige of complexe contracten met elkaar aangaan. Ook wanneer een project een intense uitwisseling van gegevens behoeft is het nuttig de overweging te maken een dispute board in te richten. Een voorbeeld hiervan is software voor een managementbeheerssysteem.⁵

---

⁵ L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 817.

Onderzoeksvragen en methodologie

9. De doelstelling van deze masterscriptie is om na te gaan waar zich in België de juridische en praktische problemen in verband met dispute boards bevinden, om vervolgens voor deze problemen oplossingen te vinden of voor te stellen.

De centrale onderzoeksvraag, die uit twee delen bestaat, luidt: "*Hoe remediëren aan de juridische en praktische problemen omtrent de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van beslissingen van dispute boards in België? Is een wettelijk kader wenselijk?*".

10. Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden is het belangrijk dat de lezer een duidelijk beeld krijgt over dispute boards. Wat zijn dispute boards? Hoe zijn ze ontstaan? Waarom worden ze gebruikt? Wat zijn de hoofdkenmerken en doelstellingen? Dit zijn vragen die in het eerste deel beantwoord worden. In dit deel wordt een zuiver juridisch onderzoek gevoerd naar dispute boards. Hierbij wordt vooral de rechtsleer onderzocht omdat een wettelijk kader en rechtspraak omtrent dispute boards in België ontbreekt. Het feit dat dispute boards in België nog niet algemeen bekend zijn zorgt ervoor dat het interessant is hier deels rechtsvergelijkend te werk te gaan. Er wordt daarom ook een beroep gedaan op internationale literatuur, bijvoorbeeld het reglement van de Internationale Kamer van Koophandel (IKK). Zij zijn al langer bekend met dispute boards en het kan dan ook niet verbazen dat hun rechtswetenschappelijke literatuur geraadpleegd wordt.

11. Nadat duidelijk is wat een dispute board is en hoe er concreet te werk wordt gegaan, wordt het aspect van de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van een beslissing van een dispute board onderzocht in het tweede deel. Eerst worden enkele procedurele aspecten behandeld (zie *Infra*, nrs. 61-66). Hier wordt onder meer uiteengezet hoe partijen een dispute board kunnen vragen een formele beslissing te nemen en welke procedure hierbij te volgen. Vervolgens wordt ingegaan op respectievelijk de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van een beslissing. Bij beide aspecten wordt eerst de stand van zaken uiteengezet, gevolgd door enkele punten van kritiek. Vervolgens wordt intern vergeleken met de bindende derdenbeslissing, arbitrage en bemiddeling.⁶ Er wordt onderzocht of de figuren gelijkenissen vertonen en of bepaalde kenmerken van deze figuren overgenomen kunnen worden. Het deel wordt afgesloten met een aanbeveling.

In de eerste plaats wordt een bronnenonderzoek gevoerd. De beschikbare literatuur over dispute boards is beperkt. Zeker in België waar hun gebruik gering is. Om de problematiek toch zo goed als mogelijk op te sporen neem ik in het kader van deze masterscriptie diepte-interviews af met Belgische en Nederlandse ervaringsdeskundigen. Een kwalitatief interview is namelijk een geschikte methode voor materies waar weinig onderzoek over bestaat. De resultaten van dit kwalitatief onderzoek worden in het tweede deel verwerkt.

12. Ten slotte wordt in een derde en laatste deel onderzocht of een wettelijk kader in België wenselijk is. Hierbij wordt eerst nagegaan wat de problemen en uitdagingen rond dispute boards in België zijn. Daarna wordt onderzocht wat de voor- en nadelen van een wettelijk kader zijn en wat de mening van de respondenten is. Ook wordt beknopt uiteengezet waar reeds gebruik wordt

---

⁶ L. KESTEMONT en P. SCHOUWKENS, *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, Leuven, 2020, 51-52.

gemaakt van een wettelijk kader. Vervolgens worden enkele alternatieven van een wettelijk kader onderzocht, met name gemeen recht, soft law, best practices en een Europese verordening of richtlijn. Tot slot volgt een aanbeveling.

In dit derde deel wordt een bronnenonderzoek gevoerd. In combinatie worden ook hier de resultaten van het kwalitatief onderzoek verwerkt.

13. Dit resulteert in een antwoord op de centrale onderzoeksvraag: *“Hoe remediëren aan de juridische en praktische problemen omtrent de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van beslissingen van dispute boards in België? Is een wettelijk kader wenselijk?”*.

Het antwoord op deze vraag wordt uiteengezet in een algemene afsluitende conclusie.

Diepte-interviews

14. Het afnemen van diepte-interviews is een kwalitatieve methode van dataverzameling. De kracht van een diepte-interview ligt in het verkennende karakter en de mogelijkheid om grondig door te vragen naar motivaties, bedoelingen en opinies. Omdat de interviews semigestructureerd en flexibel zijn, ligt de procedure om informatie te verkrijgen niet helemaal vast. Het initiatief wordt vooral bij de respondenten gelaten: zij bepalen de wijze van formuleren, de lengte en de diepgang van hun antwoorden, onder mijn begeleiding.⁷ Zo wordt het risico op te korte en onbruikbare antwoorden zoals bij een schriftelijke bevraging vermeden. Het semigestructureerde interview maakt gebruik van een op voorhand opgestelde vragenlijst (zie bijlage 3 en 4). De volgorde van de vragen wijkt soms af en er kunnen tijdens het interview bijvragen gesteld worden.⁸ Dit is niet mogelijk bij een schriftelijk in te vullen vragenlijst, wat de keuze voor diepte-interviews des te meer bekrachtigt.

15. De vooropgestelde vragenlijst bestaat uit tien vragen die dienen als rode draad bij de gesprekken. Voor het onderzoek is het van belang in grote lijnen dezelfde thema's aan te raken zodat deze vergeleken en verwerkt kunnen worden. Het interview start steeds met een aantal openings- of inleidingsvragen. Er wordt bijvoorbeeld gevraagd of de respondent eenvoudig kan uitleggen wat een dispute board is en of de respondent vindt dat een dispute board kan verhelpen aan de voorkomende problemen in de bouwsector. Deze vragen kunnen spontane reacties en beschrijvingen opleveren. Na de openingsvragen volgen enkele transitievragen. Deze polsen naar de persoonlijke ervaringen met het onderwerp en laten de discussie overgaan naar de kern van het onderzoek. Er wordt gevraagd of de respondent al in aanraking kwam met een dispute board. Hierop volgen een aantal sleutelvragen. Dit zijn de kernvragen van het onderzoek en staan centraal in de analyse. Hier wordt gepolst naar pijnpunten voor de implementering van dispute boards in België en oplossingen hiervoor. Het interview eindigt met een besluitende vraag die de respondent de kans biedt om aanvullingen te doen op wat in het gesprek reeds gezegd of nog niet gezegd is.⁹ Daarnaast is het tijdens het interview noodzakelijk en belangrijk bijvragen te stellen waar nodig.

---

⁷ H. ROOSE en B. MEULEMAN, *Methodologie van de sociale wetenschappen: een inleiding*, Gent, Academia Press, 2017, 315.

⁸ D. MYERS, *Qualitative Research in Business & Management*, Londen, Sage, 2013, 148.

⁹ H. ROOSE en B. MEULEMAN, *Methodologie van de sociale wetenschappen: een inleiding*, Gent, Academia Press, 2017, 327-328.

16. Er worden in totaal acht respondenten geïnterviewd. De interviews werden beperkt tot Nederlandstalige respondenten. Omwille van de korte duur van het onderzoek en de weinige praktijkervaring met dispute boards in België was het niet haalbaar om ook Franstaligen met kennis van dispute boards te vinden. Gezien de huidige pandemie is ervoor gekozen om de diepte-interviews telefonisch en via videogesprek (Teams) te voeren. De interviews worden telkens opgenomen met toestemming van de respondenten om ze volledig te transcriberen. De resultaten worden geanalyseerd om ze vervolgens te verwerken in de masterscriptie. Omdat het gebruik van en de kennis over dispute boards beperkt is in België en Nederland wordt met het geslacht en de leeftijd van de respondenten geen rekening gehouden bij de selectie. Helaas was er tijdens het laatste interview een technisch probleem waardoor het interview niet getranscribeerd is.

17. De respondenten met Belgische nationaliteit zijn: (1) meester Luc Demeyere, advocaat en vennoot bij Allen & Overy, (2) meester Dewie Hajek, advocaat bij Adhemar Law, (3) prof. dr. Steven Van Garsse, professor aan de UHasselt en UAntwerpen, advocaat bij Equator advocaten, (4) Luc Imbrechts, Belgische Vereniging voor Bouwrecht en (5) Silke Hoebeek, juridisch adviseur ADEB-VBA.

De geïnterviewde respondenten met Nederlandse nationaliteit zijn: (1) Arent van Wassenaer, vertegenwoordiger van Nederland bij de DRBF, (2) Remmert Sluijter, advocaat bij Pot Jonker advocaten en (3) Paul Janssen. Het technisch probleem deed zich voor bij deze twee laatste respondenten.

De respondenten hebben allemaal conceptueel rond dispute boards gewerkt. Enkelen van hen hebben reeds in een dispute board gezeteld of hebben er al eens een beroep op gedaan.

18. De bevindingen van het kwalitatieve onderzoek worden getranscribeerd, geanalyseerd en zoals eerder gezegd verwerkt in deel II en III van deze masterscriptie.

DEEL I. GESCHIEDENIS, BEGRIPSOMSCHRIJVING, KENMERKEN, VOORDELEN, WERKING EN VOORBEELDEN DISPUTE BOARDS

INLEIDING

19. Omdat dispute boards in deze masterthesis centraal staan, is het belangrijk dit begrip te verduidelijken alvorens in te gaan op juridische problemen en hun oplossingen. In dit eerste deel wordt duidelijk hoe en waar dispute boards zijn ontstaan, wat de succesratio is, wat hun doelstellingen, hoofdkenmerken en voordelen zijn, welke soorten er zijn en hoe te werk wordt gegaan. Dit is van belang voor de finaliteit van de masterthesis, een oplossing voorzien voor de juridische problemen rond dispute boards in België.

In dit eerste deel wordt een zuiver juridisch onderzoek gevoerd naar dispute boards. Omwille van een gebrek aan wetgeving en rechtspraak wordt vooral de rechtsleer geraadpleegd. Zoals eerder vermeld is het gebruik van dispute boards in België gering. Daarom worden ook beschikbare internationale bijdragen geraadpleegd om een zo duidelijk en volledig mogelijk beeld te schetsen van dispute boards.

20. In het eerste hoofdstuk wordt de ontstaansgeschiedenis van dispute boards onder de loep genomen. Vervolgens worden in het tweede hoofdstuk de definiëring en doelstelling van een dispute board besproken. Het derde hoofdstuk bespreekt de werkwijze van dispute boards. Hier komen onder andere de soorten dispute boards, hun samenstelling etc. aan bod. Tot slot worden in het vierde hoofdstuk enkele voorbeelden gegeven van projecten in België en Nederland waar gebruik is gemaakt van een dispute board. Dit eerste deel wordt afgesloten met een tussentijdse conclusie.

HOOFDSTUK I. GESCHIEDENIS EN SUCCESRATIO

AFDELING I. ONTSTAAN IN DE VERENIGDE STATEN

21. Traditioneel lost de bouwsector contractuele geschillen tussen de bouwheer en aannemer op door middel van procesvoering en ADR zoals arbitrage en bemiddeling. Een recente ontwikkeling op het ADR-gebied is de dispute board. In de jaren 50 nam de concurrentie voor openbare bouwcontracten in de Verenigde Staten stevig toe. Dit dwong aannemers ertoe lagere winstmarges te accepteren. Bovendien werden bouwprojecten alsmaar groter en complexer waardoor verschillende partijen elk een ander aspect van een project uitvoerden. Aannemers kampten met financiële instabiliteit en hadden krappe marges. Dit zorgde ervoor dat contractspartijen, bijgestaan door een groeiend aantal advocaten en adviseurs, alle beschikbare middelen inzetten om hun commerciële positie te beschermen. Private en publieke partijen werden zich ervan bewust dat de kosten van geschillen en procesvoering in de totaalprijs van de infrastructuraanbestedingen een te hoog niveau hadden bereikt. Naarmate de trend om geschillen op te lossen met lange en dure rechtsprocedures toenam werden de verhoudingen tussen partijen vijandiger. Dit resulteerde in een zoektocht naar een meer kosteneffectieve en praktische manier om bouwconflicten op te lossen.¹⁰

Eerst werd arbitrage populair omdat het goedkoper en sneller is dan procederen. Een oplossing voor het heersende probleem was arbitrage echter niet omdat partijen ook deze procedures alsnog als duur, tijdrovend en vijandelijk ervaarden. De beweging weg van arbitrage en procesvoering leidde tot gebruik van ADR-processen zoals mediation en vervolgens tot het ontwikkelen van de dispute board.¹¹

De U.S. National Committee on Tunneling Technology sponsorde in 1972 een wereldwijd onderzoek naar contractpraktijken. Ze trachtte aanbevelingen te ontwikkelen voor verbeterde contractmethoden in de Verenigde Staten. Uit de studie bleek dat het schadelijke effect van geschillen en rechtszaken op de efficiëntie van het bouwproces een belangrijke oorzaak was van snel en hoog oplopende bouwkosten. De commissie ontwikkelde een concept waarbij partijen een neutrale derde in dienst konden stellen bij aanvang van het contract. De taak van deze derde was om de partijen bij te staan hun geschillen op te lossen. De resultaten van de studie werden in 1974 gepubliceerd in het Better Contracting for Underground Constructing Report. Zo werd de Dispute (Review) Board geboren.¹²

22. Het is in 1975, tijdens de bouw van de tweede tunnelbuis van de Eisenhower Tunnel voor de Interstate 70 in Colorado, dat voor het eerst een dispute board wordt opgericht als onderdeel van de originele contractdocumenten. De Eisenhower Tunnels zijn twee voertuigtunnels die zijn

---

¹⁰ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 11; R. APPUHN, "Chapter 6: History and Overview of Dispute Boards Around the World", in F. J.M. DE LY en P.-A. GÉLINAS (eds.), *Dispute Prevention and Settlement through Expert Determination and Dispute Boards*, Parijs, Internationale Kamer van Koophandel, 2017, (63) 63.

¹¹ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 11-12.

¹² THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 12; R. APPUHN, "Chapter 6: History and Overview of Dispute Boards Around the World", in F. J.M. DE LY en P.-A. GÉLINAS (eds.), *Dispute Prevention and Settlement through Expert Determination and Dispute Boards*, Parijs, Internationale Kamer van Koophandel, 2017, (63) 64.

ontworpen om vier rijstroken verkeer te vervoeren in het Westen van de Verenigde Staten. Deze vier rijstroken worden gedragen door een dubbele boring van elk ongeveer 2,7 mijl. De eerste boring werd geboden op 49,6 miljoen dollar en had een verwachte bouwtijd van vier jaar. Het kostte uiteindelijk 109 miljoen dollar en duurde bijna zes jaar om deze te voltooiën. Kort gezegd verliep de bouw van de eerste tunnelbuis niet vlekkeloos. De tweede boring vond plaats op 8 augustus 1975. Het ontwerp en de constructie van de tweede boring waren gebaseerd op informatie die werd verkregen uit de moeilijke ervaringen met de eerste boring. Het moest beter verlopen. Daarom werd in het kader van de tweede boring een dispute board geïnstalleerd. Het bod dat werd aanvaard was 102,8 miljoen dollar.¹³ Er werd gebruik gemaakt van het concept dat de U.S. National Committee on Tunneling Technology in 1974 ontwikkelde. Deze Dispute Review Board gaf niet-bindende formele aanbevelingen voor drie geschillen en bood daarnaast formele bijstand om geschillen te vermijden voor negen andere geschillen. De aanbevelingen en informele hulp van de dispute board leidden tot een succesvolle oplossing van de problemen. Ook na het contract rezen geen geschillen meer. De uiteindelijke kost van het project bedroeg ongeveer 108 miljoen dollar. In vergelijking met de traditionele ADR-procedures was het gebruik van een dispute board een enorm succes. Opmerkelijk was dat de relatie tussen de eigenaar en aannemer tijdens de bouwwerken in stand bleef en dat alle partijen tevreden waren met de uiteindelijke tijd- en kostenresultaten van het project. Al snel volgden ook andere succesvolle praktijkervaringen met dispute boards in de Verenigde Staten. Het gebruik van een dispute review board werd zelfs in twee staten verplicht, Florida en California.¹⁴

23. De dispute board heeft zijn ontstaan te danken aan grote infrastructuurwerken. Bij bouwprojecten is het van belang dat de partijen een middel hebben om hun geschillen tussentijds op te lossen. Zo kunnen de werken doorgaan terwijl de partijen wachten op een oplossing. Neem het voorbeeld van de tunnel. Tijdens de werken kan de boormachine niet zonder risico's stilgelegd worden tot er een uitkomst is over een geschil tussen bouwheer en hoofdaannemer. Als een geschil zich voordoet dient een adequate techniek het geschil te onderscheppen terwijl de werken doorgaan.¹⁵

AFDELING II. STIJGENDE STRUCTURELE TOEPASSING

24. Na hun ontstaan en succes in de Verenigde Staten vonden dispute boards hun weg naar de rest van de wereld. De dispute board werd buiten de Verenigde Staten voor het eerst gebruikt in Honduras in 1980 bij de bouw van de El Cajón dam en de waterkrachtcentrale. Het project werd op 238 miljoen dollar geschat en werd gefinancierd door de Wereldbank. De Dispute Review Board bracht niet-bindende adviezen uit voor vijf geschillen en er volgde geen proces na afloop van het project. In de jaren 90 maakten ook andere grote internationale projecten met succes gebruik van

---

¹³ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *History of the Dispute Board process and the DRBF*, <https://www.drb.org/history>.

¹⁴ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 12; THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *History of the Dispute Board process and the DRBF*, <https://www.drb.org/history>; R. APPUHN, "Chapter 6: History and Overview of Dispute Boards Around the World", in F. J.M. DE LY en P.-A. GÉLINAS (eds.), *Dispute Prevention and Settlement through Expert Determination and Dispute Boards*, Parijs, Internationale Kamer van Koophandel, 2017, (63) 64, 66.

¹⁵ L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 811.

dispute boards, waaronder het Kanaaltunnelproject tussen het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk, de nieuwe internationale luchthaven van Hong Kong en het Ertan Hydro-elektrische project in China.¹⁶

In januari 1995 publiceert de Wereldbank een nieuwe editie van haar Procurements of Works. Dit biedingsdocument biedt de lener drie opties voor de beslechting van geschillen, waaronder het gebruik van een dispute board met drie commissieleden. De Wereldbank verplicht dit zelfs voor contracten van meer van 50 miljoen dollar. In hetzelfde jaar publiceert de Fédération International des Ingénieurs-Conseils (FIDIC), een internationale organisatie van ingenieurbureaus, de eerste editie van haar Orange Book. Dispute Adjudication Boards worden geïntroduceerd in de contracten. In 1999 voorziet de FIDIC Red Book in staande dispute boards en the Yellow and Silver Books in ad hoc dispute boards. In 2017 ondergaan alle regenboogcontracten van de FIDIC een grondige herziening en bevatten zij Dispute Avoidance en Adjudication Boards. Sinds 1996 promoot de Dispute Resolution Board Foundation (DRBF) het gebruik van dispute boards. Dit is een non-profit organisatie die zich inzet voor het bevorderen van het voorkomen en oplossen van wereldwijde geschillen door middel van dispute boards. De DRBF werkt voortdurend aan de ontwikkeling van trainingsprogramma's en middelen om ervoor te zorgen dat geschillenoplossing op een ethisch verantwoorde en geschikte manier wordt ingezet. De DRBF beschikt over een internationaal lidmaatschap van bijna 1.000 leden en is vertegenwoordigd in meer dan 70 landen. Elk jaar organiseert de DRBF educatieve seminaries en conferenties en publiceert het bijgewerkte studies over de evolutie van de dispute boards.¹⁷

Sinds 2004 is de IKK een grote voortrekker van reglementering van dispute boards. Gebruikers kunnen kiezen tussen een Dispute Review Board, een Dispute Adjudication Board en een Combined Dispute Board, waarover later meer (zie *Infra*, nrs. 35-37). De IKK biedt gebruikers van dispute boards vandaag drie soorten documenten aan. Partijen die een dispute board wensen op te richten en exploiteren kunnen in de eerste plaats de standaardclausules van de IKK in hun contract opnemen. Zo is er een clause voor elke soort dispute board. Daarnaast voorziet de IKK in een reglement voor de werkwijze en organisatie van een dispute board (hierna: IKK DB-reglement). Dit reglement regelt vooral het procedurele aspect van de dispute board. Tot slot stelt de IKK een modelovereenkomst ter beschikking voor partijen en leden van dispute boards. Naast de IKK biedt ook FIDIC modelcontracten aan. De contracten van FIDIC worden vooral gebruikt buiten de Verenigde Staten. Belangrijk te vermelden is dat de FIDIC enkel contracten met een Dispute Adjudication Board voorziet.¹⁸ Bovendien zijn de regels die FIDIC voorziet niet gratis.

---

¹⁶ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 13; R. APPUHN, "Chapter 6: History and Overview of Dispute Boards Around the World", in F. J.M. DE LY en P.-A. GÉLINAS (eds.), *Dispute Prevention and Settlement through Expert Determination and Dispute Boards*, Parijs, Internationale Kamer van Koophandel, 2017, (63) 65.

¹⁷ INTERNATIONAL FEDERATION OF CONSULTING ENGINEERS, www.fidic.org; L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 811-812; THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 13, 16; THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, <https://drbf.memberclicks.net>.

¹⁸ L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 814; THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 14.

25. Uit de praktijk blijkt dat de Verenigde Staten vooral Dispute Review Boards gebruiken, terwijl internationaal, buiten de Verenigde Staten vooral Dispute Adjudication Boards gebruikt worden.¹⁹

AFDELING III. SUCCESRATIO

26. Er kan ongetwijfeld gesteld worden dat de resultaten van dispute boards positief zijn. In de Verenigde Staten, waar voornamelijk gebruik wordt gemaakt van de Dispute Resolution Board die geen bindende beslissingen velt maar aanbevelingen geeft, gaan de partijen in minder dan 2% van de geschillen in arbitrage of naar de rechtbank. Eenzelfde succesratio is terug te vinden op internationaal vlak. De betrokken partijen kiezen ervaren deskundigen als leden van de dispute board en zijn zo meer geneigd hun beslissingen te aanvaarden.²⁰

Uit een DRBF-studie voor de Asian Development Bank die meer dan 230 projecten omvat blijkt dat wanneer de dispute board inzet op het vermijden van conflicten, de kans dat een kwestie in arbitrage terecht komt slechts 6% is. Van de 337 uitgebrachte adviezen ging slechts 7% over tot een formele verwijzing. Van de 512 beslissingen werd slechts 6% doorverwezen naar arbitrage en daarvan werden slechts 7 beslissingen uiteindelijk vernietigd. Tot slot bleek dat het proces van een dispute board een slagingspercentage van 94% had in het vermijden van dure vervolgpcedures voor geschillenbeslechting.²¹

---

¹⁹ R. APPUHN, "Chapter 6: History and Overview of Dispute Boards Around the World", in F. J.M. DE LY en P.-A. GÉLINAS (eds.), *Dispute Prevention and Settlement through Expert Determination and Dispute Boards*, Parijs, Internationale Kamer van Koophandel, 2017, (63) 68-69.

²⁰ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 64.

²¹ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 22-23.

HOOFDSTUK II. BEGRIPSOMSCHRIJVING, KENMERKEN EN VOORDELEN

AFDELING I. DEFINIËRING

27. W. BUYSE omschrijft een dispute board als een commissie van onafhankelijke professionelen die gevormd wordt bij de aanvang van een project om de vooruitgang van het bouwproces te volgen, geschillen te vermijden en betrokken partijen bij te staan teneinde optredende geschillen op te lossen gedurende de duur van het project en dus niet na de beëindiging van het contract.²²

Volgens A. VAN WASSENAER is een dispute board een college, bestaande uit deskundige onafhankelijke personen, die worden benoemd voor de duur van een (bouw)project om partijen te assisteren bij het voorkomen en beslechten van geschillen die met het project verband houden.²³

De omschrijving die de DRBF aan dispute boards geeft luidt als volgt: *"a board of impartial professionals formed at the beginning of the project to follow construction progress, encourage dispute avoidance, and assist in the resolution of disputes for the duration of the project."*²⁴

28. Ondanks de verschillende definities van een dispute board komen deze begripsomschrijvingen op hetzelfde neer. Ze streven dezelfde doelstelling na, geschillen voorkomen en beslechten. Zoals velen misschien denken streeft een dispute board er niet alleen naar geschillen op te lossen als ze zich voordoen. Dispute boards zijn ook een vorm van proactief conflictmanagement, gericht op het voorkomen van geschillen.²⁵ Een ander belangrijk aspect dat bij elke definitie terugkomt is de aanwezigheid van de dispute board gedurende het ganse project (zie *Infra*, nr. 31).

29. Naar dispute boards wordt op verschillende wijzen verwezen. In Nederland en België zijn ze bijvoorbeeld gekend als Geschillencommissie, Raad van Deskundigen of Raad van Beoordelaars. In de Verenigde Staten bestaan ze onder de noemer van Dispute Adjudication Boards, Dispute Review Boards, Dispute Review Panels, etc. Hoewel er in verschillende landen op verschillende manieren naar dispute boards wordt verwezen is hun functie in wezen steeds dezelfde, het vermijden en oplossen van geschillen.

AFDELING II. HOOFDKENMERKEN

30. Een dispute board wordt opgericht door middel van een contract. Dit betekent dat de beslissing van een dispute board contractueel dient geïmplementeerd te worden door de betrokken partijen.²⁶ Daarnaast impliceert het ook dat partijen vrij zijn om een eigen invulling te geven aan het contract, omdat een wettelijk kader vaak ontbreekt.

---

²² W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 60.

²³ A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 61.

²⁴ DRBF, *Dispute Board Concept*, www.drb.org (consultatie 15 december 2021).

²⁵ L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 812.

²⁶ L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 811; W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 60.

31. Met de definitie wordt meteen een van de belangrijkste kenmerken van een dispute board duidelijk. Een dispute board wordt opgericht aan het begin van de contractuele relatie, voor een geschil ontstaat. Dit leidt ertoe dat ze potentiële geschillen tussen bouwheer en aannemer snel kunnen oplossen tijdens de bouwwerken, of deze zelfs kunnen voorkomen. Op deze manier kunnen de werken doorgaan. Een dispute board bewerkstelligt dit door actief aanwezig te zijn en op te treden gedurende het hele project. Beide partijen kunnen de commissie verzoeken een gerezen geschil te behandelen wanneer het zich voordoet en niet, zoals meestal het geval is, op het einde van het contract. Dit resulteert in snelle beslissingen die partijen contractueel moeten opvolgen en heeft een positieve invloed op het uiteindelijke projectbedrag. De snelle en doortastende beslissingen van de dispute board hebben tot gevolg dat er minder vertragingen zijn bij de uitvoering van het contract. Vertragingen resulteren vaak in hoge claims. De snelle beslissingen van een dispute board staan in schril contrast met soms lange arbitrageprocedures en nog langer aanslepende gerechtelijke procedures die veelal hoge kosten met zich meebrengen. Daarnaast is het in een gerechtelijke procedure soms onmogelijk om alle betrokken personen te bereiken of om alle relevante documenten terug te vinden. W. BUYSE ervaarde dit als deskundige meermaals in de praktijk. Een procedure in real time, zoals een dispute board, biedt een correcte en logische oplossing voor deze problemen.²⁷

32. Een van de grootste oorzaken van bouwgeschillen is een gebrek aan communicatie voor en tijdens de uitvoering van het bouwwerk. De problemen leiden meestal tot onnodige kosten, vertragingen en risico's voor zowel de bouwheer als de aannemer. Het communicatieprobleem is meestal niet te herleiden tot een exclusieve fout van de aannemer of bouwheer. Door alleen al de communicatie te verbeteren kan de oorzaak van vele bouwgeschillen weggenomen worden.²⁸

De dispute board komt hieraan tegemoet omdat het fungeert als panel dat permanent beschikbaar is en dat periodiek werkzaamheden en geschillen opvolgt. Zo ontstaat een forum tot communicatie dat een belangrijke kennisvoorsprong heeft ten opzichte van andere vormen van ADR die pas worden opgestart nadat een conflict is gerezen, het contract is vastgelopen of beëindigd. De dispute board kan wederkerigheid en toenemende empathie creëren waardoor de grenzen van betrouwbaarheid en tolerantiegrenzen van vertrouwen verbreed worden. Dit maakt dat een dispute board een vorm van proactief conflictmanagement is. De uitspraken van een dispute board genieten een niet in te halen voorsprong. De leden van de dispute board zijn vertrouwd met de aanpak en visies van de projectverantwoordelijken. In de praktijk is gebleken dat de projectverantwoordelijken zich inspanssen om opkomende conflicten bij te leggen, zodat zij zelfs geen beroep moeten doen op de dispute board.²⁹

---

²⁷ L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 811-812; W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 60, 66.

²⁸ A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 56-57.

²⁹ L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 811-812.

Daarenboven kunnen de commissieleden op proactieve wijze de uitvoering van het project opvolgen. Partijen kunnen in het contract voorzien dat de dispute board technische adviezen kan uitbrengen die door de partijen dienen uitgevoerd te worden, terwijl de financiële consequenties daarvan het voorwerp uitmaken van een latere beslissing door de dispute board.³⁰

AFDELING III. VOORDELEN

33. Het gebruik van een dispute board biedt contractspartijen enkele voordelen. De dispute board is permanent aanwezig, volgt de werken op en kan zo potentiële conflicten opsporen en voorkomen. Het loutere bestaan van een dispute board kan al een afschrikmiddel zijn voor conflicten. Ook kan een beslissing van een dispute board een stimulans zijn voor partijen om de communicatie te verbeteren, een geschil op te lossen of te laten beslechten, ongeacht het feit of de beslissing vrijwillig wordt nageleefd of wordt afgedwongen in arbitrage of een rechtszaak. Door een objectieve kijk te geven op het meningsverschil helpt een dispute board bovendien de partijen om hun zakelijke relatie in stand te houden. Dispute boards kunnen daarnaast ook de levenscyclus van een geschil verkorten door van de partijen te eisen dat ze geschilpunten onder ogen zien en aanpakken, in plaats van zich in stilte voor te bereiden op een procedure in arbitrage of voor de rechtbank. Tot slot zorgt het bindend karakter van de beslissingen ervoor dat partijen niet hoeven te wachten op betalingen tot het geschil is opgelost. Zo behouden ze cashflow om hun project te kunnen verderzetten en worden verstoringen van de contractuele relatie tot een minimum beperkt.³¹

---

³⁰ Ibid., 812.

³¹ A. CARLEVARIS, "Chapter 7: The 2015 ICC Dispute Board Rules", in F. J.M. DE LY en P.-A. GÉLINAS (eds.), *Dispute Prevention and Settlement through Expert Determination and Dispute Boards*, Parijs, Internationale Kamer van Koophandel, 2017, (70) 70; A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (59) 61.

HOOFDSTUK III. SOORTEN EN WERKING

AFDELING I. SOORTEN

34. In de praktijk bestaan verschillende soorten dispute boards. Enerzijds zijn er Dispute Adjudication Boards (DAB's) die in 1995 werden opgenomen in de contractvoorwaarden van de FIDIC. Anderzijds zijn er Dispute Resolution/Review Boards (DRB's) die begin jaren 70 in de praktijk in bouwcontracten en infrastructuurprojecten werden ingevoerd. De IKK biedt sinds 2004 zelfs een combinatie van de twee aan: Combined Dispute Boards (CDB's). De drie verschillende soorten dispute boards hebben elk hun eigen benadering. Het onderscheid is van belang voor de zeggenschap van een beslissing. In tegenstelling tot FIDIC die enkel DAB's in haar contracten voorziet, laat de IKK de keuze tussen deze drie soorten dispute boards over aan de contractspartijen.³²

Daarnaast bestaat ook een onderscheid tussen staande of standing en ad hoc dispute boards. Dit verschil slaat op het moment waarop de dispute board in het leven wordt geroepen.

§1. DAB

35. Een DAB is vrij vertaald een geschillenbeslechtingcommissie. DAB's kunnen partijen bijstaan bij het vermijden van meningsverschillen, bij het oplossen ervan door middel van informele bijstand en door het uitbrengen van beslissingen met betrekking tot geschillen na een formele verwijzing. Een DAB kan met andere woorden beslissingen nemen die bindend zijn voor de partijen. De partijen moeten deze beslissing onverwijld naleven, niettegenstaande elke uiting van ontevredenheid.³³ Het contract dient in een opvolgend mechanisme te voorzien waardoor de beslissing kan worden getoetst door een arbitraal college of een rechtbank. Protesteren kunnen partijen doen door tijdig een notice of dissatisfaction in te dienen, hierover later meer (zie *Infra* nr. 46).³⁴

§2. DRB

36. DRB's kunnen partijen bijstaan bij het vermijden van meningsverschillen, bij het oplossen ervan door middel van informele bijstand en door het uitbrengen van aanbevelingen met betrekking tot geschillen na een formele verwijzing. Partijen kunnen de aanbeveling van de DRB opvolgen maar zijn hiertoe niet verplicht.³⁵ Het is dus mogelijk dat de partijen deze aanbeveling naast zich neerleggen.³⁶ Indien geen enkele partij aan de andere partij en de DRB haar ongenoegen bekendmaakt, wordt de aanbeveling definitief en bindend. De partijen dienen onverwijld gehoor te geven aan de definitieve en bindende aanbeveling en kunnen deze niet meer betwisten, tenzij een dergelijke overeenkomst door de toepasselijke wetgeving verboden is.³⁷ In het geval slechts een

---

³² A. CARLEVARIS, "Chapter 7: The 2015 ICC Dispute Board Rules", in F. J.M. DE LY en P.-A. GÉLINAS (eds.), *Dispute Prevention and Settlement through Expert Determination and Dispute Boards*, Parijs, Internationale Kamer van Koophandel, 2017, (70) 71; W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 61.

³³ Art. 5.1 en 5.2 ICC Dispute Board Rules, <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/dispute-boards/rules/> (hierna: IKK DB-reglement).

³⁴ L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 813.

³⁵ Art. 4.1 en 4.2 IKK DB-reglement.

³⁶ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 61.

³⁷ Art. 4.3 IKK DB-reglement.

partij de aanbeveling naast zich neerlegt en de andere partij de aanbeveling wenst op te volgen, dienen de rechten van de andere partij op adequate wijze in het contract bepaald te worden. Zolang het advies niet bindend is geworden hoeven partijen dit niet op te volgen. De aanbeveling wordt dus enkel bindend indien niet binnen de vooropgestelde termijn bezwaar wordt gemaakt door een van of beide partijen. Partijen kunnen de aanbeveling in de rechtbanken of door arbitrage aanvechten, al naargelang wat in het contract is voorzien.³⁸

§3. CDB

37. Tot slot is er de CDB die een tussenoplossing biedt. CDB's kunnen partijen bijstaan bij het vermijden van meningsverschillen, bij het oplossen ervan door middel van informele bijstand en door het uitbrengen van aanbevelingen of beslissingen met betrekking tot geschillen na een formele verwijzing. In de regel geven CDB's bij een formele verwijzing aanbevelingen. Daarnaast kunnen ze bindende beslissingen nemen indien een partij erom verzoekt en geen enkele andere partij hiertegen bezwaar maakt. Indien een partij om een beslissing verzoekt en een andere partij hiertegen bezwaar maakt, neemt de CDB een definitief besluit of zij een aanbeveling of beslissing zal uitbrengen.³⁹ Ook op basis van de regels overeengekomen in een contract kan een CDB een bindende beslissing nemen.⁴⁰

§4. Standing en ad hoc dispute board

38. Naast de drie gekende vormen van dispute boards hierboven uiteengezet bestaat er een tweede onderscheid tussen dispute boards, het onderscheid tussen standing of full-term (hierna: staande) en ad hoc dispute boards. Een staande dispute board wordt opgericht aan de start van een project. Deze dispute board bezoekt op regelmatige tijdstippen het project en doet ter plaatse een bespreking met de partijen. Belangrijk is dat de dispute board onmiddellijk inzetbaar is indien een geschil rijst.⁴¹ De aanwezigheid van de leden van de dispute board vanaf het begin van het project impliceert dat zij ook vanaf dan reeds een verloning krijgen. Dit zelfs wanneer er nog geen geschil is. Om ervoor te zorgen dat de leden van de dispute board volledig toegewijd zijn aan het project is het van belang dat de verloning aantrekkelijk is. In de praktijk wordt opgemerkt dat dit een barrière is om van dispute boards gebruik te maken. Partijen staan er niet voor open om de leden te betalen wanneer het niet eens zeker is dat de leden zullen moeten tussenkomen. De partijen pakken het probleem wel aan als het zich voordoet. Om hieraan tegemoet te komen ontstond de ad hoc dispute board. Deze dispute board ontstaat slechts wanneer een van beide partijen een geschil wil voorleggen aan een dispute board. Eenmaal de dispute board is samengesteld kan deze blijven bestaan om ook eventuele latere geschillen op te lossen.⁴²

---

³⁸ A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 62; L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 813.

³⁹ Art. 6 IKK DB-reglement.

⁴⁰ INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL, "Dispute boards", <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/dispute-boards/>.

⁴¹ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 63.

⁴² *Ibid.*, 61.

Mijns inziens gaat door deze ad hoc oprichting het voordeel van het preventief karakter van een dispute board verloren. De leden van een staande dispute board volgen immers de uitvoering van het project op, wat hen een grote kennisvoorsprong geeft. Ze hebben reeds voeling met het contract, het project en de partijen alvorens een geschil rijst. Indien een geschil zich voordoet kunnen de leden snel en met kennis van zaken een beslissing nemen. Door de regelmatige bezoeken komen potentiële conflicten snel aan de oppervlakte waardoor de commissieleden in realtime naar een adequate oplossing kunnen zoeken. Een ad hoc dispute board wordt daarentegen pas opgestart indien het geschil reeds bestaat en niet minnelijk opgelost kan worden. Deze dispute board geniet geen kennisvoorsprong over de ontwikkelingen in het project en moet zich net zoals andere vormen van ADR inlezen in de problematiek. Hierdoor mist het de mogelijkheid om proactief in te grijpen en geschillen te voorkomen. Dit bemoeilijkt een snelle oplossing. De kosten van een ad hoc dispute board lopen zo vaak hoog op. Ad hoc dispute boards behandelen vaak enkel het voorgelegde geschil.

AFDELING II. WERKING VAN DE DISPUTE BOARD

39. Hoe een dispute board in de praktijk werkt is sterk afhankelijk van het toepasselijk reglement. Partijen kunnen ervoor kiezen de FIDIC-regels of het IKK-framework te hanteren, maar zijn hiertoe niet verplicht.⁴³ Het valt buiten het kader van deze masterscriptie om alle bestaande reglementeringen en frameworks te onderzoeken en met elkaar te vergelijken. Om de hoofdlijnen te bespreken wordt daarom het IKK DB-reglement gebruikt. Dit reglement is het makkelijkst raadpleegbaar en voorziet in de drie soorten dispute boards.

§1. Contractsluiting

40. Zoals reeds aangehaald is het een troef dat de dispute board reeds aanwezig is bij aanvang van een project. Hierdoor zijn de commissieleden continu op de hoogte van de vooruitgang van en de ontwikkelingen in het project. Met een staande dispute board ervaren de partijen een volle benutting van de voordelen die een dispute board biedt.⁴⁴ Het IKK DB-reglement stelt in artikel 3 dat, behalve indien partijen anders overeenkomen, partijen de dispute board dienen op te richten op het tijdstip dat zij de overeenkomst sluiten binnen het kader waarvan de dispute board zijn opdracht uitvoert. In het contract dienen partijen te specificeren om welke soort dispute board het gaat. Tevens dienen ze met elkaar te onderhandelen in hoeverre en welke regels ze in het contract wensen toe te voegen.⁴⁵

Het contract wordt gesloten tussen enerzijds de commissieleden en anderzijds de betrokken partijen. In de driepartijenovereenkomst worden onder andere de grote lijnen van de methode, de verplichtingen van de partijen en van de commissieleden en de vergoedingsvoorwaarden omschreven. Omdat de dispute board ontstaat op contractuele basis en er geen wettelijke regeling voorhanden is, zijn partijen volledig vrij om een eigen invulling te geven aan het contract. Er bestaan

---

⁴³ A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 62.

⁴⁴ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 62.

⁴⁵ Art. 3 IKK DB-reglement.

verschillende modelcontracten die partijen kunnen gebruiken, deze zijn zowel bij de DRBF, FIDIC als IKK beschikbaar.⁴⁶

41. Elk lid van de commissie dient een verklaring van aanvaarding, beschikbaarheid, onpartijdigheid en onafhankelijkheid te ondertekenen volgens de ethische code gedurende de gehele tijdsduur van hun optreden. Ook dienen de leden schriftelijk aan de partijen en andere leden alle feiten of omstandigheden bekend te maken die de onafhankelijkheid van het lid in twijfel kan trekken, evenals alle omstandigheden die aanleiding zouden kunnen geven tot redelijke twijfel aan de onpartijdigheid van het lid.⁴⁷ Indien er belangenconflicten ontstaan tijdens de verdere uitvoering van het contract moeten de commissieleden deze, zodra ze zich voordoen, meedelen aan de partijen. De beslissingen die de dispute board neemt zijn objectief en neutraal.⁴⁸ Daarenboven zijn de commissieleden gehouden aan confidentialiteit. Tenzij anders overeengekomen wordt de informatie die door een lid verkregen wordt tijdens de activiteiten vertrouwelijk behandeld en alleen gebruikt voor de doeleinden van de activiteiten van de dispute board.⁴⁹

§2. Samenstelling dispute board

42. Meestal bestaat een dispute board uit drie leden waarvan een tot commissievoorzitter wordt benoemd. Deze voorzitter is in de meeste gevallen een jurist. De twee andere leden zijn doorgaans deskundigen in het type van project, zoals bijvoorbeeld een architect of ingenieur. W. BUYSE verdedigt de mening dat het aangewezen is dat steeds een jurist deel uitmaakt van de dispute board. Dit is tot zijn spijt niet altijd zo in de Verenigde Staten. Een jurist kan immers naast de technische ook de juridische elementen met de vereiste basiskennis behandelen.⁵⁰ Zoals eerder gezegd zijn partijen vrij om een eigen invulling te geven aan het contract. Dit betekent dat het niet noodzakelijk is dat er drie leden zetelen in de dispute board. Er kan bijvoorbeeld ook maar een commissielid zijn. Indien een bijzondere expertise nodig is kan de dispute board zelfs vijf of zes leden bevatten.⁵¹

De IKK voorziet in de volgende regeling: wanneer de commissie uit drie leden bestaat, benoemen de partijen gezamenlijk de eerste twee leden. Vervolgens wordt het derde lid van de commissie door de eerste twee leden aan de partijen voorgedragen. Dit derde lid dient aanvaard te worden door de partijen en treedt op als voorzitter van de dispute board, tenzij alle leden met instemming van de partijen een andere voorzitter overeenkomen.⁵² Wanneer partijen beslissen om te werken met een commissie met slechts een lid, stellen ze dit lid samen aan.⁵³

---

⁴⁶ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 62.

⁴⁷ Art. 8.1 en 8.2 IKK DB-reglement.

⁴⁸ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 63.

⁴⁹ Art. 9.2 IKK DB-reglement.

⁵⁰ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 61-63.

⁵¹ Art. 7 IKK DB-reglement; A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 62.

⁵² Art. 7.4 en 7.5 IKK DB-reglement.

⁵³ Art. 7.3 IKK DB-reglement.

Wanneer een commissielid vervangen moet worden, bijvoorbeeld door overlijden, ontslag of beëindiging van zijn rol, wordt het nieuwe lid op dezelfde manier benoemd als het lid dat wordt vervangen, tenzij anders overeengekomen door partijen. Alle handelingen die de leden voorafgaand aan de vervanging deden blijven geldig.⁵⁴

§3. Werking tijdens het project

43. De commissie komt regelmatig ter plaatse het project bezoeken. Partijen kunnen onderling een termijn afspreken. In de praktijk vindt dit bezoek meestal om de drie maanden plaats. De regelmatige plaatsbezoeken zijn van groot belang voor de goede werking van de dispute board. De IKK DB-regels benadrukken dit door te voorzien in een minimum van drie bezoeken per jaar.⁵⁵

Na elk bezoek volgt een bespreking met alle partijen. Bij aanvang van het contract worden de basisdocumenten van het aannemingscontract ter beschikking gesteld van de commissieleden. Vervolgens worden tijdens de uitvoering van het contract regelmatig alle relevante documenten doorgestuurd. Het gaat hier bijvoorbeeld over basisplannen, belangrijke briefwisseling, verslagen van vergaderingen tussen de partijen etc. Door deze stroom aan informatie en regelmatige projectbezoeken zijn de commissieleden continu op de hoogte van de ontwikkelingen in het project. Het is van belang dat de commissieleden deze documenten inzien zodat zij onmiddellijk inzetbaar zijn indien een geschil zich voordoet.⁵⁶

Tijdens de werfbezoeken kunnen de commissieleden op basis van de ontvangen documenten en hun vaststellingen ter plaatse vragen stellen aan de partijen. Indien gebruik gemaakt wordt van een DAB kunnen partijen ook verzoeken een aanbeveling te ontvangen zonder dat een effectieve beslissing wordt gegeven door de dispute board.⁵⁷ Deze aanbeveling is te onderscheiden van de aanbeveling van een DRB. De aanbevelingen van de DAB maken geen bindende beslissingen uit voor de partijen. Ze dienen enkel ter ondersteuning voor de partijen om zelf tot een regeling te komen. De werkwijze met aanbevelingen is een recente ontwikkeling van de DAB. Met deze aanbevelingen wordt de preventie van conflicten versterkt. Indien de partijen na de aanbeveling nog steeds niet tot een akkoord komen, kunnen zij het conflict formeel inleiden bij de DAB.⁵⁸

§4. Uitspraken

44. Een alsmaar belangrijkere rol van dispute boards is het vermijden van geschillen. In dit geval is er niet echt sprake van een uitspraak, maar moedigt de dispute board partijen aan om een potentieel conflict te vermijden. Indien de leden van de dispute board van mening zijn dat er een mogelijk meningsverschil rijst tussen partijen, kunnen de leden dit onder de aandacht van partijen brengen zonder enige vorm van verdere betrokkenheid. De dispute board kan partijen bijvoorbeeld bijstaan de onenigheid in kaart te brengen of een procedure voorstellen die ze kunnen volgen om

---

⁵⁴ Art. 7.6 IKK DB-reglement.

⁵⁵ Art. 12.1 IKK DB-reglement; A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 61; W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 63.

⁵⁶ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 63.

⁵⁷ Art. 17 IKK DB-reglement.

⁵⁸ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 63-64.

een verder conflict te vermijden. De dispute board maakt het partijen steeds duidelijk dat het bereid is om informele of formele bijstand te verlenen indien ze niet zelf in staat zijn het conflict te vermijden.⁵⁹

45. Zoals eerder gezegd voorziet het IKK DB-reglement zowel in een informele bijstand als een formele geschillenprocedure. De dispute board kan partijen op eigen initiatief of op verzoek van een partij, informeel bijstaan bij het oplossen van geschillen die zijn ontstaan tijdens de uitvoering van het contract. In beide gevallen is toestemming van alle partijen nodig om over te kunnen gaan tot informele bijstand. De informele bijstand bestaat er bijvoorbeeld in om een informeel gesprek te organiseren tussen de dispute board en de partijen, of met toestemming van alle partijen een gesprek te organiseren tussen de dispute board en een andere partij. Dit is een concept ontleend uit bemiddeling en mediation.⁶⁰

46. Daarnaast kan de dispute board formele bijstand verlenen. Het is van belang te vermelden dat indien de dispute board reeds informeel bijstand verleende over een conflict, ze later in een formele procedure niet gebonden is aan haar standpunt.⁶¹

Om een geschil te laten beslechten door de DAB wordt een programma opgesteld op basis van de bekende standaardprocedureregels.⁶² Beide partijen kunnen de schriftelijke besluiten van hun standpunten uiteenzetten tijdens hoorzittingen, al dan niet bijgestaan door een raadslied. Hierna doet de DAB een uitspraak. DAB's leveren beslissingen die bindend zijn voor de partijen en moeten bijgevolg contractueel verplicht opgevolgd worden. Iedere partij kan zich echter tegen die beslissing verzetten door tijdig een notice of dissatisfaction in te dienen bij de DAB. Dit kan voor de IKK binnen 30 dagen en voor de FIDIC binnen 28 dagen.⁶³ Indien partijen zich niet tijdig verzetten tegen de beslissing van de DAB, wordt deze beslissing bindend én definitief. Hoger beroep is dan niet meer mogelijk. Indien partijen zich wel tijdig verzetten, dient de beslissing zonder verwijl opgevolgd te worden aangezien deze contractueel bindend is. Partijen dienen in het basiscontract het verloop na een verzet te bepalen. Ze kunnen opteren voor een procedure in arbitrage of voor een gerechtprocedure.⁶⁴

DRB's volgen wegens gebrek aan een ander kader de regels van de IKK. Zoals eerder vermeld leveren zij in tegenstelling tot DAB's enkel aanbevelingen die geen verplichting tot opvolging inhouden. Indien niet tijdig een notice of dissatisfaction wordt gegeven door een betrokken partij, wordt de aanbeveling contractueel bindend én definitief.⁶⁵

---

⁵⁹ Art. 16 IKK DB-reglement.

⁶⁰ Art. 17 IKK DB-reglement; L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 816.

⁶¹ Art. 17.3 IKK DB-reglement.

⁶² Art. 19 IKK DB-reglement.

⁶³ Art. 4.3, 4.5, 5.3 en 5.5 IKK DB-reglement; A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 61-62; THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 71; W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 61.

⁶⁴ A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 61-62; W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 61, 64.

⁶⁵ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 61.

Uit bovenstaande kan afgeleid worden dat wanneer niet tijdig een notice of dissatisfaction gegeven wordt, de gevolgen van de uitspraken van de DAB en DRB dezelfde zijn: de beslissing (voor DAB's) en de aanbeveling (voor DRB's) maakt deel uit van het contract en moet aldus worden uitgevoerd.

47. In een aantal scenario's wordt het geschil voorgelegd aan arbitrage of aan de rechtbanken, naargelang wat in het contract is vastgelegd. Dit is onder meer zo wanneer een partij een bindende aanbeveling of beslissing niet naleeft, niet of wel tijdig een notice of dissatisfaction indient, de dispute board nalaat om binnen de vooropgestelde termijn haar aanbeveling of beslissing uit te brengen of indien de dispute board in overeenstemming met het reglement ontbonden is. De artikelen 5 en 6 van het IKK DB-reglement stellen *in fine* dat partijen ertoe gehouden blijven de beslissing na te leven tot het geschil finaal beslecht is door arbitrage of door de rechtbank.⁶⁶

§5. Kostprijs

48. De kostprijs van een dispute board varieert naargelang het aantal geschillen dat de commissie behandelt.⁶⁷ Enerzijds bestaat de vergoeding uit een vast maandelijks bedrag voor de opvolging van de documenten. Deze vergoeding wordt retainer fee of management fee genoemd.⁶⁸ Anderzijds is voorzien in een dagelijkse vergoeding, de daily fee, voor onder andere de regelmatige locatiebezoeken, vergaderingen van de commissieleden al dan niet in aanwezigheid van de partijen, reiskosten, de bestudering van documenten die de partijen indienden in verband met een procedure voor de dispute board, etc.⁶⁹

49. Op basis van statistieken van de DRBF stijgen de totale kosten van een dispute board zelden boven 1% van het contractbedrag. In de Dispute Board Manual zijn verschillende realistische voorbeelden te vinden waar het totale bedrag uitbetaald aan de leden van de dispute board slechts 0,1% en 0,24% van het totale projectbedrag bedraagt.⁷⁰ De totale kost is afhankelijk van het aantal geschillen dat de commissieleden behandelen. Alle vergoedingen en onkosten van de dispute board leden worden gelijk gedeeld door de partijen, tenzij partijen anders overeenkomen.⁷¹ Partijen dienen uit te maken of dit een kost is die ze bereid zijn te betalen. Het is meermaals gebleken dat het gebruik van een dispute board, die geschillen tracht te voorkomen, een positieve invloed had op de uiteindelijke kostprijs van het project.⁷²

50. Er kan dus gesteld worden dat het gebruik van een dispute board kosteneffectief is.

---

⁶⁶ Art. 5 en 6 *in fine* IKK DB-Reglement; L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 815-816.

⁶⁷ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 65.

⁶⁸ Art. 29 IKK DB-reglement.

⁶⁹ Art. 30 IKK DB-reglement.

⁷⁰ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 92-93.

⁷¹ Art. 28.1 IKK DB-reglement.

⁷² THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 20-21; W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 65.

HOOFDSTUK IV. DISPUTE BOARDS IN BELGIË EN NEDERLAND

51. In België en Nederland is niet veel literatuur terug te vinden over bouwprojecten waar dispute board gebruikt worden. Het is een vertrouwelijk proces tussen contractspartijen waarbij beslissingen niet gepubliceerd worden. Deze vertrouwelijkheid vormt vaak een reden om voor dit concept te kiezen. Er zijn slechts een beperkt aantal projecten algemeen bekend waar gebruik werd gemaakt van dispute boards. Als volgt geef ik de informatie mee die ik gevonden heb in de rechtsleer en die ik gehaald heb uit de diepte-interviews.

52. Gebruik van dispute boards in België is beperkt. Het concept wordt vooral gebruikt in PPS-projecten (publiek-private samenwerking). In België werd bijvoorbeeld gebruik gemaakt van een dispute board bij de Liefkenshoektunnel. Ook bij het Brabo-project in Antwerpen werd gebruik gemaakt van een dispute board.⁷³

53. In Nederland zijn dispute boards bekend onder de benaming Raad van Experts, Raad van Deskundigen en Geschillencommissie. Er wordt al over de dispute board geschreven en gepraat sinds de vorige eeuw maar een algemene leer of groep experten die zich uitsluitend met het concept bezighoudt is er ook in Nederland niet. Voor het eerst werd een dispute board opgericht en gebruikt bij het Betuwerouteproject en het HSL-Zuid-project. Andere projecten waar gebruik werd gemaakt van dispute boards zijn bijvoorbeeld de Westerscheldetunnel, het project Sijtwende en de Oeververbinding.⁷⁴

Er zijn in Nederland reeds enkele grote infrastructuurwerken geweest waar gebruik gemaakt werd van een dispute board, bijvoorbeeld in het kader van DBFM. Dit staat voor Design (ontwerpen), Build (bouwen), Finance (financieren), en Maintain (onderhouden). Soms wordt de letter 'O' van Operate eraan toegevoegd. DBFM is een samenwerkingsvorm waarbij overheden meestal via een aanbesteding een contract sluiten met een consortium. Hiervoor wordt een speciale projectvennootschap opgericht die de taak krijgt het overheidsgebouw te ontwerpen en de werken uit te voeren. Ze moeten dit zelf voorfinancieren. In de meest zuivere vorm betaalt de overheid op voorhand niets. Pas bij oplevering betaalt de overheid het consortium voor het beschikbaar houden van het gebouw gedurende een aantal jaar, bijvoorbeeld twintig of dertig jaar. Tijdens deze periode ontvangt de speciale projectvennootschap een beschikbaarheidsvergoeding per maand, trimester, kwartaal of jaar dat het werk beschikbaar wordt gehouden. Met deze beschikbaarheidsvergoeding wordt de rente van de leningen betaald, worden de leningen afgelost en worden de onderhoudskosten betaald. Wat overblijft is winst.⁷⁵

---

⁷³ Zie bijlage 5 en bijlage 7.

⁷⁴ A.G.J. VAN WASSENAER, "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicocallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, (56) 61; Zie bijlage 9.

⁷⁵ Zie bijlage 9.

Kort gezegd wordt in een DBFM-project het ontwerp, de bouw, de financiering en het onderhoud van openbare infrastructuur of een openbaar gebouw in één overeenkomst aanbesteed en toevertrouwd aan een private partij of een samenwerkingsverband van private partijen.⁷⁶

Ook in België wordt gebruikt gemaakt van deze vorm van publiek-private samenwerking. Een DBFM-project houdt een samenwerking op lange termijn tussen opdrachtnemer en overheid in. Hierdoor rijst de noodzaak een snelle oplossing te vinden voor problemen die het bouwproject in gedrang brengen. Dit verklaart waarom veel aandacht uitgaat naar overleg en proactieve behandeling van geschillen. Het is vrij gebruikelijk in DBFM-contracten een dispute board te voorzien om te zorgen voor een snelle afhandeling van de geschillenbeslechting, meer deskundigheid en kostenbesparing. De geschillen in een DBFM-project hebben vaak een erg technisch karakter waardoor een goede kennis van het project vereist is. Klassieke arbiters of rechters kunnen zich moeilijk uitspreken over het conflict en doen vaak een beroep op andere experts. Dit zorgt wederom voor extra kosten en tijdverlies. Partijen zouden slechts als laatste redmiddel een beroep moeten doen op een rechter of een arbitraal college. In de praktijk is bovendien aangetoond dat de beslissing van een dispute board slechts zelden bestreden wordt door contractspartijen. De dispute board draagt dus bij aan een snelle en efficiënte finale geschillenbeslechting. Dit is van groot belang in een samenwerkingsproject waarbij partijen nog twintig tot dertig jaar moeten samenwerken.⁷⁷

Enkele voorbeelden van dergelijke contracten in België zijn de Liefkenshoekspoorverbinding in Antwerpen, diverse tramverbindingen in Luik en in andere steden. Een heel bekend DBFM-project in België is Satellic, de belangrijkste toloperator voor vrachtwagens in België. Echter moet benadrukt worden dat DBFM niet geschikt is voor alle projecten. Zo moet een project een voldoende omvang hebben, moet het project over een voldoende grote onderhoudscomponent beschikken en moeten de behoeften definieerbaar en voldoende stabiel zijn om geschikt te zijn voor DBFM.⁷⁸ Indien een project niet geschikt is voor DBFM komt het weinig voor dat een dispute board ingesteld wordt.

---

⁷⁶ VLAAMS KENNISCENTRUM VOOR PUBLIEK-PRIVATE SAMENWERKING, *Handboek DBFM*, Brussel, Departement Financiën en Begroting, 2019, 15.

⁷⁷ *Ibid.*, 159-161.

⁷⁸ *Ibid.*, 24-28; Zie bijlage 9.

TUSSENTIJDSE CONCLUSIE

54. De dispute board heeft zijn ontstaan te danken aan grote infrastructuurwerken. Door toename van de concurrentie bij grote bouwcontracten in de Verenigde Staten ontstond de nood om bouwconflicten op een effectieve en kostenbesparende manier op te lossen tijdens de bouwwerken. Zo konden de werken aan het project blijven doorgaan terwijl partijen wachtten op een uitspraak.

In 1974 ontwikkelde de U.S. National Committee on Tunneling Technology een concept waarbij partijen een derde, neutrale partij in dienst nemen bij aanvang van het contract om hen bij te staan hun geschillen snel en doortastend op te lossen. Dit was de geboorte van de dispute board. Het eerste project waar gebruik werd gemaakt van de dispute board werd meteen een succes. De relatie tussen de eigenaar en aannemer tijdens de bouwwerken bleef in stand en alle partijen waren tevreden waren met de uiteindelijke tijd- en kostenresultaten van het project. Al snel volgden ook andere succesvolle praktijkervaringen met dispute boards in de Verenigde Staten en de rest van de wereld (zie *Supra*, nrs. 22 en 24-25).

55. Een dispute board wordt gedefinieerd als een commissie van onafhankelijke professionals die gevormd wordt bij de aanvang van een project om de vooruitgang van het bouwproces te volgen, geschillen te vermijden en betrokken partijen bij te staan teneinde optredende geschillen op te lossen gedurende de duur van het project en dus niet na de beëindiging van het contract. De belangrijkste doelstellingen van de dispute board zijn het voorkomen en snel oplossen van geschillen.

56. Er bestaan drie soorten dispute boards. Ten eerste zijn er Dispute Adjudication Boards. Deze dispute board kan bindende beslissingen nemen (zie *Supra*, nr. 35). Ten tweede zijn er Dispute Review Boards die aanbevelingen doen (zie *Supra*, nr. 36). Tot slot zijn er Combined Dispute Boards, een combinatie van de twee (zie *Supra*, nr. 37). Daarnaast is ook het onderscheid tussen een staande en ad hoc dispute board van belang. Een standing dispute board is actief vanaf de contractsluiting, terwijl een ad hoc dispute board slechts in het leven geroepen wordt als een geschil ontstaat (zie *Supra*, nr. 38).

57. De staande dispute board wordt in het leven geroepen bij de contractsluiting. Het contract wordt gesloten tussen de commissieleden en de betrokken partijen. In het contract staan de grote lijnen van de methode, de verplichtingen van de partijen en commissieleden en de vergoedingsvoorwaarden omschreven. Omdat de dispute board ontstaat op contractuele basis en er bovendien geen wettelijke regeling voorhanden is, zijn partijen volledig vrij om een eigen invulling te geven aan het contract. Er bestaan modelcontracten die partijen kunnen gebruiken. De samenstelling van de dispute board verschilt sterk naargelang het project. Zo bestaan er dispute boards met een, drie, en zelfs vijf of zes leden. Om de werken op te volgen komen de leden van de dispute board tijdens de werken regelmatig op plaatsbezoek. Partijen kunnen de dispute board verzoeken een conflict te behandelen. Indien ze niet akkoord zijn met de beslissing of aanbeveling van de dispute board staat het partijen vrij om een notice of dissatisfaction in te dienen. Partijen dienen ook in een opvolgend mechanisme te voorzien, waarbij de uitspraak van de dispute board kan getoetst worden door een arbitraal college of rechtbank.

DEEL II. UITVOERBAARHEID EN AANVECHTBAARHEID

INLEIDING

58. Een volgende vraag die rijst is wat er gebeurt indien een of beide partijen, ondanks een bindende beslissing van de dispute board, de beslissing naast zich neerlegt.

Welke consequenties heeft dit voor partijen? Kunnen ze deze beslissing afdwingen? Wat zijn de stappen die een partij kan nemen? Kunnen partijen in beroep gaan tegen de beslissing? Dat zijn vragen die in dit tweede deel van de masterthesis beantwoord worden.

59. Eerst worden enkele procedurele aspecten besproken om aan te tonen hoe een dispute board tot een beslissing komt. Daarna wordt onderzocht of deze beslissing uitvoerbaar en aanvechtbaar is. Vervolgens wordt gekeken of de huidige praktijken efficiënt zijn voor partijen, of er kritiek is en waar verbetering mogelijk is. Daarna wordt een vergelijking gemaakt met de bindende derdenbeslissing, arbitrage en bemiddeling. Tot slot wordt een aanbeveling gegeven om aan de problemen tegemoet te komen.

60. In dit tweede deel worden de resultaten van het kwalitatief onderzoek betrokken. Er werd aan de respondenten gevraagd welke problemen zij zagen in verband met de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van een beslissing van een dispute board. De bevindingen uit het kwalitatief onderzoek worden aangevuld met rechtsleer, rechtspraak, bevindingen van de auteur en indien mogelijk met wetgeving.

HOOFDSTUK I. PROCEDURELE ASPECTEN

AFDELING I. PROCEDUREEL VERLOOP FORMELE VERWIJZING

61. Alle partijen kunnen te allen tijde een officieel verzoek tot beslechting van een gerezen geschil inleiden bij de dispute board. Bij een formele verwijzing wordt een formele procedure gevolgd om zo uiteindelijk een beslissing te verkrijgen van de dispute board. Deze procedure wordt nu besproken.

§1. Statement of Case

62. Partijen kunnen een geschil voorleggen aan de dispute board door een beknopte schriftelijke verklaring, ook wel Statement of Case (SOC), te versturen naar de andere contractspartij en de leden van de dispute board. Deze verklaring bevat het volgende:

- een duidelijke en beknopte omschrijving van de aard en omstandigheden van het geschil;
- een lijst van de onderwerpen die aan de dispute board zijn voorgelegd voor een beslissing en een uiteenzetting van het standpunt van de verwijzende partij hierover, inclusief alle relevante feiten en wetgeving;
- relevante ondersteuning van het standpunt van de verwijzende partij zoals documenten, tekeningen, schema's en correspondentie;
- een opgave van de gevraagde voorziening, samen met de bedragen van eventuele gekwantificeerde vorderingen, en voor zover mogelijk, een schatting van de geldwaarde van eventuele andere vorderingen;
- elk verzoek om voorlopige of bewarende maatregelen;
- in het geval van een CDB, indien de verwijzende partij wenst dat de CDB een besluit neemt, haar verzoek om een besluit en de redenen waarom zij van mening is dat de CDB een besluit moeten nemen in plaats van een aanbeveling.⁷⁹

De datum waarop de leden van de dispute board de SOC ontvangen wordt beschouwd als de datum van de aanvang van de verwijzing, ook wel date of commencement genoemd.⁸⁰

§2. Response

63. Tenzij partijen anders overeenkomen, of indien de leden van de dispute board anders bevelen, reageert de antwoordende partij schriftelijk op de SOC binnen de 30 dagen na ontvangst ervan. Het schriftelijk antwoord wordt the response genoemd. Het antwoord omvat het volgende:

- een duidelijke en beknopte uiteenzetting van het standpunt van de antwoordende partij met betrekking tot het geschil;
- relevante ondersteuning van haar standpunt zoals documenten, tekeningen, schema's en correspondentie;

---

⁷⁹ Art. 19.1 IKK DB-reglement.

⁸⁰ Art. 19.2 IKK DB-reglement.

- een opgave van de punten waarover de antwoordende partij om een beslissing van de dispute board verzoekt, met inbegrip van elk verzoek tot voorlopige of bewarende maatregelen;
- in het geval van een CDB, een reactie op het verzoek om een besluit van de verwijzende partij of, indien de verwijzende partij een dergelijk verzoek niet heeft gedaan, een verzoek om een besluit van de antwoordende partij, met inbegrip van de redenen waarom zij meent dat de CDB het type besluit moet uitbrengen dat zij wenst.⁸¹

De leden van de dispute board kunnen een partij te allen tijde verzoeken om aanvullende schriftelijke verklaringen of documentatie in te dienen om hen te helpen bij het voorbereiden van hun beslissing. Dit verzoek wordt schriftelijk aan de partijen meegedeeld.⁸² Bij de FIDIC wordt dit een reply en rejoinder genoemd.⁸³

§3. Hoorzitting

64. Tenzij de partijen en de leden van de dispute board anders overeenkomen wordt een hoorzitting over het geschil gehouden. Dit gebeurt, tenzij anders overeengekomen, binnen de vijftien dagen na de ontvangst van de response. De hoorzitting wordt gehouden in aanwezigheid van alle leden van de dispute board, tenzij de dispute board gezien de omstandigheden en na overleg met partijen besluit dat het passend is de hoorzitting te houden in afwezigheid van een lid. Indien een van de partijen weigert deel te nemen aan de hoorzitting of een andere fase, kunnen de leden ondanks deze weigering doorgaan met de procedure. De dispute board heeft de leiding over de hoorzitting. De leden van de dispute board handelen eerlijk en onpartijdig en zorgen ervoor dat elke partij een redelijke kans krijgt om haar zaak uiteen te zetten. De partijen verschijnen persoonlijk of laten een gemachtigde vertegenwoordiger verschijnen. Partijen kunnen zich ook laten bijstaan door een of meer adviseurs.⁸⁴

Tenzij de leden van de dispute board anders besluiten, verloopt de hoorzitting als volgt:

- presentatie van de zaak, eerst door de verwijzende partij en vervolgens door de antwoordende partij;
- identificatie door de dispute board van zaken die nadere verduidelijking behoeven;
- verduidelijking door de partijen met betrekking tot de door de dispute board geïdentificeerde zaken; en
- reacties van elke partij op verduidelijkingen van de andere partij, voor zover in dergelijke verduidelijkingen nieuwe problemen naar voren zijn gebracht.⁸⁵

---

⁸¹ Art. 20.1 IKK DB-reglement.

⁸² Art. 20.2 IKK DB-reglement.

⁸³ Zie bijlage 1.

⁸⁴ Art. 21 IKK DB-reglement.

⁸⁵ Art. 21.8 IKK DB-reglement.

De leden van de dispute board kunnen partijen verzoeken om een schriftelijke samenvatting van hun presentaties en kunnen beraadslagen op elke plaats die zij geschikt achten alvorens een beslissing uit te brengen.⁸⁶

§4. Beslissing

65. De dispute board neemt onverwijld, in ieder geval binnen 90 dagen na de date of commencement, een beslissing over het geschil. De leden van de dispute board kunnen deze termijn verlengen met instemming van de partijen. Indien geen akkoord wordt bereikt kan de dispute board na overleg met de partijen de termijn verlengen met de kortst mogelijke tijd die zij nodig acht. De totale duur van deze verlenging mag niet meer bedragen dan 20 dagen. Bij de bepaling van de termijn wordt rekening gehouden met de aard en complexiteit van het geschil en andere relevante omstandigheden.⁸⁷

In de beslissing vermeldt de dispute board de datum waarop ze is uitgebracht en de bevindingen van de dispute board, alsook de redenen waarop deze zijn gebaseerd. De beslissing kan ook het volgende bevatten:

- een samenvatting van het geschil, de respectieve standpunten van de partijen en de gevraagde beslissing;
- een samenvatting van de relevante bepalingen van het contract;
- een chronologie van de relevante gebeurtenissen;
- een samenvatting van de door de dispute board gevolgde procedure; en
- een lijst van de door de partijen in de loop van de procedure overgelegde stukken en documenten.⁸⁸

Vermelding van bovenstaande zaken zijn niet noodzakelijk. Indien ze toch vermeld worden is de dispute board niet gebonden door de volgorde van de opsomming. Ook kunnen de leden van de dispute board andere relevante zaken opnemen in hun beslissing en zijn ze dus niet gelimiteerd tot deze opsomming.⁸⁹

66. Wanneer de dispute board uit drie of meer leden bestaat, stelt ze alles in het werk om unanimititeit te bereiken. Indien dit niet mogelijk is wordt de beslissing genomen door de meerderheid van de leden. Indien geen meerderheid kan bereikt worden, spreekt de voorzitter van de dispute board zich uit over het geschil. Een commissielid dat niet akkoord is met deze beslissing vermeldt de redenen hiervoor in een afzonderlijk schriftelijk document dat geen deel uitmaakt van de beslissing zelf. Dit document wordt wel meegedeeld aan de partijen. Indien een commissielid nalaat dit te doen, verhindert dit niet dat de beslissing bindende kracht krijgt.⁹⁰

---

⁸⁶ Art. 21 IKK DB-reglement.

⁸⁷ Art. 22 IKK DB-reglement.

⁸⁸ Art. 24 IKK DB-reglement.

⁸⁹ Art. 24 IKK DB-reglement.

⁹⁰ Art. 25 IKK DB-reglement.

HOOFDSTUK II. UITVOERBAARHEID EN AANVECHTBAARHEID, KRITIEK EN VERGELIJKING MET BINDEnde DERDENBESLISSING, ARBITRAGE EN BEMIDDELING

AFDELING I. UITVOERBAARHEID

67. De dispute board is een creature of contract. Partijen richten zelf een dispute board op en geven het de bevoegdheid om beslissingen te nemen of aanbevelingen te geven. Zoals eerder aangehaald kunnen sommige vormen van dispute boards bindende beslissingen nemen (zie *Supra*, nrs. 35-37). De DAB kan dit altijd, de CDB kan dit soms. De DRB daarentegen geeft slechts aanbevelingen. Dit wil niet zeggen dat deze aanbevelingen geen waarde hebben. Indien partijen zich niet tijdig verzetten tegen deze aanbeveling, en alleen dan, wordt deze ook bindend.

68. Niettegenstaande de beslissing van een dispute board partijen bindt, is het geen uitvoerbare titel en dus niet uitvoerbaar zoals een eindvonnis van de rechtbank of een arbitrale uitspraak. Ook is homologatie door de rechtbank zoals bij bemiddeling niet mogelijk. De beslissing kan enkel op contractuele basis afgedwongen worden. Bovendien kan contractueel een mogelijkheid voorzien worden de beslissing te herzien in arbitrage of door de rechtbank.⁹¹

Er werd slechts weinig over de uitvoerbaarheid van een beslissing van een dispute board geschreven. Een voorbeeld is de zaak *Cameron v John Mowlem* in het Verenigd Koninkrijk in 1990. Daar had een adjudicator besloten dat Mowlem een bedrag moest betalen aan zijn onderaannemer Cameron. Deze betaling zou bij wijze van verrekening gebeuren. Mowlem weigerde aan deze beslissing te voldoen, waarop Cameron naar de rechtbank stapte en verzocht dat deze beslissing op grond van artikel 27 van de Arbitration Act van 1950 ten uitvoer zou gelegd worden als een vonnis van de rechtbank. Het Hof oordeelde dat de beslissing niet uitvoerbaar is zoals een arbitraal vonnis of een vonnis in de rechtbank. Hoe de beslissing van een adjudicator die binnen zijn bevoegdheid handelt wel ten uitvoer kan gelegd worden werd echter niet in het vonnis uiteengezet.⁹²

69. Indien een van de partijen weigert de beslissing uit te voeren moet de andere partij naar de rechtbank of arbitrage voor een vordering wegens contractbreuk. Deze processen dienen van begin af aan doorlopen te worden.

AFDELING II. AANVECHTBAARHEID

70. Afhankelijk van wat partijen contractueel zijn overeengekomen staat een beroep open bij de rechtbank of kunnen partijen naar arbitrage gaan. Partijen moeten in dit verband een clause invoegen in het contract.⁹³

Zoals eerder uiteengezet (zie *Supra*, nr. 47) kunnen partijen in een aantal gevallen naar de rechtbank of arbitrage. Dit is onder meer zo wanneer een partij een bindende aanbeveling of beslissing niet naleeft, niet of wel tijdig een notice of dissatisfaction indient, de dispute board nalaat om binnen de

---

⁹¹ P.H.J. CHAPMAN, "Dispute boards", *BR* 2000, 204.

⁹² *Ibid.*, 204-205.

⁹³ Zie bijlage 3 voor enkele voorbeelden.

vooropgestelde termijn haar aanbeveling of beslissing uit te brengen of indien de dispute board in overeenstemming met het reglement ontbonden is.⁹⁴

AFDELING III. KRITIEK

§1. Uitvoerbaarheid

71. Dat een beslissing van een dispute board niet afdwingbaar is brengt kritiek met zich mee. Zoals hierboven uiteengezet, hebben de partijen reeds de kans gekregen om een uitvoerig 'proces' te voeren voor de dispute board. Ze mogen hun standpunten schriftelijk uiteenzetten, erop antwoorden en worden gehoord in de hoorzitting waar ze nogmaals hun standpunten kunnen verdedigen. Daarna geeft de neutrale en onafhankelijke dispute board als expert een uitspraak. Indien een van de partijen de beslissing niet naleeft moet de andere partij naar arbitrage of naar de rechtbank. Deze behandelen de zaak geheel of gedeeltelijk opnieuw, gepaard gaande met de nodige kosten en het nodige tijdsverlies.

§2. Aanvechtbaarheid

72. Tijdens de diepte-interviews uitte L. IMBRECHTS de kritiek dat een dispute board in de praktijk vaak als extra beroepstrap wordt aanzien met als finaal doel gelijk halen. Hij heeft vragen bij het systeem waar adjudicatie en arbitrage met elkaar gecombineerd worden. Indien partijen naar arbitrage gaan weten ze dat deze uitspraak hen bindt en dat geen beroep meer mogelijk is, tenzij ze anders hebben bedongen. Eerste aanleg is in de meeste gevallen laatste aanleg. Indien partijen eerst naar adjudicatie gaan is dit niet zo. Ze kunnen hun standpunten uiteenzetten en verdedigen bij de dispute board. Indien deze hen in het ongelijk stelt en kritieken uit op de standpunten kunnen partijen deze zwakheden uit hun argumentatie halen in arbitrage en zo het proces opnieuw voeren. In de praktijk wordt de stap naar arbitrage soms ervaren als een extra beroepstrap. L. IMBRECHTS ervaaarde in de praktijk zelfs dat partijen systematisch naar arbitrage gaan indien ze in het ongelijk gesteld worden door de dispute board. Hij is dan ook van mening dat dit niet de reden is en mag zijn waarom partijen een dispute board oprichten. Door systematisch een beroep aan te tekenen wordt een goed initiatief aan de kant geschoven, om zo toch maar gelijk te krijgen.⁹⁵ Dit hangt dus af van de bedoeling en goede of kwade trouw van de partij. Vele partijen zien wel het nut in van een dispute board en leggen zich dan ook neer bij de beslissing. Dit blijkt uit de cijfers en het succesratio van dispute boards eerder uiteengezet (zie *Supra*, nr. 26).

AFDELING IV. VERGELIJKING MET BINDENDE DERDENBESLISSING, ARBITRAGE EN BEMIDDELING

73. Ingeval een partij slechte bedoelingen heeft kan het feit dat de beslissing van de dispute board niet uitvoerbaar is en dus aangevochten kan worden problematisch zijn. Zo worden de doelstellingen van kosten- en tijdbesparing niet bereikt en verliest de oprichting van de dispute board zijn doel. De problemen met betrekking tot de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid kunnen potentieel door dezelfde systemen opgelost worden. Het uiteindelijke probleem is immers dat de

---

⁹⁴ Art. 5 en 6 *in fine* IKK DB-reglement; L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 815-816.

⁹⁵ Zie bijlage 8.

beslissing van de dispute board niet ten uitvoer kan gelegd worden. Indien een van de partijen beslist om de beslissing naast zich neer te leggen is de andere partij vandaag genoodzaakt naar arbitrage of de rechtbank te stappen.

§1. Bindende derdenbeslissing

A. Begripsomschrijving

74. De rechtspraak omschrijft de bindende derdenbeslissing als volgt: “een beslissing van een door de partijen aangestelde derde die op een bindende wijze een tussen de partijen bestaand of toekomstig rechtsgeschil beslecht of een tussen hen bestaande rechtsverhouding aanvult, wijzigt of verduidelijkt”.⁹⁶

De bindende derdenbeslissing is een alternatief voor de klassieke rechtsingang waarbij partijen overeenkomen dat een derde, die geen rechter of arbiter is, een bindende beoordeling zal geven over een of meer aspecten van hun feitelijke of juridische rechtsverhouding. De bindende derdenbeslissing is gebaseerd op vrijwilligheid. Deze ADR-methode en het verloop van de procedure ervan zijn niet wettelijk geregeld. Enkel voor specifieke gevallen is in een wettelijke regeling voorzien, bijvoorbeeld wanneer de bepaling van de koopprijs van een goed aan een derde wordt overgelaten.⁹⁷ Wel wordt van de rechtsfiguur veelvuldig gebruik gemaakt in de praktijk en wordt deze tevens aanvaard door de rechtspraak.⁹⁸

De derde, die door partijen wordt aangesteld, is meestal een specialist in het betrokken vak. Deze moet in elk geval onpartijdig oordelen. De beoordeling gebeurt niet noodzakelijk op grond van het materieel recht maar eerder op grond van billijkheid. Partijen die gebruik maken van een bindende derdenbeslissing zijn aan geen pleegvormen gebonden. Wel is de bindende derdenbeslissing onderworpen aan een marginale en inhoudelijke rechterlijke toetsing (zie *Infra*, vanaf nr. 76).⁹⁹

75. De bindende derdenbeslissing kent vele toepassingsgevallen. De rechtsfiguur wordt vaak gebruikt in het kader van technisch complexe contracten en internationale contracten die onderhevig zijn aan onvoorziene ontwikkelingen. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan inflatie, prijs van grondstoffen, bepaling van huurschade etc. Ook kan de rechtsfiguur nuttig zijn om bij het afsluiten van nieuwe contracten eventuele problemen bij de toekomstige uitvoering ervan vlotter van de baan te helpen. Andere voorbeelden waarbij partijen frequent gebruik maken van een bindende

⁹⁶ Antwerpen 30 mei 2011, *TBH* 2013, afl. 2, 115; Brussel, 16 februari 2011, *RW* 2012-13, 1420; Antwerpen 25 maart 2015, *RW* 2015-16, 1416; K. VAN DAMME, “Bindende derdenbeslissing en arbitrage: waar ligt de grens?” (noot onder Antwerpen 26 juni 2000), *P&B* 2001, (183) 185; P.E. ERNSTE, “Een blik over de grens: de rol van het bindend advies als wijze van geschillenbeslechting in Nederland”, *TPR* 2013, (1035) 1037-1038; S. MEUWISSEN, “De bindende derdenbeslissing bij koop (naar Belgisch en Frans recht)”, *Jura Falc.* 2008-09, nr. 2, (265) 265-266; T. VAN SINAY, *Handboek gerechtelijke verdeling*, Gent, Larcier, 2010, 19-20.

⁹⁷ Art. 1592 BW.

⁹⁸ M. STORME, “De bindende derdenbeslissing of het bindend advies als middel ter voorkoming van gedingen”, *TPR* 1984/4, (1243) 1243-1288; M. STORME en M.E. STORME, “De bindende derdenbeslissing naar Belgisch recht”, *TPR* 1985/3, (713) 713-748; O. CAPRASSE, “De la tierce décision obligatoire”, *JT* 1999, (565) 565-576; K. VAN DAMME, “Bindende derdenbeslissing en arbitrage: waar ligt de grens?” (noot onder Antwerpen 26 juni 2000), *TPB* 2001, (183) 183-188; O. CAPRASSE, “Tierce décision obligatoire et violation d’une règle de procédure conventionnellement arrêtée par les parties”, *JLMB* 2003, (1381) 1381-1382; O. CAPRASSE, “Tierce décision obligatoire et motivation”, *JLMB* 2003, (1371) 1371-1382; M. VERBEKE en M. VERHEYDEN, “Third Party knows best? – Over de rechterlijke toetsing van een bindende derdenbeslissing” (noot onder Antwerpen, 26 november 2015), *RABG* 2018, (1414) 1414-1422.

⁹⁹ B. MAES, e.a., *Gerechtelijk privaatrecht ... na de hervormingen van 2017-2019*, Brugge, die Keure / la Charte, 2019, 478.

derdenbeslissing zijn: de omvang en oorzaken van schade aan goederen en personen bepalen, de vooruitgang van werken vaststellen of aangeven welke werken nog moeten worden uitgevoerd, aandelen waarderen of de huurwaarde of koopwaarde van een onroerend goed vaststellen.¹⁰⁰

B. Draagwijdte bindende derdenbeslissing

76. De bindende derdenbeslissing berust op een conventionele grondslag en heeft dus juridische obligatoire kracht van een overeenkomst. Hierdoor zijn partijen en de rechter door de overeenkomst gebonden overeenkomstig artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek. De rechter kan het bestaan van zowel de overeenkomst tot bindende derdenbeslissing als de derdenbeslissing zelf niet zonder meer naast zich neerleggen.¹⁰¹

Principieel is een bindende derdenbeslissing onaantastbaar en onherroepbaar.¹⁰² Hierdoor wordt de tussenkomst van een rechter in de meeste gevallen vermeden. Dit is dan ook de *ratio* van de bindende derdenbeslissing. Echter heeft de bindende derdenbeslissing geen gezag van gewijsde.¹⁰³ De bindende derdenbeslissing kan wel een onderhands stuk zijn dat geldt als titel voor bewarend beslag onder derden.¹⁰⁴

Omdat de bindende derdenbeslissing geen uitvoerbare titel is, behoudt de rechter de mogelijkheid tot marginale toetsing. De rechter mag zijn oordeel niet in de plaats stellen van de derdebeslisser.¹⁰⁵ Partijen kunnen bovendien niet zomaar naar de rechter stappen. Er zijn slechts een beperkt aantal aanvechtbaarheidsgronden. Dit maakt dat de rechter enkel kan toetsen of de door de partijen afgesproken regels en vormen nageleefd zijn, of de derde handelde binnen de perken van zijn opdracht, of het voorwerp van de bindende derdenbeslissing vatbaar is voor een dading, of de overeenkomst waarmee een beroep wordt gedaan op de bindende derdenbeslissing aangetast is door wilsgebreken, of de derde voldoende objectief en onpartijdig was, of de beslissing niet kennelijk onredelijk of onbillijk is en tot slot of de rechten van de verdediging en de motiveringsplicht geëerbiedigd zijn.¹⁰⁶ Indien de rechter de ongeldigverklaring van de bindende derdenbeslissing uitspreekt zijn partijen niet meer gebonden door de beslissing. De partij die de onverbindendverklaring van de bindende derdenbeslissing vordert draagt hiervan de bewijslast.¹⁰⁷

---

¹⁰⁰ Cass. 31 oktober 2008, *TBBR* 2010, 336; P.E. ERNSTE, "Een blik over de grens: de rol van het bindend advies als wijze van geschillenbeslechting in Nederland", *TPR* 2013, (1035) 1037-1038; J. VAN COMPERNOLLE, "Expertise amiable et tierce-décision obligatoire: les dangers d'une terminologie incertaine" (noot onder Brussel 30 november 2012), *RNB* 2013, (255) 255-256.

¹⁰¹ B. MAES, e.a., *Gerechtelijk privaatrecht ... na de hervormingen van 2017-2019*, Brugge, die Keure / la Charte, 2019, 478; E. LANCKSWEERDT, *Alternatieve conflictoplossing met de overheid*, Brugge, die Keure / la Charte, 2017, 143.

¹⁰² N. PORTUGAELS, "De beperkte aantastbaarheid van de bindende derdenbeslissing bij verzekeringsgeschillen" (noot onder Antwerpen 25 maart 2015), *RW* 2015-16, (1420) 1421.

¹⁰³ M.L. STORME en M.E. STORME, "De bindende derdenbeslissing naar Belgisch recht", *TPR* 1985, (713) 726; J. HULSBOSCH, "Conflictoplossingen in bouwschadedossiers", *T.Huur.* 2000, afl. 1, (1) 4.

¹⁰⁴ Art. 1445 Ger.W.

¹⁰⁵ Cass. 31 oktober 2008, *TBBR* 2010, 336; N. PORTUGAELS, "De beperkte aantastbaarheid van de bindende derdenbeslissing bij verzekeringsgeschillen" (noot onder Antwerpen 25 maart 2015), *RW* 2015-16, (1420) 1421.

¹⁰⁶ Antwerpen 25 maart 2015, *RW* 2015-16, 1416; Antwerpen 23 februari 2005, *De Verz.* 2006, 255; N. PORTUGAELS, "De beperkte aantastbaarheid van de bindende derdenbeslissing bij verzekeringsgeschillen" (noot onder Antwerpen 25 maart 2015), *RW* 2015-16, (1420) 1421-1423; M.L. STORME en M.E. STORME, "De bindende derdenbeslissing naar Belgisch recht", *TPR* 1985, (713) 731-735; T. VAN SINAY, *Handboek gerechtelijke verdeling*, Gent, Larcier, 2010, 20-21; F. GEORGE, "L'étendue des pouvoirs du juge confronté à une tierce décision obligatoire" (noot onder Cass. 31 oktober 2008), *JLMB* 2001, afl. 2, (76) 76-95; J. VAN COMPERNOLLE, "Expertise amiable et tierce-décision obligatoire: les dangers d'une terminologie incertaine", *RNB* 2013, (255) 259-260; D. MOUGENOT en O. MIGNOLET, "L'expertise est-elle un mode alternatif de règlement des conflits", *Revue pratique de l'immobilier* 2014, afl. 1, (161) 169-171.

¹⁰⁷ X., "Bindende derdenbeslissing", *Lydian* 2020, (1) 1.

77. Volledigheidshalve dient opgemerkt te worden dat de Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel (NOAB) sedert kort met het oog op de toepassing van een procedure van bindende derdenbeslissing een Reglement Bindende Derdenbeslissing heeft opgesteld.¹⁰⁸

Indien partijen na de inleiding van de zaak ervoor kiezen de procedure voor bindende derdenbeslissing te volgen wordt de zaak, indien de rechter het ermee eens is, uitgesteld op negen maanden.¹⁰⁹

Het reglement stelt dat de derdenbeslissing bindend is voor partijen. Zij dienen deze beslissing onverwijld na te komen.¹¹⁰ Krachtens het reglement kan tegen de bindende derdenbeslissing enkel opgekomen worden op grond van kennelijke onredelijkheid van de bindende derdenbeslissing, strijdigheid met de openbare orde en wegens fraude of bedrog bij de totstandkoming van de bindende derdenbeslissing.¹¹¹ Ook hier is sprake van slechts een beperkt aantal aanvechtbaarheidsgronden. Indien de derdenbeslissing door de rechter beoordeeld wordt als zijnde onafdwingbaar, wordt ofwel het geschil zelf ten gronde beslecht door de rechtbank, kunnen partijen in onderling akkoord een nieuwe bindende derdenbeslisser aanstellen of kunnen ze een beroep doen op een andere vorm van ADR.¹¹²

Opmerkelijk is dat het reglement vermeldt dat partijen aan de rechter kunnen vragen de bindende derdenbeslissing vast te leggen in een vonnis. Dit is niet mogelijk wanneer partijen de procedure van de bindende derdenbeslissing hebben opgestart alvorens een dagvaarding uit te brengen. Enkel indien partijen er na de inleiding van de zaak voor kiezen de procedure van de bindende derdenbeslissing te volgen is het mogelijk deze te laten bekrachtigen in een vonnis. Bekrachtiging is bovendien niet mogelijk indien de rechter oordeelt dat voldaan is aan een of meer gronden hierboven vermeld.¹¹³ Er dient opgemerkt te worden dat partijen dit niet hoeven te doen aangezien ze principieel gehouden zijn tot de derdenbeslissing en deze vrijwillig moeten uitvoeren. Indien een van de partijen, ondanks de bindende kracht van de derdenbeslissing, weigert deze vrijwillig uit te voeren wordt de procedure voor de rechtbank voortgezet. De bindende derdenbeslissing zelf wordt dan het voorwerp van de gerechtelijke procedure en wordt daarmee aan het oordeel van de rechtbank onderworpen.¹¹⁴

C. Vergelijking beslissing dispute board en bindende derdenbeslissing

78. Bij nader onderzoek naar en een vergelijking tussen de bindende beslissing van een dispute board en de bindende derdenbeslissing wordt vastgesteld dat deze eigenlijk tot op grote hoogte met elkaar overeenstemmen. Het is dus verdedigbaar te stellen dat de figuur van de dispute board evolueert naar een bindende derdenbeslissing.

---

¹⁰⁸ H. VERBIST, "Reglement Bindende Derdenbeslissing van de Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel", *TMD* 2020, nr. 2, (63) 63.

¹⁰⁹ Art. 1.3. Reglement Bindende Derdenbeslissing.

¹¹⁰ Art. 9.1. Reglement Bindende Derdenbeslissing.

¹¹¹ Art. 9.2. Reglement Bindende Derdenbeslissing.

¹¹² Art. 14.1. Reglement Bindende Derdenbeslissing.

¹¹³ Art. 9.4. Reglement Bindende Derdenbeslissing; zie ook memorie van toelichting bij het reglement bindende derdenbeslissing, <https://www.baliebrussel.be/wp-content/uploads/2020/03/Reglement-bindende-derdenbeslissing-25032020.pdf>.

¹¹⁴ Art. 9.3. Reglement Bindende Derdenbeslissing.

79. Vooreerst zijn de doelstellingen van beide rechtsfiguren dezelfde. Ze bieden beiden een alternatief in geschillenoplossing waarbij partijen niet kunnen of willen wachten op de behandeling van hun geschil via het normale verloop voor de hoven en rechtbanken. Ze zijn beiden gericht op een snellere conflictoplossing en beogen de kosten en het tijdsverloop van de procedure te drukken.

Beide rechtsfiguren hebben bovendien gemeen dat ze bij wijze van contract in het leven worden geroepen. Omdat er zowel bij de dispute board als bij de bindende derdenbeslissing geen enkele wettelijke verplichting is tot de oprichting of instelling ervan berusten zij volledig op de vrijwilligheid van partijen. Beide beslissingen hebben dus obligatoire kracht van een overeenkomst. Ingevolge artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek moeten partijen en de rechter zich houden aan deze beslissingen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er wel soorten dispute boards zijn die geen bindende beslissingen nemen maar enkel aanbevelingen doen (zie *Supra*, nr. 36). Tot slot beschikken beide figuren over een vergelijkbaar, beperkt aantal aanvechtbaarheidsgronden (zie *Supra*, nr. 47 en 76).

80. Toch mag de dispute board niet verward worden met de bindende derdenbeslissing. Op de obligatoire kracht van een beslissing van de dispute board dient een belangrijke nuance aangebracht te worden. Partijen kunnen in het contract voorzien in een opvolgend mechanisme waarbij de beslissing van de dispute board getoetst wordt door een arbitraal college of rechtbank. Hierdoor zou de beslissing van de dispute board mogelijk terzijde kunnen geschoven worden. Dit in tegenstelling tot de bindende derdenbeslissing waar uitsluitend een marginale toetsing door de rechter mogelijk is.¹¹⁵

Indien er bij de dispute board geen speciale clausules in het contract zijn ingevoegd met betrekking tot een toetsing door een arbiter of rechter is het mijns inziens verdedigbaar te stellen dat er een groot parallellisme is tussen beide rechtsfiguren. De rechter en arbiter kunnen in dit geval de beslissing van de dispute board niet zomaar naast zich neerleggen. De rechter kan enkel overgaan tot marginale toetsing van de beslissing van de dispute board. Enkel in de hierboven limitatief opgesomde gevallen kan de rechter de beslissing van de dispute board ongeldig verklaren (zie *Supra*, nr. 76). Door deze beperkte aanvechtbaarheidsgronden wordt de beslissing van de dispute board gevrijwaard en zal ze in de meeste gevallen behouden worden.

D. Beslissing dispute board als bindende derdenbeslissing?

81. Een volledige gelijkschakeling van de beslissing van een dispute board met een bindende derdenbeslissing zou betekenen dat partijen niet meer contractueel kunnen voorzien in een opvolgend mechanisme waarbij de beslissing van de dispute board getoetst wordt door een arbitraal college of rechtbank. De (bindende) beslissing van de dispute board zou dan principieel verbindend zijn voor partijen en slechts aanvechtbaar in uitzonderlijke, limitatief opgesomde gevallen. Omdat de bindende derdenbeslissing niet wettelijk verankerd is, is dit ook niet nodig voor de figuur van de

---

¹¹⁵ L. DEMEYERE, "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, (810) 813.

dispute board om zich verder te ontwikkelen. De toepassing in de praktijk en de aanvaarding ervan in de rechtsleer en rechtspraak volstaan.

§2. Arbitrage

A. Begripsomschrijving

82. De wetgever voerde met de wet van 4 juli 1972 een zesde deel getiteld 'arbitrage' in het Gerechtelijk Wetboek. Artikelen 1676 tot 1723 werden in het Gerechtelijk Wetboek ingevoerd. Dit was de eerste Belgische arbitragewet, gebaseerd op de Europese Overeenkomst van 1966 houdende een eenvormige wet inzake arbitrage.¹¹⁶ Op 1 september 2013 trad de nieuwe Belgische arbitragewet in werking.¹¹⁷ Deze wet herzag de bestaande artikelen grondig. De nieuwe arbitragewet is geïnspireerd op de modelwet inzake internationale handelsarbitrage van de Commissie van de Verenigde Naties voor Internationaal Handelsrecht (UNCITRAL-modelwet) en heeft als doel België op de kaart te zetten als arbitrageforum.¹¹⁸ De nieuwe wet is van toepassing op arbitrages die aanvangen op of na 1 september 2013 of op vorderingen die bij de rechter aanhangig werden gemaakt voor deze datum maar waarvan de arbitrageprocedure aanvangt op of na 1 september 2013. De oude arbitragewet blijft van toepassing op de arbitrages die gestart waren voor 1 september 2013.¹¹⁹

83. In het zesde deel van het Gerechtelijk Wetboek wordt de regeling van arbitrage uitvoerig uitgewerkt. Hierbij kunnen partijen hun geschillen laten beslechten door scheidsrechters, buiten de hoven en rechtbanken van de rechterlijke macht om. Arbitrage wordt dan ook wel eens beschouwd als een vorm van particuliere rechtspraak.¹²⁰

In het eerste hoofdstuk van de arbitragewet worden de algemene bepalingen besproken. Hierin staan onder meer de arbitreerbaarheid van geschillen, de handelsbekwaamheid van partijen om een arbitrageovereenkomst te sluiten, de internationale bevoegdheid van de Belgische rechtbanken, een aantal definities, de wijze waarop kennisgevingen kunnen geschieden, de aanvang van termijnen, een vermoeden van afstand van bezwaar en de rechtbanken die bevoegd zijn in verband met arbitrage beschreven.¹²¹

Partijen die wensen gebruik te maken van arbitrage dienen dit in een geldige overeenkomst te voorzien. Dit is de arbitrage-overeenkomst en wordt besproken in het tweede hoofdstuk van de arbitragewet. Een arbitrageovereenkomst is een overeenkomst waarin de partijen alle geschillen of sommige geschillen die tussen hen gerezen zijn of zouden kunnen rijzen met betrekking tot een

---

¹¹⁶ Wet van 4 juli 1972 tot goedkeuring van de Europese Overeenkomst houdende een eenvormige wet inzake arbitrage ondertekend te Straatsburg op 20 januari 1966, en tot invoering in het Gerechtelijk Wetboek van een zesde deel betreffende de arbitrage, *BS* 8 augustus 1972.

¹¹⁷ Wet van 24 juni 2013 tot wijziging van het zesde deel van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de arbitrage, *BS* 28 juni 2013.

¹¹⁸ M. PIERS en D. DE MEULEMEESTER, "Nieuwe arbitragewet. België is voortaan een 'UNCITRAL modelwet'-land", *NJW* 2013, (726) 726-736.

¹¹⁹ Art. 59 van de wet van 24 juni 2013; L. DEMEYERE en H. VERBIST, "De nieuwe Belgische arbitragewet van 24 juni 2013", *RW* 2014-15, (83) 83.

¹²⁰ B. MAES, e.a., *Gerechtelijk privaatrecht ... na de hervormingen van 2017-2019*, Brugge, die Keure / la Charte, 2019, 473.

¹²¹ Art. 1676-1680 Ger.W.

bepaalde, al dan niet contractuele rechtsverhouding, aan arbitrage voorleggen.¹²² Vaak neemt deze overeenkomst de vorm aan van een arbitraal beding, vervat in een ruimere overeenkomst.¹²³

In het derde hoofdstuk van de arbitragewet wordt besproken hoe het scheidsgerecht wordt samengesteld. In het algemeen kan gezegd worden dat partijen vrij het aantal scheidsrechters overeen kunnen komen. Wel moet het altijd een oneven aantal zijn.¹²⁴

In het vierde hoofdstuk van de arbitragewet wordt de bevoegdheid van het scheidsgerecht besproken. Hiervoor wordt verwezen naar de desbetreffende artikels.¹²⁵

In het vijfde hoofdstuk van de arbitragewet wordt vervolgens de arbitrale gedingvoering uiteengezet. In dit opzicht is het van belang de flexibiliteit van de procedure aan te halen. Partijen beschikken over een verregaande processuele autonomie waardoor zij zelf in ruime mate vorm kunnen geven aan de wijze waarop de arbitrageprocedure verloopt. Ook kunnen zij in eerste instantie zelf de toelaatbaarheid van bewijsmiddelen en eventuele onderzoeksmaatregelen, de termijnen waarbinnen zij middelen uiteen moeten zetten en de plaats van de arbitrage bepalen. Enkel indien partijen zelf niets overeenkomen bepaalt het scheidsgerecht deze regels. Wel dient opgemerkt te worden dat er grenzen zijn aan deze partijautonomie. Het vijfde hoofdstuk zet eerste enkele imperatieve bepalingen uiteen die in elke arbitrale procedure in acht dienen genomen te worden. Vervolgens worden verschillende aspecten van de arbitrageprocedure besproken waaraan partijen volgens hun eigen wensen vorm kunnen geven.¹²⁶

In het zesde hoofdstuk van de arbitragewet worden de bepalingen besproken die van belang zijn voor het vellen van de arbitrale uitspraak en voor de afsluiting van de procedure. Ook wordt de vraag tot mogelijkheid tot verbetering of interpretatie van de arbitrale uitspraak beantwoord.¹²⁷ Een arbitrageprocedure wordt in de meeste gevallen afgesloten met een uitspraak. Dit neemt niet weg dat partijen hun geschil kunnen bijleggen in de loop van de procedure of hun vordering kunnen intrekken.¹²⁸

Het zevende hoofdstuk van de arbitragewet bepaalt welke rechtsmiddelen partijen tegen een arbitrale uitspraak kunnen aanwenden. In dit opzicht hebben partijen drie mogelijkheden: niets bedingen, een arbitraal hoger beroep inlassen en/of de vordering tot vernietiging mogelijk maken.¹²⁹

In het achtste hoofdstuk van de arbitragewet wordt de erkenning en uitvoerbaarverklaring van de arbitrale uitspraak besproken.¹³⁰

---

¹²² Art. 1681-1683 Ger.W.

¹²³ B. MAES, e.a., *Gerechtigd privaatrecht ... na de hervormingen van 2017-2019*, Brugge, die Keure / la Charte, 2019, 473.

¹²⁴ Art. 1684-1689 Ger.W.

¹²⁵ Art. 1690-1698 Ger.W.

¹²⁶ Art. 1966-1709 Ger.W.; L. DEMEYERE en H. VERBIST, "De nieuwe Belgische arbitragewet van 24 juni 2013", *RW* 2014-15, (83) 92.

¹²⁷ Zie art. 1710-1715 Ger.W.

¹²⁸ L. DEMEYERE en H. VERBIST, "De nieuwe Belgische arbitragewet van 24 juni 2013", *RW* 2014-15, (83) 96.

¹²⁹ Art. 1716-1718 Ger.W.

¹³⁰ Art. 1719-1721 Ger.W.

In hoofdstuk negen wordt tot slot de verjaring besproken.¹³¹

B. Draagwijdte arbitrale uitspraak

84. In een arbitrageovereenkomst komen partijen overeen hun geschil door middel van een formele beslissing van rechterlijke aard te laten beslechten. Bij een arbitrage is een geschil dan ook definitief beslecht. Tegen een arbitrale uitspraak is enkel hoger beroep mogelijk indien partijen deze mogelijkheid voorzien in de arbitrageovereenkomst.¹³² Gevallen waarbij partijen in deze mogelijkheid voorzien zijn schaars. Meestal dienen partijen de uitspraak na te leven en is geen hoger beroep mogelijk. Eerste aanleg is dus vaak laatste aanleg.¹³³

85. Een vordering tot vernietiging van de arbitrale uitspraak is mogelijk. Partijen kunnen deze vordering enkel instellen wanneer de uitspraak niet meer voor de arbiters kan worden aangevochten.¹³⁴ Deze paragraaf werd ingevoerd om dilatoire praktijken te voorkomen. Indien een arbitraal hoger beroep werd bedongen door partijen zal eerst dit beroep uitgeput moeten worden. De gronden tot vernietiging staan limitatief opgesomd in artikel 1717, §3 van het Gerechtelijk Wetboek. Belangrijk is dat de vordering tot vernietiging geen hoger beroep is waarin de rechter de gegrondheid van de arbitrale uitspraak opnieuw kan onderzoeken.¹³⁵

De bevoegde rechtbank is de rechtbank van eerste aanleg. In tegenstelling tot de vroegere regeling laat de nieuwe arbitragewet geen hoger beroep meer toe tegen een beslissing van de rechtbank van eerste aanleg over de vordering tot vernietiging. De rechtbank van eerste aanleg beslist dus voortaan in eerste en in laatste aanleg. Een voorziening in Cassatie blijft wel mogelijk.¹³⁶ Partijen kunnen bovendien contractueel elke vordering tot vernietiging van de arbitrale uitspraak uitsluiten. Indien partijen de mogelijkheid van een vordering tot vernietiging contractueel uitsluiten wordt de enige mogelijkheid tot verzet geboden in de jurisdictie waar de uitvoerbaarverklaring van de arbitrale uitspraak wordt gevraagd.¹³⁷

Over de vordering tot vernietiging van een arbitrale uitspraak vloeide in de rechtsleer al heel wat inkt. In de praktijk leidt zij echter slechts zelden tot een vernietiging van de arbitrale uitspraak.¹³⁸

86. Wanneer een van de partijen weigert de arbitrale uitspraak vrijwillig uit te voeren kan de andere partij een procedure tot erkenning en tenuitvoerlegging indienen.

Het Gerechtelijk Wetboek bepaalt in artikel 1445 dat iedere schuldeiser op grond van authentieke of onderhandse stukken bij de gerechtsdeurwaarder bewarend beslag onder derden kan leggen. Een

---

¹³¹ Art. 1722 Ger.W.

¹³² Art. 1716 Ger.W.

¹³³ M. PIERS, *Sectorale arbitrage*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 283, 317-318; K. WAGNER, *Handboek Arbitrage*, Mortsel, Intersentia, 2022, 527.

¹³⁴ Art. 1717, §1 Ger.W.

¹³⁵ L. DEMEYERE en H. VERBIST, "De nieuwe Belgische arbitragewet van 24 juni 2013", *RW* 2014-15, (83) 99.

¹³⁶ Art. 1717, §2 Ger.W.

¹³⁷ Art. 1718 Ger.W.; L. DEMEYERE en H. VERBIST, "De nieuwe Belgische arbitragewet van 24 juni 2013", *RW* 2014-15, (83) 100.

¹³⁸ H. VERBIST, "Het echte, becijferde beeld van arbitrage in België", *RW* 1998-99, (345) 362; B. HANOTIAU EN O. CAPRASSE, "L'annulation des sentences arbitrales", *JT* 2004, (413) 413.

arbitrale uitspraak wordt hiervoor als een voldoende titel beschouwd. Hier is zelfs geen uitvoerbaarverklaring door de rechtbank voor nodig.¹³⁹

Om over te kunnen gaan tot gedwongen tenuitvoerlegging van de arbitrale uitspraak blijft evenwel een uitvoerbaarverklaring door de rechtbank nodig.¹⁴⁰ Hiervoor dient de procedure uiteengezet in artikel 1720 van het Gerechtelijk Wetboek te worden gevolgd. Ook de uitvoerbaarverklaring kan enkel verleend worden indien de uitspraak niet meer voor de arbiters kan worden bestreden of door hen uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande hoger beroep werd verklaard.¹⁴¹ Het is ook de rechtbank van eerste aanleg die bevoegd is zich uit te spreken over deze materie.¹⁴² Deze moet de de erkenning en uitvoerbaarverklaring weigeren uit te spreken in de in artikel 1721, §1 van het Gerechtelijk Wetboek opgesomde gevallen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen gronden die door een partij moeten worden aangewend¹⁴³ en gronden die door de rechtbank ambtshalve kunnen worden opgeworpen¹⁴⁴. Deze eerste gaan bijvoorbeeld over de onbekwaamheid van een partij, bevoegdheidsoverschrijding van het scheidsgerecht etc., terwijl de tweede gaan over niet-vatbaarheid voor arbitrage en strijdigheid met de openbare orde.¹⁴⁵

87. De partij aan wie de beschikking inzake erkenning en uitvoerbaarheid betekend wordt kan derdenverzet aantekenen bij de rechtbank die de erkenning en uitvoerbaarverklaring heeft toegekend. Zij dient dit te doen binnen de termijnen van gemeen recht.¹⁴⁶ De procedure op tegenspraak die resulteert uit dit verzet leidt tot een vonnis waartegen enkel nog een voorziening in Cassatie openstaat. Ook indien de rechtbank van eerste aanleg de erkenning en uitvoerbaarverklaring weigert, staat hiertegen enkel een voorziening in Cassatie open.¹⁴⁷

C. Vergelijking beslissing dispute board en arbitrale uitspraak

88. De beslissing van een dispute board verschilt wezenlijk van een arbitrale uitspraak. Zoals eerder besproken kan een beslissing van een dispute board niet ten uitvoer worden gelegd zoals een arbitrale uitspraak (zie *Supra*, nr. 68).

Een eerste argument om aan te tonen dat de beslissing van een dispute board niet zomaar te vergelijken is met een arbitrale beslissing is dat bij arbitrage sprake is van een rechtsprekende handeling, het arbitraal vonnis. Een beslissing van een dispute board heeft daarentegen geen gezag van gewijsde en hier kan dan ook geen uitvoerbare titel aan worden verleend.

Bovendien kan een arbitrale uitspraak slechts in een beperkt aantal welomschreven gevallen, die wettelijk verankerd zijn, worden vernietigd. Dit is vandaag niet zo bij de dispute board. In tegenstelling tot een arbitraal vonnis is er geen wettelijk regime voor de erkenning en tenuitvoerlegging van bindende uitspraken van dispute boards. In de regel zijn de beslissingen van

¹³⁹ G. DE LEVAL, "Saisie conservatoire et sentence arbitrale" (noot onder *Beslagr.* Antwerpen 7 december 1979), *RHA* 1987-88, (111) 111; V. VAN HERREWEGHE, *Beslagboekje 2017*, Mechelen, Kluwer, 279.

¹⁴⁰ Art. 1719, §1 Ger.W.

¹⁴¹ Art. 1719, §2 Ger.W.

¹⁴² Art. 1720, §1 Ger.W.

¹⁴³ Art. 1721, §1(a) Ger.W.

¹⁴⁴ Art. 1721, §1(b) Ger.W.

¹⁴⁵ Art. 1721, §1 Ger.W.

¹⁴⁶ Zie art. 1034 Ger.W.

¹⁴⁷ L. DEMEYERE en H. VERBIST, "De nieuwe Belgische arbitragewet van 24 juni 2013", *RW* 2014-15, (83) 103.

een dispute board alleen op een zodanige manier contractueel bindend dat rechters en arbiters verplicht zijn ze uit te voeren. De juiste methode om een beslissing van een dispute board ten uitvoer te leggen is daarom een gewone vordering wegens contractbreuk. De handhaving van de beslissing van een dispute board is niet eenvoudig. Partijen kunnen daarom overwegen contractuele sancties overeen te komen voor het niet naleven van een bepaling. Partijen kunnen zoals eerder reeds gesteld bij de figuur van de dispute board contractueel in een opvolgend mechanisme voorzien.

Daarnaast is het vermeldenswaardig dat arbitrage enkel betrekking heeft op rechtsgeschillen.¹⁴⁸ Dit is niet noodzakelijk zo voor de dispute board.

Tot slot is de figuur van de dispute board minder omslachtig, informeler en sneller dan een arbitrale procedure.

D. Beslissing dispute board als arbitrale uitspraak?

89. Als bij de beslissing van een dispute board naar analogie wordt gewerkt als bij een arbitrale uitspraak zou de zaak geheel anders zijn. Dit zou betekenen dat de procedure voor een dispute board wettelijk verankerd moet worden. Zie *Infra*, deel III voor een antwoord op deze rechtsvraag.

Indien een dispute board een bindende uitspraak doet, zou het geschil finaal beslecht zijn. Een beroep zou enkel openstaan indien partijen uitdrukkelijk in deze mogelijkheid hebben voorzien in het contract. Omdat de gevallen waarin partijen in deze mogelijkheid voorzien schaars zijn bij arbitrageovereenkomsten kan op dezelfde wijze geconcludeerd en voorspeld worden bij dispute boards.

Tegen de beslissing van de dispute board zou een vordering tot vernietiging mogelijk zijn bij de rechtbank van eerste aanleg. De gronden tot vernietiging zouden dan limitatief opgesomd moeten worden in het contract of in een afzonderlijke wet, naar analogie met artikel 1717, §3 van het Gerechtelijk Wetboek.

Tegen de beslissing van de rechtbank van eerste aanleg over het beroep tot vernietiging zou geen hoger beroep meer openstaan. De rechtbank van eerste aanleg beslist in eerste en in laatste aanleg. Een voorziening in Cassatie blijft evenwel steeds mogelijk. Ook kunnen partijen contractueel de vordering tot vernietiging van de beslissing van de dispute board uitsluiten. Indien partijen in deze uitsluiting voorzien wordt de enige mogelijkheid tot verzet geboden in de jurisdictie waar de uitvoerbaarverklaring van de beslissing van de dispute board wordt gevraagd.

90. Wanneer een van de partijen zou weigeren de beslissing van de dispute board vrijwillig uit te voeren zou de andere partij een procedure tot erkenning en tenuitvoerlegging kunnen indienen. Dan zou deze partij op basis van artikel 1445 van het Gerechtelijk Wetboek bewarend beslag onder derden kunnen leggen. Een beslissing van een dispute board moet hiervoor dan wel als een

---

¹⁴⁸ M. PIERS (ed.), *De nieuwe arbitragewet 2013*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 1.

voldoende titel worden beschouwd. Indien dit het geval is zou hier geen uitvoerbaarverklaring door de rechtbank voor nodig zijn.

Om over te kunnen gaan tot gedwongen tenuitvoerlegging van de beslissing van de dispute board zou een uitvoerbaarverklaring door de rechtbank van eerste aanleg nodig zijn. De uitvoerbaarverklaring kan enkel verleend worden indien de uitspraak niet meer voor de dispute board kan worden bestreden of door hen uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande hoger beroep werd verklaard. De rechter moet de de erkenning en uitvoerbaarverklaring weigeren uit te spreken in de in het contract of de wet opgestelde gevallen. Hier zou naar analogie met artikel 1721, §1 van het Gerechtelijk Wetboek kunnen gewerkt worden.

91. Ook derdenverzet binnen de termijnen van gemeen recht door de partij aan wie de beschikking inzake erkenning en uitvoerbaarheid betekend wordt zou mogelijk zijn. De procedure op tegenspraak die resulteert uit dit verzet leidt ook hier tot een vonnis waartegen enkel nog een voorziening in Cassatie openstaat. Ook indien de rechtbank van eerste aanleg de erkenning en uitvoerbaarverklaring weigert, zou hier enkel nog voorziening in Cassatie tegen openstaan.

§3. Bemiddeling

A. Begripsomschrijving

92. Bemiddeling is een concept dat de laatste jaren veel aan belangstelling wint. Het is een begrip met een ruime betekenis. Omdat het begrip zo'n ruime betekenis heeft ontbrak tot voor kort een wettelijke definitie.¹⁴⁹ Deze is er toch gekomen met de wet van 28 juni 2018. De wetgever omschrijft het begrip bemiddeling als volgt: "*De bemiddeling is een vertrouwelijk en gestructureerd proces van vrijwillig overleg tussen conflicterende partijen met de medewerking van een onafhankelijke, neutrale en onpartijdige derde die de communicatie vergemakkelijkt en poogt de partijen ertoe te brengen zelf een oplossing uit te werken.*"¹⁵⁰

Bemiddeling is een wettelijk erkende manier om op een minnelijke wijze samen op zoek te gaan naar oplossingen voor een conflict, buiten de rechtbanken om. Het is een bewezen, doeltreffende manier om sneller, goedkoper en duurzamer conflicten aan te pakken. Bij bemiddeling gaat de bemiddelaar samen met de betrokken partijen rond de tafel zitten. Dit gebeurt vrijwillig en vertrouwelijk. Zo kunnen ze samen op een veilige manier praten en samen op zoek gaan naar een oplossing.¹⁵¹

In België zijn er twee vormen van bemiddeling erkend, vrijwillige en gerechtelijke bemiddeling. Vrijwillige bemiddeling wordt aangegaan door partijen zelf, op eigen initiatief zonder enige tussenkomst van een rechter. Gerechtelijke bemiddeling daarentegen wordt voorgesteld door de rechter, al dan niet op verzoek maar altijd met het akkoord van de partijen.¹⁵² De woordkeuze van

---

¹⁴⁹ P. RENSON (ed.), *Prescrire et intervenir en méditation, un nécessaire changement de mentalités*, Brussel, Larcier, 2017, 13.

¹⁵⁰ Art. 1723/1 Ger.W.

¹⁵¹ A. BRENNINKMEIJER, "Mediation" in A. BRENNINKMEIJER, D. BONENKAMP, K. VAN OYEN en H. PREIN, *Handboek Mediation*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2013, (23) 44; K.J. HOPT en F. STEFFEK, "Mediation: Comparison of Laws, Regulatory Models, Fundamental Issues" in K.J. HOPT en F. STEFFEK (eds.), *Mediation: principles and regulation in comparative perspective*, Oxford, Oxford University Press, 2013, (3) 11.

¹⁵² Art. 1730-1734 Ger.W.

de rechter is in dit opzicht wat ongelukkig en kan misleidend zijn. Dat gerechtelijke bemiddeling tegenover vrijwillige bemiddeling wordt geplaatst betekent in geen geval dat deze eerste niet vrijwillig is. Bemiddeling steunt altijd op vrijwilligheid. De rechter kan partijen niet verplichten om deel te nemen aan een bemiddelingspoging.¹⁵³

De bemiddelaar is een onafhankelijke, neutrale en onpartijdige derde die partijen begeleidt doorheen het proces. Hij of zij moet ervoor zorgen dat de betrokken partijen zich gehoord voelen in hun belangen. De bemiddelaar reikt zelf geen oplossingen aan maar ondersteunt de partijen bij het zelf en samen zoeken naar een oplossing.¹⁵⁴

B. Draagwijdte uitspraak bemiddeling

93. De overeenkomst die partijen samen met de bemiddelaar bereiken is het bemiddelingsakkoord. Dit bemiddelingsakkoord heeft het voordeel van een eenvoudige weg naar een uitvoerbare titel. Het akkoord kan, wanneer dit in overeenstemming met de spelregels van de bemiddelingswetgeving is bereikt, door een rechter worden gehomologeerd. Hierdoor krijgt het akkoord de waarde van een akkoordvonnis en kunnen partijen zo nodig overgaan tot gedwongen tenuitvoerlegging.¹⁵⁵

De homologatieprocedure in het kader van bemiddeling biedt partijen verschillende voordelen. Ten eerste is het een laagdrempelige oplossing waarbij de inspanningen van partijen om zonder rechterlijke doorverwijzing minnelijk tot een oplossing te komen worden erkend. Daarnaast biedt het een garantie tot naleving voor partijen die niet onmiddellijk om homologatie verzoeken maar later geconfronteerd worden met een partij die in gebreke blijft het bemiddelingsakkoord vrijwillig uit te voeren. Zij kunnen zich dan later alsnog tot de homologatierechter richten om tot homologatie van het bemiddelingsakkoord over te gaan. De partij die nalaat het bemiddelingsakkoord na te leven kan de homologatie op verzoek van de andere partij immers niet in de weg staan. Hierdoor wordt gedwongen tenuitvoerlegging alsnog mogelijk. Dit wijst op het feit dat bemiddeling vrijwillig is, maar niet vrijblijvend. Tijdens een bemiddeling onderhandelen partijen op vrijwillige basis met elkaar. Nadat ze een akkoord hebben bereikt kunnen ze niet alles op de helling zetten door simpelweg niet akkoord te gaan met de homologatie.¹⁵⁶

94. Om over te kunnen gaan tot homologatie en tenuitvoerlegging moet aan enkele voorwaarden voldaan zijn. Ten eerste moet het geschil bemiddelbaar zijn in de zin van artikel 1724 Gerechtelijk Wetboek. Ten tweede moeten partijen een beroep doen op een bemiddelaar die erkend werd door de Federale Bemiddelingscommissie overeenkomstig artikel 1726 Gerechtelijk Wetboek. Ten derde moeten de partijen en de bemiddelaar bij aanvang van de bemiddeling een bemiddelingsprotocol opstellen dat bovendien moet voldoen aan de inhoudelijke vereisten van artikel 1731, §2 Gerechtelijk

---

¹⁵³ P. SENAËVE, G. VERSCHULDEN en T. WIJNANT, "Van familierechtelijke overeenkomst tot uitvoerbare titel: afweging van diverse wegen en kosten" in P. SENAËVE en G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (235) 246.

¹⁵⁴ A. BRENNINKMEIJER, "Mediation" in A. BRENNINKMEIJER, D. BONENKAMP, K. VAN OYEN en H. PREIN, *Handboek Mediation*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2013, (23) 44.

¹⁵⁵ T. WIJNANT, *Bemiddeling in balans*, Mortsel, Intersentia, 2021, 94.

¹⁵⁶ S. BROUWERS, "Bemiddeling is wel vrijwillig maar niet vrijblijvend" (noot onder Famrb. Antwerpen 27 oktober 2015), *RABG 2016*, (279) 281; T. WIJNANT, *Bemiddeling in balans*, Mortsel, Intersentia, 2021, 94-95.

Wetboek. Wanneer partijen een akkoord bereikt hebben, moet dit opgenomen worden in een gedateerd geschrift dat zowel door partijen als door de erkende bemiddelaar ondertekend wordt. Dit geschrift moet melding maken van de erkenning van de bemiddelaar en van de precieze verbintenissen van de partijen. Dit akkoord kan vervolgens samen met het bemiddelingsprotocol voorgelegd worden ter homologatie aan de rechtbank. Hiervoor dienen de procedures in artikel 1733 of 1736 Gerechtelijk Wetboek. Indien partijen niet overgaan tot homologatie, heeft hun akkoord geen uitvoerbare kracht. Het bemiddelde akkoord is dan gewoon een akkoord tussen partijen dat hen overeenkomstig het gemeen recht strekt tot wet.¹⁵⁷

C. Vergelijking beslissing dispute board en akkoord in bemiddeling

95. Beide figuren hebben gemeen dat zij volledig berusten op de vrijwilligheid van partijen. Ook dragen ze beiden bij of leiden ze zelfs tot de oplossing van conflicten, waardoor partijen geen formeel beroep meer hoeven doen op de rechter.

Het gebruik van dispute boards en het doen van een bemiddeling verschillen evenwel wezenlijk van elkaar. Een eerste belangrijk verschil is dat bemiddeling uitdrukkelijk wettelijk geregeld is. Ook de waarde van de beslissingen verschilt wezenlijk. Enkel wanneer partijen in een bemiddeling niet overgaan tot homologatie heeft het akkoord dezelfde waarde als een beslissing van een dispute board. Zoals eerder herhaaldelijk aangehaald heeft de beslissing van een dispute board obligatoire kracht van een overeenkomst. Bij niet-nakoming kunnen de partijen enkel wegens contractbreuk naar de rechtbank of arbitrage.

D. Beslissing dispute board als akkoord in bemiddeling?

96. Er kan gekozen worden partijen de mogelijkheid te geven de beslissing van de dispute board te homologeren. Hierdoor ontstaat een garantie tot nakoming van de beslissing voor de partij die te maken krijgt met een wederpartij die de beslissing niet vrijwillig uitvoert. Vandaag moet deze eerste partij naar de rechtbank of arbitrage stappen om het geschil te laten beoordelen. Indien homologatie mogelijk zou zijn, zou deze partij in de plaats daarvan zich tot de homologatierechter kunnen richten. Deze laatste kan dan tot homologatie van de beslissing van de dispute board overgaan. De andere partij kan deze homologatie niet in de weg staan waardoor gedwongen tenuitvoerlegging op een laagdrempelige manier mogelijk wordt. Ook wordt op deze manier verholpen aan de bekommernis van partijen dat de beslissing van de dispute board een extra beroepstrap is.

---

¹⁵⁷ P. SENAËVE, G. VERSCHULDEN en T. WIJNANT, "Van familierechtelijke overeenkomst tot uitvoerbare titel: afweging van diverse wegen en kosten" in P. SENAËVE en G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (235) 249-256.

HOOFDSTUK III. AANBEVELING

97. Indien een van de partijen besluit de bindende beslissing van een dispute board niet uit te voeren rijst een uitvoerbaarheidsprobleem. De beslissing van een dispute board is zoals eerder herhaaldelijk aangehaald niet uitvoerbaar waardoor partijen genoodzaakt zijn zich tot een rechter of arbiter te wenden. Dit leidt tot extra kosten en tot mogelijke vertraging van de werken. Daarom wordt beoordeeld of de bindende derdenbeslissing, arbitrage of bemiddeling hieraan tegemoet kunnen komen.

AFDELING I. DE BINDENDE DERDENBESLISSING

98. Er kan vastgesteld worden dat de figuur van de dispute board grote gelijkenissen vertoont met die van de bindende derdenbeslissing. Zo zijn ze beiden een vorm van ADR waarbij de stap naar de rechter vermeden wordt. Net zoals bij een dispute board wordt ook de figuur van de bindende derdenbeslissing bij contract ingesteld. Bovendien zijn ze beiden gebaseerd op vrijwilligheid, hebben ze geen gezag van gewijsde en zijn ze niet wettelijk geregeld. De rechtspraak en rechtsleer aanvaarden beide vormen van ADR. Op deze wijze werd in België reeds vorm gegeven aan de figuur van de bindende derdenbeslissing. Omdat de dispute board nog niet veel wordt gebruikt in België is dat niet het geval voor deze figuur.

Het is mijns inziens logisch te stellen dat de kracht van een beslissing van een dispute board in grote mate vergelijkbaar is met die van een bindende derdenbeslissing. Er kan naar analogie geredeneerd worden dat net zoals bij een bindende derdenbeslissing, de bindende beslissing van een dispute board principieel onaantastbaar en onherroepbaar is en dat de toetsingsmogelijkheid van een rechter die te maken krijgt met een bindende beslissing van een dispute board eerder beperkt is. Dit omdat de rechter op basis van artikel 1134 Burgerlijk Wetboek de verbindende kracht van de overeenkomst moet erkennen en niet zomaar zijn oordeel in de plaats kan stellen van dat van de dispute board. Dit is ook zo bij een bindende derdenbeslissing. Mijns inziens kan de rechter naar analogie met de bindende derdenbeslissing enkel in de volgende uitzonderlijke gevallen de beslissing van de dispute board annuleren: wanneer de door de partijen afgesproken regels en vormen niet nageleefd zijn, wanneer de leden van de dispute board niet handelden binnen de perken van hun opdracht, wanneer het voorwerp van de beslissing niet vatbaar is voor een dading, wanneer de overeenkomst waarmee een beroep wordt gedaan op de dispute board aangetast is door wilsgebreken, wanneer de leden van de dispute board niet voldoende objectief en onpartijdig waren, wanneer de beslissing kennelijk onredelijk of onbillijk is en tot slot wanneer de rechten van de verdediging en de motiveringsplicht niet geëerbiedigd zijn.

99. Echter, in sommige gevallen kunnen de verbindende kracht van de overeenkomst en beperkte aanvechtbaarheidsmogelijkheden als niet toereikend ervaren worden. Indien een partij besluit de beslissing van een dispute board niet op te volgen, kan de andere partij niet zomaar overgaan tot gedwongen tenuitvoerlegging. Ook is het aannemelijk dat partijen voor de rechter zullen trachten te beweren dat de dispute board bijvoorbeeld zijn taak niet naar behoren heeft uitgevoerd en zo de beslissing proberen te vernietigen. Hierdoor loopt de procedure extra vertraging

en kosten op. Mijns inziens is een bijkomende oplossing nodig om aan dit probleem tegemoet te komen.

AFDELING II. ARBITRAGE

100. Een arbitrale uitspraak en een bindende beslissing van een dispute board verschillen wezenlijk van elkaar. Een arbitrale uitspraak is een rechtsprekende handeling en kan dus tenuitvoer gelegd worden. Dit in tegenstelling tot een beslissing van een dispute board, die geen gezag van gewijsde heeft en niet zomaar ten uitvoer gelegd kan worden. Bovendien is arbitrage uitdrukkelijk en uitvoerig in de wetgeving geregeld.

Mijns inziens gaat het te ver om de kracht van een arbitrale uitspraak en dus van een rechtsprekende handeling te verlenen aan de bindende beslissing van een dispute board. De dispute board is en blijft een samenstelling van experts en hebben mijns inziens niet de bevoegdheid en aspiratie om een vorm van particuliere rechtspraak te worden. Naar mijn mening blijft een vorm van rechterlijke controle vereist om ervoor te zorgen dat de beslissing van een dispute board gedwongen ten uitvoer kan gelegd worden.

AFDELING III. BEMIDDELING

101. Tussen bemiddeling en de figuur van de dispute board zijn enkele gelijkenissen te vinden. Zo zijn ze beiden een vorm van ADR waarbij de weg naar de rechter vermeden wordt en zijn ze gebaseerd op vrijwilligheid. Toch verschillen de dispute board en bemiddeling na verder onderzoek wezenlijk van elkaar. Partijen in bemiddeling kunnen immers overgaan tot homologatie bij de rechter. Echter dient de bemiddeling daarvoor wel in overeenstemming met de reglementering te zijn ingesteld en doorlopen. Indien de rechter overgaat tot homologatie krijgt het bemiddelingsakkoord de waarde van een akkoordvonnis en kunnen partijen zo nodig overgaan tot gedwongen tenuitvoerlegging. Deze mogelijkheid is er niet voor de beslissing van een dispute board.

102. Mijns inziens is een homologatiemogelijkheid de meest sluitende en haalbare oplossing voor het uitvoerbaarheidsprobleem van de bindende beslissing van een dispute board. De homologatieprocedure zou partijen die gebruikmaken van een dispute board enkele voordelen bieden. Ten eerste is het een laagdrempelige oplossing. De bewuste inspanningen van partijen en de leden van de dispute board om zonder rechterlijke doorverwijzing tot een oplossing te komen worden erdoor erkend. Homologatie biedt bovendien een bijkomende garantie voor de partij die geconfronteerd wordt met een andere partij die de beslissing niet vrijwillig uitvoert. De eerste partij kan zich in dat geval alsnog tot de homologatierechter wenden om tot homologatie van de beslissing van de dispute board over te gaan. De partij die nalaat de beslissing na te leven kan deze homologatie niet in de weg staan waardoor gedwongen tenuitvoerlegging mogelijk wordt. Dit zou betekenen dat de instelling van een dispute board vrijwillig is, maar niet vrijblijvend. Nadat de dispute board een uitspraak heeft gedaan kunnen de partijen niet alles op de helling zetten door simpelweg niet akkoord te gaan met de homologatie.

AFDELING IV. COMBINATIE?

103. Een oplossing hoeft niet beperkt te zijn tot één garantie voor partijen. De beperkte aanvechtbaarheidsmogelijkheden van een bindende derdenbeslissing gecombineerd met de homologatiemogelijkheid van bemiddeling zou een sterk instrument zijn wat betreft de uitvoerbaarheid van de beslissing van een dispute board.

De beperkte aanvechtbaarheid enerzijds garandeert dat partijen de beslissing van de dispute board niet zomaar om welke reden dan ook kunnen laten verbreken. Enkel in de door de rechtspraak aanvaarde gevallen kunnen partijen naar de rechter stappen. Bovendien kan deze laatste enkel bepaalde toetsingscriteria hanteren en kan hij zijn beslissing niet in de plaats stellen van die van de dispute board. De homologatiemogelijkheid anderzijds biedt een extra garantie aan de partij die geconfronteerd wordt met een partij die de bindende beslissing van de dispute board niet vrijwillig uitvoert. Deze eerste kan dan alsnog naar de homologatierechter om tot homologatie en vervolgens gedwongen tenuitvoerlegging over te gaan.

104. De figuur van de bindende derdenbeslissing is niet wettelijk geregeld. Met betrekking tot de beperkte aanvechtbaarheidsgronden zou een wettelijke regeling voor de dispute board dus niet vereist zijn. Echter dient opgemerkt te worden dat bemiddeling wel wettelijk geregeld en erkend is. Dit zou kunnen betekenen dat een wettelijke regeling voor dispute boards ook vereist is. Partijen kunnen immers niet zomaar naar de rechter stappen om een homologatie van een beslissing van een dispute board te vragen. De vraag of een wettelijke verankering gewenst is wordt in deel III onderzocht en beantwoord.

TUSSENTIJDSE CONCLUSIE

105. In dit hoofdstuk werd besproken hoe een dispute board tot een formele beslissing komt. Er werd besloten dat indien partijen deze beslissing niet wensen na te leven, ze zich tot de rechter of arbiter kunnen wenden indien het contract dit voorziet. Dit brengt rechtsonzekerheid, tijdverlies en kosten met zich mee.

Daarom werd gezocht naar alternatieven die een oplossing kunnen bieden voor dit probleem. Eerst werd de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van een beslissing van de dispute board besproken. Hieruit volgde de conclusie dat een uitspraak van een dispute board geen gezag van gewijsde heeft en bijgevolg ook niet uitvoerbaar is. Ook kunnen partijen contractueel voorzien in een opvolgend mechanisme indien ze niet akkoord zijn met de beslissing. Om een oplossing te vinden werden de bindende derdenbeslissing, de arbitrageprocedure en bemiddeling onderzocht en vergeleken met de dispute board. Er werd gekeken of deze figuren oplossingen bieden voor de problemen met betrekking tot uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van een beslissing van een dispute board.

106. Wat betreft de bindende derdenbeslissing werd besloten dat deze tot op grote hoogte analoog is aan de beslissing van de dispute board. Beide figuren berusten op een conventionele grondslag en hebben dus juridische obligatoire kracht van een overeenkomst. Opmerkelijk is dat een bindende derdenbeslissing principieel onaantastbaar en onherroepbaar is. De rechter behoudt echter de mogelijkheid tot marginale toetsing van de beslissing maar mag zijn oordeel niet in de plaats stellen van de derde-beslisser. De rechter beschikt slechts over een beperkt aantal toetsingscriteria (zie *Supra*, nr. 76).

107. Daarna werd arbitrage onderzocht en vervolgens vergeleken met de bindende beslissing van een dispute board. Hier werd besloten dat deze twee figuren wezenlijk van elkaar verschillen. In tegenstelling tot de beslissing van een dispute board is een arbitrale uitspraak een rechtsprekende handeling. Bij arbitrage is een geschil na een uitspraak definitief beslecht tenzij partijen hebben voorzien in de mogelijkheid tot hoger beroep. Er werd vastgesteld dat dit slechts zeer uitzonderlijk gebeurt. Wanneer een van de partijen weigert de arbitrale uitspraak vrijwillig uit te voeren kan de andere partij een procedure tot erkenning en tenuitvoerlegging indienen (zie *Supra*, nrs. 85-86).

108. Vervolgens werd gekeken naar bemiddeling. Ook hier zijn enkele gelijkenissen terug te vinden (zie *Supra*, nr. 95) maar na verder onderzoek verschillen beide figuren toch wezenlijk van elkaar. Partijen die geldig tot een bemiddelingsakkoord komen kunnen dit akkoord laten homologeren door de rechter. Ook wanneer ze dit niet doen kunnen ze alsnog overgaan tot homologatie wanneer ze later geconfronteerd worden met een partij die niet vrijwillig uitvoert. Dit creëert voor de partijen een bijkomende garantie met betrekking tot de uitvoerbaarheid.

109. Tot slot volgde mijn aanbeveling over de vraag naar een oplossing met betrekking tot het uitvoerbaarheidsprobleem van de beslissing van de dispute board. Hier werd geconcludeerd dat mijns inziens de beperkte aanvechtbaarheidsgronden (naar analogie met de bindende derdenbeslissing) in combinatie met een homologatiemogelijkheid (naar analogie met bemiddeling) de best mogelijke oplossing is (zie *Supra*, nr. 104).

DEEL III. WETTELIJK KADER OF ALTERNATIEF?

INLEIDING

110. In dit laatste deel wordt onderzocht of een wettelijk kader omtrent dispute boards in België wenselijk is. Daarnaast wordt naar enkele alternatieve oplossingen gekeken.

111. In het eerste hoofdstuk wordt onderzocht of een wettelijk kader wenselijk is in België. Hiervoor worden eerst de uitdagingen en problemen rond dispute boards uiteengezet. Indien we naar België kijken dient opgemerkt te worden dat van dispute boards nog niet veel gebruik gemaakt wordt. De vraag die zich opdringt is waarom dit zo is. Bovendien, als dispute boards dan toch gebruikt worden rijzen soms nog problemen. Ook deze worden hier in kaart gebracht. Hiervoor wordt de rechtsleer geraadpleegd. Ook uit de diepte-interviews wordt informatie gehaald.

Daarna worden de voor- en nadelen van een wettelijk kader uiteengezet. Ook hier worden de rechtsleer en de bevindingen uit de diepte-interviews geraadpleegd.

112. In het tweede hoofdstuk worden enkele alternatieven van een wettelijk kader besproken. Er wordt gekeken naar het gemeen recht, soft law, good practices en een Europese richtlijn. In dit hoofdstuk worden bepaalde delen bewust kort gehouden omdat dit buiten het juridische treedt. Toch is het belangrijk om de onderwerpen kort aan te snijden.

113. Tot slot geef ik in het derde hoofdstuk mijn aanbeveling. Eerst beantwoord ik de vraag of een wettelijk kader gewenst is. Daarna onderzoek ik welke alternatieve weg het interessantst is om tegemoet te komen aan de uitdagingen en problemen van dispute boards.

114. Ook dit deel wordt afgesloten met een tussentijdse conclusie.

HOOFDSTUK I. EEN WETTELIJK KADER IN BELGIË...

AFDELING I. UITDAGINGEN EN PROBLEMEN ROND DISPUTE BOARDS

§1. Onbekend maakt onbemind

115. Een eerste probleem is onbekendheid. Dit probleem heeft twee luiken.

116. Ten eerste, onbekendheid met de figuur van de dispute board. Een dispute board is voor velen iets exotisch, het komt uit de Verenigde Staten en partijen hebben geen weet van het bestaan ervan. D. HAJEK is van mening dat mensen die uitsluitend in België ontwikkelen vaak nog niet op de hoogte zijn van de mogelijkheid om een dispute board in te lassen. Ook S. VAN GARSSE en A. VAN WASSENAER beweren dat dispute boards weinig gekend zijn in België. Hierdoor bestaat er een zekere mate van wantrouwen ten aanzien van de figuur. Als mensen geen weet hebben van het bestaan van dispute boards is er ook geen vraag naar het gebruik ervan en wordt deze vorm van preventieve geschillenoplossing niet gebruikt. Dispute boards worden vandaag vooral in internationale sferen gebruikt. In België is het gebruik redelijkerwijze beperkt. Dit desondanks het feit dat dispute boards al een ruime tijd bestaan en er enkele instanties zijn die zich prominent bezighouden met de bekendheid ervan te verspreiden. Toch wordt hier opgemerkt dat een groot deel van de ontwikkelaars nog onbekend zijn met deze figuur. De klassieke weg blijft naar de rechtbank gaan.¹⁵⁸

117. Ten tweede is er de onbekendheid met de bestaansredenen van de dispute board zelf en de bestaansredenen achter bepaalde belangrijke hoofdkenmerken van de dispute board. Ook is er onbekendheid met de succesfactoren van de dispute board.

Het is belangrijk dat partijen weten dat dispute boards ten eerste een preventief karakter hebben en indien ze goed werken geschillen kunnen voorkomen. Met betrekking tot de bestaansredenen van bepaalde belangrijke hoofdkenmerken van de dispute board kan bij wijze van voorbeeld gekeken worden naar de verloning van de leden van de dispute board. Bij de verloning draait het niet enkel en alleen om geld. De *ratio* achter de verloning is dat de leden vrij zijn om hun tijd en aandacht aan dat project te wijden. Daarbij is het belangrijk dat de leden van in het begin van het project worden aangesteld zodat potentiële conflicten aangepakt kunnen worden alvorens ze effectief ontstaan. Wat daarnaast ook van groot belang is, is de gedachtegang, de *ratio* achter deze regels. Partijen moeten weten waarom deze regels er zijn, waarom de fee zo hoog ligt en waarom de dispute board er best al van in het begin van het project is. Ook kan het een verschil maken om succesverhalen aan partijen mee te delen. Zo kunnen ze zien dat het op lange termijn zeker de moeite en kost waard is om een dispute board in te stellen. Wat daaruit ook duidelijk wordt, is dat de verloning van de leden van de dispute board inherent is aan de goede werking van de dispute board. Het heeft een bepaalde kostprijs en partijen moeten bereid zijn deze kostprijs te betalen.¹⁵⁹

---

¹⁵⁸ Zie bijlage 6, bijlage 7 en bijlage 9.

¹⁵⁹ Zie bijlage 6 en bijlage 9.

Om de voordelen van de dispute board te kunnen inzien is het van belang dat partijen weten waarom deze figuur en zijn hoofdkenmerken bestaat. Ook kennis over de succesfactoren en succesverhalen van dispute boards zou hieraan tegemoet kunnen komen. Partijen moeten kunnen inzien dat ze er uiteindelijk voordeel uit halen om die voorafgaande kost te betalen. Dispute boards op de kaart brengen wordt bemoeilijkt door figuren waarbij partijen niets hoeven te betalen tot er werkelijk een geschil is, denk bijvoorbeeld aan arbitrage, bemiddeling of zelfs een ad hoc dispute board. Dit is vaak aantrekkelijker voor partijen in plaats van al voor een dispute board te betalen vanaf dag een van het project. Partijen moeten met kennis van zaken over dispute board de afweging kunnen maken of het voor hen interessant is om de dispute board in te stellen, liefst aan het begin van het project. Een redelijk vooruitziend persoon zou mijns inziens moeten weten dat problemen en conflicten bij grote infrastructuurwerken bijna onoverkomelijk zijn. Vertragingen en kostenoverschrijding zijn immers veel voorkomende praktijken in de bouwsector.¹⁶⁰

§2. Samenstelling

118. Een andere uitdaging is de samenstelling van de dispute board. W. BUYSE en D. HAJEK zijn voorstander van de stelling dat in een dispute board steeds een jurist moet zetelen. Een jurist bekijkt volgens hen een probleem anders dan een architect of ingenieur. Deze laatsten bekijken een conflict meestal vanuit een technisch perspectief. Een jurist is volgens hen het best geplaatst om rekening te houden met de juridische implicaties van een probleem. Zij kunnen nagaan of de oplossing die wordt aangereikt wel een juridisch sluitende oplossing is. Juristen kunnen daarnaast ook legitimiteit aan de beslissingen van de dispute board geven. D. HAJEK voegt daaraan toe dat de praktijk vandaag niet vereist dat een jurist in de dispute board zetelt. Hij is van mening dat partijen dit best wel doen. In de praktijk zijn vele voorbeelden van dispute boards bekend waarin alleen ingenieurs en architecten zetelen. Dit is bijvoorbeeld zo in de Verenigde Staten.¹⁶¹

Het ideaalbeeld van L. IMBRECHTS plaatst geen jurist maar een ingenieur met voldoende voeling voor juridische en contractuele aangelegenheden in de dispute board. Voor hem is het niet noodzakelijk dat een jurist in de dispute board aanwezig is. Ze hebben volgens hem te veel aandacht voor de juridische aspecten van een conflict en minder voor de technische aspecten. Toch is hij voorstander van een samenstelling van verschillende professionele ervaringsdeskundigen in de dispute board. Het ideale model volgens hem is een systeem dat hij tijdens zijn carrière tegenkwam bij een arbitragesysteem in Denemarken. Daar was het verplicht om in de constellatie twee ingenieurs aan te stellen met als voorzitter een jurist. Een samenstelling van mensen met een verschillende achtergrond en kennis heeft voor hem zeker een toegevoegde waarde.¹⁶²

§3. Risico op corruptie en belangenvermenging

119. Een ander probleem, aangehaald door L. DEMEYERE, is het risico op corruptie en belangenvermenging. Hij is van oordeel dat er bij degenen die namens de overheid aan dit soort alternatieve geschillenbeslechting deelnemen een gevoel van achterdocht heerst. Volgens L.

---

¹⁶⁰ Zie bijlage 6.

¹⁶¹ W. BUYSE, "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, (59) 63; Zie bijlage 6.

¹⁶² Zie bijlage 8.

DEMEYERE houden deze vormen van geschillenbeslechting een risico van corruptie in. Dit is niet noodzakelijk zo maar het risico is groot. Daarnaast is het wereldje van experts klein waardoor het moeilijk is niet met belangenconflicten geconfronteerd te worden. Er zijn maar een beperkt aantal mensen die kennis van zaken hebben over dispute boards in de bouwsector. De vraag die we ons volgens hem moeten stellen is of deze mensen tegen elkaar in durven gaan als er iets misloopt.¹⁶³

§4. Modulatie

120. Nog een probleem is dat dispute boards in de praktijk vaak worden gemoduleerd. De oprichting en werking van een dispute board steunt vandaag niet op dwingende regels waardoor partijen kunnen overeenkomen wat ze willen. Een van de gevolgen hiervan is volgens D. HAJEK dat de dispute board niet naar behoren werkt.¹⁶⁴

Een voorbeeld van een modulatie is de ad hoc dispute board. Dit model wordt vaak geïmplementeerd in een poging om de kosten van de dispute board aanzienlijk te verlagen. Op het kostenaspect wordt later ingegaan (zie *Infra*, vanaf nr. 122). D. HAJEK is van mening dat door de dispute board pas later op te richten, wanneer een geschil is gerezen en het project reeds aanzienlijk is gevorderd of zelfs (bijna) voltooid, er afbreuk gedaan wordt aan de meerwaarde van de dispute board. Een staande dispute board heeft net als meerwaarde dat er regelmatig ontmoetingen georganiseerd worden met de partijen, alsook bezoeken ter plaatse. Hierdoor kan de dispute board partijen snel helpen om geschillen te vermijden of deze in der minne op te lossen.¹⁶⁵

§5. Wantrouwen verzekeraar en overheid

121. S. VAN GARSSE haalde tijdens het diepte-interview een probleem aan rond verzekeraars. In contracten waar problemen opduiken draait het dispuut vaak rond aansprakelijkheid die gedekt moet worden door een verzekeraar. Dit betekent dat deze laatste moet aanvaarden dat een dispute board ingesteld wordt. Indien de verzekeraar niet mee wilt in het verhaal van de dispute board is het onmogelijk om deze in te stellen. Ook overheden zijn op dit vlak eerder terughoudend. Bovendien zijn ze vaak pas bereid om te betalen wanneer een rechter zich over de zaak heeft uitgesproken. Voor overheden en verzekeraars is de rechtbank een vertrouwde, gekende vorm om geschillen op te lossen. Hierdoor zijn ze wantrouwig ten aanzien van dispute boards. Ook het feit dat een uitspraak van een rechter meer gewicht heeft dan een oordeel van een paar experts speelt hier een doorslaggevende rol.¹⁶⁶

Ook L. IMBRECHTS en L. DEMEYERE halen de competitie van overheidsgeorganiseerde rechtspraak aan. Deze is gratis en gekend voor partijen. Zodra partijen de alternatieve weg op willen gaan moeten ze hier zelf voor betalen.¹⁶⁷

---

¹⁶³ Zie bijlage 5.

¹⁶⁴ Zie bijlage 6.

¹⁶⁵ Zie bijlage 6.

¹⁶⁶ Zie bijlage 7.

¹⁶⁷ Zie bijlage 5 en bijlage 8.

§6. Kosten

122. Een laatste probleem is dat van de kosten van een dispute board. Dit probleem heeft twee aspecten.

123. Ten eerste zijn dispute boards het meest geschikt voor grote bouwprojecten. Volgens D. HAJEK moeten partijen afwegen of de running cost van een dispute board past binnen de totaalprijs van het project. Het hoofdconcept van een dispute board is dat deze aanwezig is van bij de start van een project. Bij een project dat niet omvangrijk is qua prijs, is deze kost vaak niet in verhouding. Vanaf het moment dat de dispute board aanwezig is betalen partijen de leden een fee. Deze fee moet hoog genoeg zijn om te verzekeren dat de leden van de dispute board zich toewijden aan het project. Indien de fee te laag is zijn de leden genoodzaakt ook elders inkomen te vergaren. Hierdoor ligt hun aandacht niet volledig bij het project. Bij een kleiner project lopen de kosten van een dispute board procentueel snel hoog op en valt het vaak te duur uit voor partijen om de dispute board mee te nemen gedurende het hele project.¹⁶⁸

S. HOEBEEK is van mening dat dispute boards weinig gebruikt worden door een gebrek aan grote projecten. L. IMBRECHTS deelt deze mening en voegt eraan toe dat hoe groter het bedrag van het totale project is, hoe meer budgetteerbaar de kost van een dispute board is. Bij een klein project is het meestal de kost niet waard om een dispute board in te stellen. Door het gebrek aan grote projecten in België zijn er weinig ervaringen met dispute boards en wordt het moeilijk te zorgen voor een cultuuromslag binnen de bouwsector.¹⁶⁹

Tot slot is ook A. VAN WASSENAER van oordeel dat de zorg over de kosten die gepaard gaan met een dispute board bij partijen een doorslaggevende rol krijgt bij de keuze of ze al dan niet een dispute board wensen in te stellen.¹⁷⁰

124. Het tweede aspect is de kostenbesparing. Partijen willen vaak niet meteen de investering voor een dispute board maken en ze wensen problemen aan te pakken als ze zich voordoen. Zoals eerder aangehaald ontstonden om deze reden ad hoc dispute boards die pas worden ingericht als een probleem ontstaat. D. HAJEK is van mening dat dat met de mentaliteit in Vlaanderen te maken heeft. Het is moeilijk om mensen te overtuigen om meteen van bij de start van een project een dispute board in te stellen, mensen aan te wijzen en ze een fee te laten betalen.¹⁷¹ Ook L. IMBRECHTS en S. HOEBEEK zijn van mening dat het de mentaliteit in België is om het probleem pas op te lossen als het zich voordoet, waardoor partijen in België terughoudend zijn een dispute board aan te stellen bij het begin van een project.¹⁷²

---

¹⁶⁸ Zie bijlage 6.

¹⁶⁹ Zie bijlage 8.

¹⁷⁰ Zie bijlage 9.

¹⁷¹ Zie bijlage 6.

¹⁷² Zie bijlage 8.

AFDELING II. VOOR- EN NADELEN WETTELIJK KADER

§1. Voordelen

125. De wettelijke verankering van dispute boards heeft enkele voordelen, ook vanuit Belgische context. Daarbij kan in de eerste plaats gedacht worden aan het krijgen van bekendheid. Indien er een wettelijk kader komt is het de overheid die zorgt voor de bekendheid van de figuur.

In Florida en Californië wordt veel gebruik gemaakt van dispute boards. Bij wijze van voorbeeld wordt gekeken naar Florida. De Florida Department of Transportation (FDOT) heeft de gewoonte ingevoerd om dispute boards te verplichten voor al zijn contracten. Indien een aanbesteding wordt binnengehaald voor bijvoorbeeld de aanleg van wegen, bruggen of treinsporen, wordt exclusief gewerkt met dispute boards. Het is een voorwaarde om mee in het project te stappen. Dispute boards op zich zijn niet wettelijk geregeld. Partijen kunnen gebruik maken van de regels van de IKK etc. om vorm te geven aan hun dispute board. Echter, het gebruik van de dispute board wordt wel verplicht. Na een tijd wordt de figuur bekend, kunnen er succesverhalen verteld worden en kunnen partijen ook zelf dispute boards implementeren in hun contracten. Hiervoor kunnen we ook bijvoorbeeld naar collaboratieve onderhandelingen kijken. Sinds het invoeren van een wettelijk kader kregen collaboratieve onderhandelingen steeds meer bekendheid. De dag van vandaag worden er zelfs studiedagen rond georganiseerd op de balie. Het eerste voordeel heeft dus te maken met de verkrijging van bekendheid.¹⁷³

126. Een wettelijk kader kan daarnaast het voordeel hebben dat de hoofdbestanddelen van de dispute board bewaard blijven. Partijen kunnen de figuur niet zodanig uithollen dat het geen nut meer heeft om een dispute board op te richten of dat deze niet genoeg middelen heeft om te werken. Hierbij kan gedacht worden aan de oprichting van bij de start, de periodieke plaatsbezoeken, de fee etc. Een wettelijk kader kan er voor zorgen dat de dispute board effectief haar preventieve karakter kan vervullen binnen het project.¹⁷⁴

127. Een laatste voordeel gepaard gaande met een wettelijke verankering is de mogelijkheid om de homologatie mee in de wet in te lassen. Zoals reeds eerder aangehaald rijst er bij dispute boards vandaag soms een uitvoerbaarheidsprobleem. In deel II van deze masterthesis werden mogelijke oplossingen voor dit probleem onderzocht. Dit leidde tot de conclusie dat het inlassen van een homologatiemogelijkheid (in combinatie met beperkte aanvechtbaarheidsgronden) de meest sluitende oplossing is. Indien geopteerd wordt voor wettelijke verankering kan homologatie in de wet ingeschreven worden en zo een bijkomende garantie bieden aan de contractspartijen wat betreft de uitvoerbaarheid (zie *Supra*, nrs. 96 en 102-104).

---

¹⁷³ Zie bijlage 5, bijlage 6 en bijlage 9.

¹⁷⁴ Zie bijlage 6.

§2. Nadelen

128. Een eerste nadeel aan een wettelijk kader zijn de moeilijke keuzes die moeten gemaakt worden bij de vraag hoe de rechtsfiguur in het recht en de wetgeving ingebracht moet worden. Er moet beslist worden hoe uitgebreid de regulering moet zijn. Hier zijn verschillende mogelijkheden denkbaar.

Een eerste mogelijkheid is om te werk te gaan zoals bij collaboratieve onderhandelingen. Dit concept heeft ook zijn weg van de Verenigde Staten naar België gevonden. Om collaboratieve onderhandelingen mogelijk te maken in België werden enkele korte, beperkte bepalingen in het Gerechtelijk Wetboek ingevoerd, artikelen 1738-1747 Gerechtelijk Wetboek. In deze bepalingen staan enkel de hoofdconcepten en kernpunten van de collaboratieve onderhandelingen opgesomd. Dispute boards zouden op een soortgelijke manier ingevoegd kunnen worden in het Gerechtelijk Wetboek.

Daarnaast kan een rechtsvergelijkend onderzoek gevoerd worden. Hierbij kan gekeken worden hoe het wettelijk kader in andere landen is ingevoerd. Enkele moeilijkheden die hierbij opduiken zijn dat deze landen zeer beperkt zijn, een ander rechtssysteem hebben en dat de regels in een vreemde, niet algemeen gekende taal zijn opgesteld.

Een laatste mogelijkheid is om alles te regelen. De standaardregels zouden in een aparte wet opgenomen kunnen worden.

129. Een andere keuze die moet gemaakt worden is of de dispute board in bepaalde gevallen verplicht moet ingesteld worden. Indien het geen verplichting wordt, is de vraag of partijen er wel een beroep op gaan doen. Deze keuze ligt dan volledig bij de partijen. Indien het wel een verplichting wordt is een bijkomende moeilijkheid voor welke projecten. Voor kleine projecten van korte duur is het minder interessant om een dispute board in te richten. Dit heeft zoals eerder vermeld vooral te maken met de kostprijs. Indien een wettelijk verplicht kader gecreëerd wordt, zal dit vooral zijn voor grote projecten. Maar waar is de grens? Wanneer spreken we over een klein, middelgroot of groot project? Een bijkomend probleem is dat er niet veel grote projecten op zuiver Belgisch grondgebied worden uitgevoerd.¹⁷⁵

130. Een andere uitdaging is dat dispute boards op een correcte wijze moeten geïntroduceerd worden in de wet. Wetgeving moet zoals altijd door het politieke proces. Daar worden vaak toelagen gedaan die afzwakkingen van de figuur inhouden. Hierdoor is het mogelijk dat bepalingen zodanig aangepast worden dat het misschien beter was het niet te doen. Er moet opgelet worden dat geen afbreuk gedaan wordt aan de hoofdbestanddelen van de dispute board. Indien wetgeving wordt ingevoerd zal daarom uitvoerig beroep moeten gedaan worden op de expertise van mensen die kennis hebben over dispute boards.¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ Zie bijlage 6, bijlage 7, bijlage 8 en bijlage 9.

¹⁷⁶ Zie bijlage 6.

131. Eerder werd vastgesteld dat het vandaag vooral internationale projecten zijn waar gebruik wordt gemaakt van dispute boards. Er wordt vastgesteld dat er weinig vraag is naar een nationaal wettelijk kader. Dit omdat internationale aanbesteders reeds een uitgebreid gamma aan frameworks ter beschikking hebben om een dispute board in het leven te roepen. Deze aanbesteders zijn bekend met de regels en frameworks van de IKK of FIDIC. Net omdat het vaak internationale contracten zijn moet kritisch nagedacht worden of het wel wenselijk is om een nationaal wettelijk kader te creëren. Partijen die internationaal werken hebben veelal weinig interesse in lokale wetgeving. Dit omdat de internationale regels zo zijn opgesteld dat ze overal gebruikt kunnen worden. In internationale context zou een nationaal Belgisch wettelijk kader ongewenst zijn en ongebruikt blijven.¹⁷⁷

132. Een nadeel dat gepaard gaat met wetgeving is het verlies van de modulerbaarheid van de figuur. Wetgeving is log en legt de flexibiliteit van de figuur stil. Omdat dispute boards vandaag niet wettelijk en niet bindend geregeld zijn hebben partijen een ruime contractsvrijheid overeen te komen wat ze willen. Een groot voordeel is dat de dispute board hierdoor in bijna elk groot project een thuis kan vinden. Ook kan de figuur zich blijven ontwikkelen aan de hand van de noden van de maatschappij. Indien dispute boards in een wetgevend kader verankerd worden is dit niet meer mogelijk. Een wijziging zal steeds door het wetgevend proces moeten.¹⁷⁸

§3. Mening van de respondenten

133. Slechts een van de respondenten die een diepte-interview aflegde was voorstander van een wettelijk kader. D. HAJEK is van mening dat een wettelijk kader niet slecht zou zijn voor de bekendheid van dispute boards, met het voorbehoud dat het op de correcte manier gedaan wordt en dat de hoofdbestanddelen van dispute boards behouden blijven.¹⁷⁹

134. S. VAN GARSSE is van mening dat een wettelijk kader strikt genomen niet nodig is in België. Volgens hem is het een beslissing van partijen om uit te maken hoe ze zich wensen te organiseren. Zij moeten deze beslissing zelf kunnen maken. In het ergste geval is er ten lange laatste ook nog steeds de rechter die zich over het geschil kan uitspreken. Volgens hem is het een zeer verdienstelijk model maar door een gebrek aan complexe nationale projecten is er weinig vraag naar een wettelijk nationaal kader. Een wettelijke verankering volgens het principe van comply or explain zou volgens S. VAN GARSSE een mogelijke oplossing zijn. Hierbij moeten partijen bijvoorbeeld een dispute board instellen indien hun project een bepaald bedrag overschrijdt, tenzij ze kunnen argumenteren waarom het beter is om het niet te doen.¹⁸⁰

S. HOEBEEK en L. IMBRECHTS vinden ook dat een wettelijk kader niet noodzakelijk is. Dit omdat er een gebrek aan grote opdrachten is in België. Omdat de toepassingsgevallen zo weinig zijn ziet S. HOEBEEK het nut niet in van een wettelijk kader. L. IMBRECHTS deelt deze mening met haar. Hij vreest dat indien er een wettelijk kader zou komen, niemand hier een beroep op zou doen.¹⁸¹

---

¹⁷⁷ Zie bijlage 6, bijlage 7 en bijlage 8.

¹⁷⁸ Zie bijlage 6 en bijlage 9.

¹⁷⁹ Zie bijlage 6.

¹⁸⁰ Zie bijlage 7.

¹⁸¹ Zie bijlage 8.

Ook A. VAN WASSENAER is geen voorstander van een nationaal wettelijk kader rond dispute boards. Zijn visie is: "Hoe minder wetten, hoe beter". Dit omdat tijdens het wetgevend proces heel wat problemen kunnen opduiken. Bepaalde keuzes moeten gemaakt worden, bijvoorbeeld: wie zit er in de dispute board, wat zijn de standaardvoorwaarden etc.? Hij vindt het beter dat de ontwikkeling van dispute boards aan de markt wordt overgelaten.¹⁸²

AFDELING III. EEN BLIK OVER DE GRENZEN: LANDEN MET EEN WETTELIJK KADER?

135. Uit mijn onderzoek blijkt dat landen met een wettelijk kader rond dispute boards miniem zijn, zelfs bijna onbestaande.

De laatste tijd zijn er naast de reeds bestaande internationale regels van bijvoorbeeld de IKK en FIDIC verschillende andere nieuwe vormen van regels omtrent dispute boards verschenen. De meesten hiervan worden (nog) niet op grote schaal gebruikt. Zo zijn er specifieke regels voor de implementatie van dispute boards gepubliceerd in Zuid-Amerika, onder meer in Peru, Brazilië en Chili. In Indonesië heeft de regering onlangs een nieuwe wet ingevoerd die het gebruik van dispute boards toestaat voor geschillenbeslechting bij grote openbare werken.¹⁸³

---

¹⁸² Zie bijlage 9.

¹⁸³ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 15.

HOOFDSTUK II. ... OF EEN ALTERNATIEF?

AFDELING I. GEMEEN RECHT

136. Een eerste alternatief voor het aanmaken van nieuwe wetgeving is gebruikmaken van reeds bestaande wetgeving. Dit betekent dat louter een beroep kan gedaan worden op het gemeen recht bij de toepassing van dispute boards.

Dispute boards in België steunen vandaag op gemeen recht. Dit houdt in dat partijen een beroep moeten doen op de bindende kracht van de overeenkomst, ook wel *pacta sunt servanda* genoemd. Dit principe is vastgelegd in en wordt gewaarborgd door artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek. Dit artikel bepaalt het volgende: "*Alle overeenkomsten die wettig zijn aangegaan, strekken degenen die deze hebben aangegaan, tot wet*". Op basis van dit principe wordt een geldig gesloten contract gelijkgesteld met een wet. Indien een partij het contract niet naleeft, zal het in rechte kunnen worden afgedwongen. Dit beginsel biedt contractanten een vorm van rechtszekerheid. Ook de rechter moet zich aan de verbindende kracht van de overeenkomst houden. Hij moet er de gevolgen aan verbinden die partijen zelf hebben gewild.¹⁸⁴

AFDELING II. SOFT LAW

137. Naast juridisch bindende wet- en regelgeving worden vaak instrumenten opgesteld die geen bindende kracht hebben. Om aan te tonen dat dergelijke instrumenten of documenten geen bindende rechtshandelingen zijn wordt dit ook wel soft law genoemd. Dit zijn juridisch niet-bindende bepalingen die in de praktijk vaak wel opgevolgd worden. Ondanks hun niet-bindende kracht spelen deze akten een niet onbelangrijke rol in de totstandkoming en ontwikkeling van nationaal en internationaal recht. Soft law kan bijvoorbeeld de vorm aannemen van een gedragscode, richtsnoer, advies en aanbeveling. Soft law wordt veelal gebruikt wanneer hard-law instrumenten uitdrukkelijk zijn afgewezen of onhaalbaar zijn gebleken maar de materie toch op zijn minst een zekere mate van regulering vereist.¹⁸⁵

De dag van vandaag worden dispute boards beheerst door soft law. De bekendste regelgevende kaders zijn de regels van de IKK en de FIDIC.

AFDELING III. BEST PRACTICES

138. Best practices zijn succesverhalen van hoe bepaalde praktijkproblemen gerelateerd aan een bepaalde situatie zijn aangepakt, welke oplossingen zijn bedacht en hoe de werkwijze nog verbeterd kan worden. Best practices binden partijen in geen enkel geval. Dit kan zowel een voordeel als een nadeel zijn.

Een voordeel van best practices is dat de figuur zijn flexibiliteit behoudt en mee kan evolueren met de praktijk. Een nadeel zou kunnen zijn dat partijen geen weet hebben van het bestaan van de best practices en ze dus ook niet kunnen gebruiken. Omdat best practices geen bindend karakter hebben

---

¹⁸⁴ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht*, I, Brugge, die Keure, 2015, 42.

¹⁸⁵ J. WOUTERS, *Internationaal recht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 72.

en vooral een informatief doel hebben, kan het ook een bewuste keuze van partijen zijn om geen gebruik te maken van de best practices.

139. Een mooi voorbeeld is de uitgebreide referentiegids voor best practices bij de implementatie van geschillencommissies, gemaakt door de DRBF. Dit is de 'Dispute Board Manual' die iedereen gratis kan downloaden op de website. Daarnaast kan ook een gedrukte versie van de manual aangekocht worden.

De DRBF-handleiding is een gezaghebbend instrument dat partijen informeert over het proces van de dispute board. Het is bedoeld voor gebruikers van dispute boards over de hele wereld. Deze gids legt de praktijken en procedures uit die zijn geëvolueerd in de toepassing van dispute boards. In de gids worden de fundamentele van succesvolle dispute boards en hun belangrijke rol bij het vermijden en oplossen van geschillen over grote en complexe projecten uiteengezet, met een speciale aandacht voor de ontdekte best practices in de praktijk.¹⁸⁶

In een eerste hoofdstuk wordt de achtergrond van dispute boards besproken. Dit onderdeel vormt de basis voor partijen die overwegen om een dispute board voor hun contract te gebruiken. Het introduceert het proces van de dispute board, legt essentiële elementen uit, bespreekt de voordelen en geeft algemene richtlijnen voor het gebruik van een dispute board. Het proces wordt ook in verband gebracht met andere vormen van ADR. Deze informatie is belangrijk omdat partijen zo kennis krijgen van de *ratio* van dispute boards. Waarom zijn ze ontstaan, waarom zijn deze kenmerken zo belangrijk?¹⁸⁷

Het tweede hoofdstuk beschrijft de verschillende procedures die partijen kunnen helpen het proces van een dispute board effectief in gang te zetten. Hier worden onder andere de kwaliteiten en eigenschappen van de leden van de geschillencommissie onderzocht. Ook de DRBF-code voor ethisch gedrag wordt behandeld. Er wordt informatie gegeven met betrekking tot het vereiste ethische gedrag dat ten grondslag ligt aan elke dispute board. Tevens worden enkele praktische richtlijnen gegeven om DB-leden te helpen bij het naleven ervan.¹⁸⁸

Het derde hoofdstuk van de gids heeft betrekking op het instellen van een dispute board in de praktijk. Hier komen de verschillende soorten dispute boards aan de orde. Er worden richtlijnen gegeven voor contractdocumenten alsook een overzicht van kosten en vergoedingen. Dit hoofdstuk onderzoekt daarnaast het gebruik van dispute boards in FIDIC-contracten en de complexiteit van publiek-private samenwerkingsverbanden.¹⁸⁹

In het laatste hoofdstuk wordt de implementatie en het proces van dispute boards besproken. Hierbij worden richtlijnen voor dispute boards weergegeven, waaronder voordracht en benoeming van de

---

¹⁸⁶ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 6.

¹⁸⁷ *Ibid.*, 10-29.

¹⁸⁸ *Ibid.*, 30-49.

¹⁸⁹ *Ibid.*, 50-94.

leden van de dispute board, verwijzing van geschillen, hoorzittingsprocedures, implementatie van de bevindingen van de dispute board en de beoordeling, beëindiging of vernieuwing van het bestuur.¹⁹⁰

AFDELING IV. EUROPESE VERORDENING OF RICHTLIJN

140. Aangezien dispute boards vooral internationaal gebruikt worden kan er op Europees niveau ook gezocht worden naar een oplossing in de vorm van een verordening of richtlijn.

Een Europese verordening heeft een algemene strekking, is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat.¹⁹¹ Een Europese richtlijn moet daarentegen wel worden omgezet in nationale wetgeving, is enkel verbindend ten aanzien van het te bereiken resultaat voor elke lidstaat waarvoor zij bestemd is en heeft geen rechtstreekse werking.¹⁹²

141. Een verordening behoeft geen omzetting in nationale wetgeving en heeft als voordeel dat ze rechtstreeks toepasselijk is in de lidstaten. Dit zorgt voor een grote eenheid, zelfs een standaard in werking van dispute boards.

142. Bij richtlijnen wordt een onderscheid gemaakt tussen minimum- en maximumharmonisatie. Bij minimumharmonisatie geeft de Unie enkel de minimumnormen aan die worden opgelegd aan de lidstaten. Bij maximumharmonisatie daarentegen wordt op Europees niveau exact bepaald hoe streng de regels mogen zijn. Lidstaten mogen in het geval van maximumharmonisatie zelf geen strengere interne regelgeving opleggen.

Minimumharmonisatie heeft enkele voordelen. Het biedt een gemeenschappelijk minimum beschermingsniveau voor partijen en kan waarborgen dat geen afbreuk gedaan wordt aan bepaalde hoofdbestanddelen van de dispute board. Lidstaten kunnen zelf kiezen voor een hoger beschermingsniveau. Er is meer bewegingsvrijheid en flexibiliteit om in te spelen op de specifieke noden van een lidstaat. Daarnaast zijn ook enkele nadelen verbonden aan minimumharmonisatie. Het is kostelijk en tijdrovend om de richtlijn om te zetten in nationaal recht. Een te verregaande reglementering zorgt voor minder flexibiliteit. Niet alle landen hebben dezelfde noden. Er ontstaat concurrentie tussen de lidstaten. Bij een grensoverschrijdend project kan het moeilijk zijn na te gaan welke regeling van toepassing is.

Ook maximumharmonisatie heeft enkele voordelen. Zo worden nationale verschillen en obstakels weggewerkt en is het voordeliger om gebruik te maken van de regeling. Er moet geen expert ingeschakeld worden om uit te zoeken welke regels van toepassing zijn. Daarnaast heeft een maximumharmonisatie ook enkele nadelen. Lidstaten die een strengere regeling hebben moeten het niveau naar beneden halen. Aangezien dispute boards bijna niet wettelijk geregeld zijn treedt in dit opzicht geen probleem op. Maximumharmonisatie zorgt bovendien voor minder flexibiliteit. Ook is het resultaat vaak een compromis tussen verschillende lidstaten waardoor net zoals bij wetgeving (zie *Supra*, nr. 130) mogelijk afbreuk gedaan wordt aan de hoofdbestanddelen.

---

¹⁹⁰ *Ibid.*, 95-135.

¹⁹¹ Art. 288, alinea 2 VWEU.

¹⁹² Art. 288, alinea 3 VWEU.

HOOFDSTUK III. AANBEVELING

AFDELING I. WETTELIJK KADER?

143. Er zijn meerdere stellingnamen mogelijk omtrent de vraag of een wettelijk kader gewenst is.

Zo zijn er enkele voordelen verbonden aan de invoering van een wettelijk kader. Door een wettelijk kader te creëren kan de figuur bekendheid krijgen. Dit kan voor een hoger aantal projecten zorgen waarbij gebruik gemaakt wordt van dispute boards. Daarnaast kan een wettelijk kader zorgen voor behoud van de hoofdbestanddelen van de dispute board. Tot slot kan, om tegemoet te komen aan het uitvoerbaarheidsprobleem, door de wettelijke verankering voorzien worden in de mogelijkheid tot homologatie.

Naast deze voordelen zijn er ook tal van nadelen. Indien dispute boards ingevoerd worden in het wetgevend arsenaal van België moeten belangrijke keuzes gemaakt worden. Ten eerste moet nagedacht worden over hoe de figuur in te brengen in de wetgeving. Hierbij zijn twee pistes denkbaar: alles regelen of enkel de hoofdbestanddelen regelen (zie *Supra*, nr. 128). Daarnaast moet de keuze gemaakt worden of het gebruik van de dispute board verplicht wordt of niet. Indien het verplicht wordt moet een grens getrokken worden voor welke projecten wel en welke projecten niet. Daarnaast wordt ook vastgesteld dat in de praktijk geen vraag is naar een wettelijk kader. Dit omdat dispute boards vooral internationaal gebruikt worden voor grote en langdurige infrastructuurwerken. In België is er een gebrek aan grote projecten waardoor het gebruik van de dispute boards slechts miniem is. Tot slot is het belangrijk te vermelden dat door een wettelijk kader de dispute board zijn moduleerbaarheid verliest.

144. Na een analyse van de voor- en nadelen wordt besloten dat een wettelijk kader niet gewenst is. Wetgeving kan zorgen voor bekendheid en behoud van de hoofdbestanddelen. Ook kan door middel van wetgeving een mogelijkheid tot homologatie ingelast worden. Tegelijk wordt vastgesteld dat er weinig vraag is naar een wetgevend kader. Veel respondenten zien de meerwaarde er niet van in. Doorslaggevend is dat door een wetgevend kader de dispute board de moduleerbaarheid verliest en dat de figuur zich niet verder kan blijven ontwikkelen. Ook het feit dat wetgeving een politiek compromis is waardoor mogelijk afbreuk gedaan wordt aan de hoofdbestanddelen van de dispute board is een argument *contra* een wetgevend kader. Er kan ook op andere manieren gezorgd worden voor meer bekendheid van dispute boards en voor de waarborg van de hoofdbestanddelen (zie *Infra*, nr. 151). Hiervoor is een wetgevend kader niet noodzakelijk.

Echter, geen wettelijk kader betekent ook geen mogelijkheid tot homologatie. Dit is jammer. Homologatie geeft partijen een sterk instrument wat betreft de uitvoerbaarheid. Toch kan vastgesteld worden dat gemeen recht hier een voldoende oplossing voor kan bieden. Door beperkte aanvechtbaarheidsgronden te aanvaarden naar analogie met de bindende derdenbeslissing kunnen partijen niet zomaar naar de rechtbank of arbitrage om de beslissing van de dispute board te laten vernietigen (zie *Supra*, nr. 98).

145. Indien toch geopteerd wordt om dispute boards in te brengen in een wettelijk kader, is het mijns inziens de beste oplossing te werk te gaan zoals bij de collaboratieve onderhandelingen. Het volstaat om enkel de hoofdconcepten en kernwaarden in te brengen zodat de dispute board zoveel mogelijk kans van slagen heeft. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de oprichting van de dispute board aan het begin van het contract, aan de periodieke plaatsbezoeken en aan een board met drie leden.

AFDELING II. OF ALTERNATIEF?

146. Mijns inziens is het beter om in een alternatief te voorzien. Dit om geen te strikte regelgeving rond dispute boards te creëren zodat de figuur flexibel blijft en zich kan aanpassen aan de noden in de praktijk. Daarnaast kan door een alternatief getracht worden de hoofdbestanddelen te waarborgen.

Vandaag de dag steunt de dispute board in België op het gemene verbintenissenrecht. We zagen reeds in deel II en III dat dit soms als niet toereikend wordt ervaren door partijen. De vraag is hoe hieraan tegemoet te komen.

147. Dispute boards worden in internationale context vooral beheerst door soft law. De belangrijkste en bekendste frameworks zijn de regels van de IKK en contracten van FIDIC. Partijen zijn niet verplicht deze te gebruiken. Dit neemt niet weg dat deze regels een goede basis vormen om een dispute board in te stellen. In de internationale praktijk wordt veelvuldig gebruik gemaakt van deze reglementeringen en contracten.

148. Het verhaal van de dispute board hoeft niet noodzakelijk te stoppen bij soft law. Hard law kan ook een middel zijn om vorm te geven aan dispute boards, bijvoorbeeld door een Europese verordening of richtlijn.

149. Indien een verordening zou ingevoerd worden betekent dit dat deze regelgeving niet moet omgezet worden in het nationaal recht. Dit zorgt ervoor dat de regelgeving uniform is in alle lidstaten van de Europese Unie.

Toch is mijns inziens een verordening niet gewenst. Een verordening betekent wederom dat de figuur door het politieke proces moet, dit keer op Europees niveau. Zo kan afbreuk gedaan worden aan de hoofdbestanddelen. Hier spelen dezelfde risico's als die van een wettelijk kader op nationaal niveau. Daarnaast zouden internationale partijen uit bijvoorbeeld Azië en de Verenigde Staten afgeschrikt kunnen worden om deel te nemen aan een project in Europa. In de Verenigde Staten wordt vandaag vooral gebruik gemaakt van de regelgeving van de IKK.

150. Er kan ook geopteerd worden voor een richtlijn met minimum- of maximumharmonisatie. Ook dit gaat mijns inziens te ver. Een richtlijn heeft als nadeel dat zij ook dient omgezet te worden in nationaal recht, wat betekent dat er ook een Belgische regeling zou moeten komen. Hierbij treden weer dezelfde problemen op als die aangehaald bij een wettelijk nationaal kader (zie *Supra*, nrs. 128-132). Mijns inziens is dit dus ook geen geschikte oplossing.

151. Soft law kan daarnaast aangevuld worden met best practices. Dit is mijns inziens de meest haalbare en realistische oplossing. Partijen die reeds veelvuldig gebruik maakten van dispute boards kunnen hun beste ervaringen delen. Zo kunnen partijen die geen ervaring hebben hieruit leren. Ook kan inspiratie gehaald worden uit bestaande literatuur in verband met dispute boards, bijvoorbeeld een lijst met dos en don'ts die opgesteld werd in 2006¹⁹³ of de Dispute Board Manual van de DRBF¹⁹⁴.

Indien gebruik wordt gemaakt van best practices worden dispute boards niet vastgezet in wetgeving waardoor ze hun flexibiliteit behouden en mee kunnen evolueren en ontwikkelen met de huidige en toekomstige ontwikkelingen in de praktijk. In deze best practices kunnen ook de bestaansredenen van de dispute boards en van hun hoofdbestanddelen gedeeld worden zodat partijen hiervan op de hoogte zijn. Ook kunnen enkele voorbeelden aangehaald worden waarbij de dispute board voor een succesvolle afronding van het project zorgde. Door deze informatie kunnen partijen aangespoord worden gebruik te maken van dispute boards. Zo kunnen partijen weloverwogen de keuze maken om de kost te investeren.

---

¹⁹³ N. BUNNI, "Dispute Boards – dos and don'ts", *Construction Law International* 2006, 10-13.

¹⁹⁴ THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 1-251.

TUSSENTIJDSE CONCLUSIE

152. In dit laatste deel werd een antwoord gezocht op de vraag of een wettelijk kader rond dispute boards gewenst is. Of bestaat er een beter alternatief buiten een wettelijk kader?

153. In het eerste hoofdstuk werd onderzocht of een wettelijk kader gewenst is.

Om een antwoord op deze vraag te vinden werden eerst de uitdagingen en problemen rond dispute boards in België uiteengezet. Dit zijn onbekendheid met de figuur en zijn bestaansredenen, onbekendheid met de bestaansredenen van de hoofdkenmerken en onbekendheid met succesverhalen rond dispute boards. Daarnaast bestaat er onenigheid over de samenstelling van de dispute board. Moet er een jurist in zetelen of niet? Bovendien is er een risico op corruptie en belangenvermenging. De dispute board wordt vaak gemoduleerd waardoor mogelijk afbreuk wordt gedaan aan de hoofdbestanddelen van de figuur. In hoefde van de overheid en verzekeraars bestaat een zekere mate van wantrouwen tegenover deze en andere vormen van ADR. Tot slot rijzen problemen rond de kosten in verband met dispute boards.

Daarna werden de voor- en nadelen van een wettelijk kader onderzocht. Door een wettelijk kader te creëren kan de figuur bekendheid krijgen. Daarnaast kan een wettelijk kader zorgen voor behoud van de hoofdbestanddelen van de dispute board. Tot slot kan door de wettelijke verankering voorzien worden in de mogelijkheid tot homologatie. Naast deze voordelen zijn er ook vele nadelen verbonden aan een wettelijke verankering. Indien men de dispute board wenst in te lassen in het wetgevend arsenaal in België dient men belangrijke keuzes te maken. Hoe gaat men deze inbrengen, gaat men alles regelen, niets of enkel de hoofdbestanddelen? Wordt het gebruik verplicht gesteld, en zo ja wanneer? Daarnaast wordt ook vastgesteld dat in de praktijk geen vraag is naar een wettelijk kader. Tot slot is het belangrijk te vermelden dat een wettelijk kader de moduleerbaarheid van een dispute board beperkt.

Vervolgens werd de mening van de respondenten over deze vraag weergegeven. Hier wordt besloten dat slechts een van de acht respondenten voorstander van een wettelijk kader is. Dit met de nuance en voorwaarde dat geen afbreuk gedaan wordt aan de hoofdbestanddelen.

Tot slot werd beknopt weergegeven of er landen zijn die wel gebruik maken van een wettelijk kader. In dit opzicht wordt besloten dat deze landen zeer miniem zijn.

154. In hoofdstuk II werden alternatieven voor een wettelijk kader onderzocht. Gemeen recht, soft law, best practices en een Europese verordening of richtlijn kwamen aan bod (zie *Supra*, nr. 136-142).

155. In het derde hoofdstuk volgde mijn aanbeveling. Mijns inziens is de beste oplossing in België om de bestaande soft law aan te vullen met best practices. Op deze manier kan de dispute board zich blijven ontwikkelen en mee evolueren met de noden van contractspartijen en de samenleving. Ook worden partijen hierdoor op een niet-bindende wijze geïnformeerd over de dispute board, de *ratio* en de succesfactoren en -verhalen.

BESLUIT

156. In deze masterthesis werd een antwoord gezocht op de centrale, uit twee delen bestaande onderzoeksvraag: *“Hoe remediëren aan de juridische en praktische problemen omtrent de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van beslissingen van dispute boards in België? Is een wettelijk kader wenselijk?”*. Om deze twee vragen te beantwoorden werd een literatuuronderzoek gevoerd, aangevuld met een kwalitatief onderzoek bestaande uit diepte-interviews.

157. Een dispute board is *“a board of impartial professionals formed at the beginning of the project to follow construction progress, encourage dispute avoidance, and assist in the resolution of disputes for the duration of the project”*. Dit is de omschrijving volgens de DRBF. Hoewel in de praktijk meerdere definities van dispute boards bestaan (zie *Supra* nr. 27) en er op verschillende manieren naar verwezen wordt (zie *Supra*, nr. 28), komt het in werkelijkheid steeds op hetzelfde neer. De hoofddoelstelling en functie van elke dispute board is het vermijden en oplossen van geschillen.

De dispute board is een creature of contract. Partijen beschikken over een grote contractsvrijheid om invulling te geven aan de figuur. Een belangrijk kenmerk van een dispute board is dat deze bij de contractsluiting wordt opgericht, alvorens een geschil ontstaat. De dispute board is best een panel van leden die permanent beschikbaar zijn voor contractspartijen. Het bestaan van dit communicatieforum heeft als voordeel dat een belangrijke kennisvoorsprong wordt opgebouwd ten opzichte van andere vormen van ADR. Ook zorgt het ervoor dat conflicten snel opgelost of zelfs voorkomen kunnen worden. De snelle en doortastende beslissingen van de dispute board hebben bovendien tot gevolg dat er minder vertragingen zijn bij de uitvoering van het contract. Dit heeft tot slot ook een positieve invloed op het uiteindelijke projectbedrag.

158. Er bestaan drie soorten dispute boards: Dispute Adjudication Boards, Dispute Review Boards en Combined Dispute Boards. De drie verschillende soorten hebben elk hun eigen benadering. DAB's nemen beslissingen die partijen binden, DRB's geven aanbevelingen en CDB's kunnen beiden (zie *Supra*, nrs. 35-37). Daarnaast bestaat een onderscheid tussen staande en ad hoc dispute boards. De eerste zijn er gedurende de hele contractuele relatie van partijen, terwijl de laatste slechts worden opgericht indien tijdens de werken een geschil ontstaat. De ad hoc dispute board ontstond om tegemoet te komen aan de hoge kosten van de dispute board. Echter, door de dispute board ad hoc in te richten gaat het voordeel van het preventief karakter verloren en kunnen conflicten niet voorkomen worden (zie *Supra*, nr. 38).

159. Niettegenstaande de bindende beslissing van een dispute board partijen bindt, is de beslissing geen uitvoerbare titel en kan deze dus niet ten uitvoer gelegd worden zoals een eindvonnis van de rechtbank of een arbitrale uitspraak. De beslissing kan enkel op contractuele basis afgedwongen worden. Hieraan moet toegevoegd worden dat partijen contractueel wel in een mogelijkheid kunnen voorzien om de beslissing te herzien in arbitrage of door de rechtbank.

Uit het onderzoek blijkt dat partijen tijdens de procedure voor de dispute board reeds de mogelijkheid kregen hun standpunten uitvoerig uiteen te zetten (zie *Supra*, nrs. 61-66 en 71). Er ontstaan dan ook negatieve gevoelens als partijen na de procedure voor de dispute board toch nog naar arbitrage

of de rechtbank gaan. Een van de respondenten ervaart dit als een extra beroepstrap met als finaal doel gelijk halen.

160. Om tegemoet te komen aan het probleem van de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid werd in deel II vergeleken met de bindende derdenbeslissing, arbitrage en bemiddeling.

Wat betreft de bindende derdenbeslissing kan besloten worden dat deze tot op grote hoogte analoog is aan de beslissing van de dispute board. Beide figuren berusten op een conventionele grondslag en hebben de juridische obligatoire kracht van een overeenkomst. Net zoals een bindende derdenbeslissing zou ook de bindende beslissing van een dispute board principieel onaantastbaar en onherroepbaar zijn. De rechter behoudt echter steeds de mogelijkheid tot marginale toetsing van de beslissing maar mag zijn oordeel niet in de plaats stellen. Bovendien beschikt de rechter slechts over een beperkt aantal toetsingscriteria (zie *Supra*, nr. 76). Mijns inziens zal de beslissing van een dispute board in de rechtspraak evolueren naar die van de bindende derdenbeslissing.

Met betrekking tot arbitrage kan besloten worden dat dit wezenlijk verschilt van de dispute board. In tegenstelling tot de beslissing van een dispute board is een arbitrale uitspraak een rechtsprekende handeling. Bij arbitrage is een geschil na een uitspraak definitief beslecht tenzij partijen hebben voorzien in de mogelijkheid tot hoger beroep. Er werd vastgesteld dat dit slechts zeer uitzonderlijk gebeurt. Wanneer een van de partijen weigert de arbitrale uitspraak vrijwillig uit te voeren kan de andere partij een procedure tot erkenning en tenuitvoerlegging indienen (zie *Supra*, nrs. 85-86). In dit verband kan geconcludeerd worden dat het te verregaand is om de beslissing van de dispute board de kracht van een arbitrale uitspraak, en dus de kracht van een rechtsprekende handeling te geven (zie *Supra*, nr. 100).

Ook tussen bemiddeling en dispute boards zijn enkele gelijkenissen te vinden maar na verder onderzoek blijkt dat beide figuren wezenlijk van elkaar verschillen (zie *Supra*, nr. 95). Partijen die geldig tot een bemiddelingsakkoord komen kunnen dit akkoord laten homologeren door de rechter. Ook wanneer ze dit niet doen kunnen ze alsnog overgaan tot homologatie wanneer ze later geconfronteerd worden met een partij die niet vrijwillig uitvoert. Dit creëert voor de partijen een bijkomende garantie met betrekking tot de uitvoerbaarheid. Een homologatiebevoegdheid zou mijns inziens een goede oplossing zijn om partijen die gebruik maken van een dispute board en geconfronteerd worden met een partij die de beslissing niet vrijwillig uitvoert een bijkomende garantie te bieden.

161. Om tot de best mogelijke oplossing met betrekking tot de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van de beslissing van een dispute board te komen is het mijns inziens aanbevolen om de beperkte aanvechtbaarheidsgronden (naar analogie met de bindende derdenbeslissing) met een homologatiemogelijkheid (naar analogie met bemiddeling) te combineren (zie *Supra*, nr. 104). Echter, om homologatie mogelijk te maken is een wettelijke verankering nodig.

162. Vervolgens rees dus de vraag of het wenselijk is dat dispute boards in België wettelijk verankerd worden. Om op deze vraag een antwoord te vinden werden eerst de uitdagingen en problemen rond dispute boards uiteengezet. Dit zijn ten eerste onbekendheid met de figuur van de

dispute board, met de bestaansredenen van de dispute board en de bestaansredenen van de hoofdkenmerken en succesfactoren van de dispute board. Ten tweede bestaat er onenigheid over de samenstelling van de dispute board. Ten derde is er een risico op corruptie en belangenvermenging. Ten vierde wordt de dispute board vaak gemoduleerd. Ten vijfde bestaat in hoofdzaak van de overheid en verzekeraars een zekere mate van wantrouwen tegenover ADR. Tot slot rijzen er problemen rond de kosten in verband met dispute boards.

Er werd besloten dat het invoeren van een wettelijk kader zowel voor- als nadelen heeft. Een voordeel is dat een wettelijk kader of een verplichting tot oprichting van een dispute board ervoor kan zorgen dat de figuur bekendheid krijgt. Daarnaast kan door een wettelijk kader gewaarborgd worden dat partijen geen afbreuk doen aan de hoofdbestanddelen van een dispute board. Tot slot kan door de wettelijke verankering voorzien worden in de mogelijkheid tot homologatie. Naast deze voordelen zijn er ook vele nadelen verbonden aan een wettelijke verankering. Indien de dispute board in het wetgevend arsenaal van België wordt ingevoerd, dienen belangrijke keuzes gemaakt te worden. Wordt alles, niets of enkel de hoofdbestanddelen geregeld? Wordt het gebruik verplicht gesteld, en zo ja wanneer? Daarnaast wordt ook vastgesteld dat in de praktijk weinig tot geen vraag is naar een wettelijk kader. Tot slot is het belangrijk te vermelden dat een wettelijk kader de moduleerbaarheid van een dispute board beperkt.

Er was slechts een respondent die enigszins positief was tegenover de invoering van een wettelijk kader. Dit met de nuance en voorwaarde dat het zeker moet zijn dat aan de hoofdbestanddelen geen afbreuk wordt gedaan. De zeven andere respondenten waren allen van mening dat een wettelijk kader niet nodig is.

Mijns inziens is het niet aanbevolen een wettelijk kader in te voeren in België (zie *Supra*, nr. 144). Er is weinig vraag naar en een wettelijk kader betekent verlies van moduleerbaarheid en zelfontwikkeling van de figuur. Ook het feit dat wetgeving een politiek compromis is waardoor mogelijk afbreuk gedaan wordt aan de hoofdbestanddelen van de dispute board is een doorslaggevend argument *contra* een wetgevend kader.

163. Tot slot werd onderzocht of een alternatieve oplossing mogelijk is om aan de uitdagingen en problemen rond dispute boards tegemoet te komen. Er werd gekeken naar gemeen recht, soft law, best practices en een Europese verordening of richtlijn.

Vandaag steunen dispute boards vooral op gemeen recht. Partijen moeten een beroep doen op het algemeen verbintenissenrecht om ervoor te zorgen dat de beslissing van de dispute board nageleefd wordt. Ook bestaan er enkele instrumenten van soft law met betrekking tot dispute boards. De toonaangevende reglementeringen zijn de regels van de IKK en FIDIC.

Er werd geconcludeerd dat een Europese verordening of richtlijn niet gewenst is. De figuur zou net zoals bij een wettelijk kader door het politiek proces moeten worden waardoor ook hier afbreuk gedaan kan worden aan de hoofdbestanddelen van de dispute board. Ook zouden internationale contractspartijen afschrikt kunnen worden om deel te nemen aan een contract in Europa. Bij een richtlijn is een bijkomend probleem dat deze dient omgezet te worden in nationale wetgeving, gepaard gaande met

de nodige kosten. Hierbij rijzen dezelfde problemen als deze bij een nationaal wettelijk kader (zie *Supra*, nrs. 128-132).

Mijns inziens is het aanbevolen om de bestaande soft law aan te vullen met best practices in België. Op deze manier worden dispute boards niet vastgezet in wetgeving waardoor ze hun flexibiliteit behouden en mee kunnen evolueren en ontwikkelen met de huidige en toekomstige ontwikkelingen. Mij lijkt het best de partijen op een niet-bindende wijze te informeren over alle aspecten van dispute boards. Hierbij kan gedacht worden aan het ontstaan, de *ratio*, succesfactoren en -verhalen. Partijen die ervaring hebben kunnen deze delen. Andere partijen kunnen hieruit leren en weloverwogen de keuze maken of ze de kost van een dispute board wensen te investeren.

164. Voorgaand onderzoek leidt tot een finaal antwoord op de onderzoeksvragen. Om te remediëren aan de juridische en praktische problemen omtrent de uitvoerbaarheid en aanvechtbaarheid van beslissingen van dispute boards in België bleek een combinatie van beperkte aanvechtbaarheidsgronden en een homologatiebevoegdheid de beste en meest haalbare oplossing. Echter is voor homologatie een wettelijke verankering vereist. De vraag of dit wettelijk kader in België wenselijk is, werd negatief beantwoord. De voornaamste redenen hiervoor zijn dat er weinig tot geen vraag is naar een wettelijk kader en dat een wettelijk kader de flexibiliteit van de figuur beperkt. Een beter alternatief is mijns inziens werken met best practices (zie *Supra*, nr. 151).

Omdat een wettelijk kader niet aanbevolen wordt, is homologatie niet meer mogelijk. Door het wegvallen van de homologatiemogelijkheid kunnen enkel de beperkte aanvechtbaarheidsgronden naar analogie met de bindende derdenbeslissing tegemoet komen aan het probleem van de uitvoerbaarheid. De beperkte aanvechtbaarheidsgronden worden aangevuld met de garantie van de bindende kracht van de overeenkomst.

165. Het antwoord op de twee vragen is zoals gebleken uit het onderzoek niet zwart-wit. Er zijn telkens pro's en contra's denkbaar die goed in overweging moeten genomen worden. Aangezien dispute boards niet veel gebruikt worden in België ontbreekt vandaag duidelijkheid en rechtspraak. De toekomst zal uitwijzen welke richting de ontwikkeling van dispute boards in België uitgaat en of dispute boards gereguleerd worden of niet.

Ik wacht benieuwd af...

BIBLIOGRAFIE

Wetgeving:

A. Europees

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van 25 maart 1957, *Pb.C.* 306, 17 december 2007.

B. Nationaal: België

Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804, *BS* 3 september 1807.

Gerechtelijk Wetboek van 10 oktober 1967, *BS* 31 oktober 1967.

Wet van 4 juli 1972 tot goedkeuring van de Europese Overeenkomst houdende een eenvormige wet inzake arbitrage ondertekend te Straatsburg op 20 januari 1966, en tot invoering in het Gerechtelijk Wetboek van een zesde deel betreffende de arbitrage, *BS* 8 augustus 1972.

Wet van 24 juni 2013 tot wijziging van het zesde deel van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de arbitrage, *BS* 28 juni 2013.

Wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 2 juli 2018.

Rechtspraak:

Cass. 31 oktober 2008, *TBBR* 2010.

Antwerpen 23 februari 2005, *De Verz.* 2006.

Brussel, 16 februari 2011, *RW* 2012-13.

Antwerpen 30 mei 2011, *TBH* 2013, afl. 2.

Antwerpen 25 maart 2015, *RW* 2015-16.

Rechtsleer:

I - Boeken

A. Internationaal

THE DISPUTE RESOLUTION BOARD FOUNDATION, *Dispute Board Manual – A Guide to Best Practices and Procedures*, Noord Carolina, SPARK Publications, 2019, 251 p.

B. Nationaal: België en Nederland

KESTEMONT, L. en SCHOUWKENS, P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, Leuven, 2020, 144 p.

KEUTGEN, G. en DAL, G.-A., *L'arbitrage en droit belge et international – Tome II*, 2e édition, Bruxelles, Bruylant, 2012, 1443 p.

LANCKSWEERDT, E., *Alternatieve conflictoplossing met de overheid*, Brugge, die Keure / la Charte, 2017, 505 p.

MAES, B. e.a., *Gerechtigd privaatrecht ... na de hervormingen van 2017-2019*, Brugge, die Keure / la Charte, 2019, 501 p.

MYERS, D., *Qualitative Research in Business & Management*, Londen, Sage, 2013, 277 p.

PIERS, M. (ed.), *De nieuwe arbitragewet 2013*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 185 p.

PIERS, M., *Sectorale arbitrage*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 521 p.

RENSON, P. (ed.), *Prescrire et intervenir en méditation, un nécessaire changement de mentalités*, Brussel, Larcier, 2017, 133 p.

ROOSE, H. en MEULEMAN, B., *Methodologie van de sociale wetenschappen: een inleiding*, Gent, Academia Press, 2017, 392 p.

STIJNS, S., *Verbintenissenrecht, I*, Brugge, die Keure, 2015, 284 p.

VAN HERREWEGHE, V., *Beslagboekje 2017*, Mechelen, Kluwer, 705 p.

VAN SINAY, T., *Handboek gerechtelijke verdeling*, Gent, Larcier, 2010, VIII + 411 p.

WAGNER, K., *Handboek Arbitrage*, Mortsel, Intersentia, 2022, xii + 822 p.

WIJNANT, T., *Bemiddeling in balans*, Mortsel, Intersentia, 2021, 829 p.

WOUTERS, J., *Internationaal recht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 477 p.

II - Bijdragen in verzamelwerken

A. Internationaal

APPUHN, R., "Chapter 6: History and Overview of Dispute Boards Around the World", in DE LY, F. J.M. en GÉLINAS, P.-A. (eds.), *Dispute Prevention and Settlement through Expert Determination and Dispute Boards*, Kluwer Law International, International Chamber of Commerce (ICC), 2017, 63-69.

BRENNINKMEIJER, A., "Mediation" in BRENNINKMEIJER, A., BONENKAMP, D., VANOYEN, K. en PREIN, H., *Handboek Mediation*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2013, 23-50.

CARLEVARIS, A., "Chapter 7: The 2015 ICC Dispute Board Rules", in DE LY, F. J.M. en GÉLINAS, P.-A. (eds.), *Dispute Prevention and Settlement through Expert Determination and Dispute Boards*, Kluwer Law International, International Chamber of Commerce (ICC), 2017, 70-78.

HOPT, K.J. en STEFFEK, F., "Mediation: Comparison of Laws, Regulatory Models, Fundamental Issues" in HOPT, K.J. and STEFFEK, F. (eds.), *Mediation: principles and regulation in comparative perspective*, Oxford, Oxford University Press, 2013, 3-131.

B. Nationaal: België

SENAEVE, P., VERSCHELDEN, G. en WIJNANT, T., "Van familierechtelijke overeenkomst tot uitvoerbare titel: afweging van diverse wegen en kosten" in SENAEVE, P. en VERSCHELDEN, G., (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 235-319.

III - Tijdschriften

A. Internationaal

BUNNI, N., "Dispute Boards – dos and don'ts", *Construction Law International* 2006, 10-13.

CHAPMAN, P.H.J., "Dispute boards", *BR* 2000, 198-207.

B. Nationaal: België en Nederland

BIELEN, S., MARNEFFE, W. en POPELIER, P., "Life is Short and Trials are Long. Empirische studie van de doorlooptijden in bouwgeschillen", *RW* 2015-2016, 3-15.

BROUWERS, S., "Bemiddeling is wel vrijwillig maar niet vrijblijvend" (noot onder Famrb. Antwerpen 27 oktober 2015), *RABG* 2016, 279-281.

BUYSE, W., "Dispute Boards voor grote bouwprojecten en langetermijncontracten", *TMD* 2017, nr. 3, 59-67.

CAPRASSE, O., "De la tierce décision obligatoire", *JT* 1999, 565-576.

CAPRASSE, O., "Tierce décision obligatoire et motivation", *JLMB* 2003, 1371-1382.

CAPRASSE, O., "Tierce décision obligatoire et violation d'une règle de procédure conventionnellement arrêtée par les parties", *JLMB* 2003, 1381-1382.

DE LEVAL, G., "Saisie conservatoire et sentence arbitrale" (noot onder Beslagr. Antwerpen 7 december 1979), *RHA* 1987-88, 111-117.

DEMEYERE, L., "Dispute boards en het nieuwe reglement van de Internationale Kamer Van Koophandel (IKK)", *TBH* 2005, afl. 8, 810-818.

DEMEYERE, L. en VERBIST, H., "De nieuwe Belgische arbitragewet van 24 juni 2013", *RW* 2014-15, 83-107.

ERNSTE, P.E., "Een blik over de grens: de rol van het bindend advies als wijze van geschillenbeslechting in Nederland", *TPR* 2013, 1035-1057.

GEORGE, F., "L'étendue des pouvoirs du juge confronté à une tierce décision obligatoire" (noot onder Cass. 31 oktober 2008), *JLMB* 2001, afl. 2, 76-95.

HANOTIAU, B. EN CAPRASSE, O., "L'annulation des sentences arbitrales", *JT* 2004, 413.

HULSBOSCH, J., "Conflictoplossingen in bouwschadedossiers", *T.Huur.* 2000, afl. 1, 1-5.

LANCKSWEERDT, E., "Alternatieve geschillenoplossing. Bevorderd door de rechter", *NJW* 2019, nr. 400, 270-284.

MEUWISSEN, S., "De bindende derdenbeslissing bij koop (naar Belgisch en Frans recht)", *Jura Falc.* 2008-09, nr. 2, 265-292.

MOUGENOT, D. en MIGNOLET, O., "L'expertise est-elle un mode alternatif de règlement des conflits", *Revue pratique de l'immobilier* 2014, afl. 1, 161-177.

PIERS, M. en DE MEULEMEESTER, D., "Nieuwe arbitragewet. België is voortaan een 'UNCITRAL modelwet'-land", *NJW* 2013, 726-736.

PORTUGAELS, N., "De beperkte aantastbaarheid van de bindende derdenbeslissing bij verzekeringsgeschillen" (noot onder Antwerpen 25 maart 2015), *RW* 2015-16, 1420-1423.

STORME, M., "De bindende derdenbeslissing of het bindend advies als middel ter voorkoming van gedingen", *TPR* 1984/4, 1243-1288.

STORME, M. en STORME M.E., "De bindende derdenbeslissing naar Belgisch recht", *TPR* 1985/3, 713-748.

VAN COMPERNOLLE, J., "Expertise amiable et tierce-décision obligatoire: les dangers d'une terminologie incertaine" (noot onder Brussel 30 november 2012), *RNB* 2013, 255-261.

VAN DAMME, K., "Bindende derdenbeslissing en arbitrage: waar ligt de grens?" (noot onder Antwerpen 26 juni 2000), *TBP* 2001, 183-188.

VAN WASSENAER, A.G.J., "Nieuwe ontwikkelingen bij conflictpreventie en conflictmanagement in de bouw: Over effectief communiceren, risicoallocatie, partnerships, allianties en raden van beoordelaars", *TMD* 2006, nr. 03, 56-64. [Nederland]

VERBEKE, M. en VERHEYDEN, M., "Third Party knows best? – Over de rechterlijke toetsing van een bindende derdenbeslissing" (noot onder Antwerpen 26 november 2015), *RABG* 2018, 1414-1422.

VERBIST, H., "Het echte, becijferde beeld van arbitrage in België", *RW* 1998-99, 345-362.

VERBIST, H., "Reglement Bindende Derdenbeslissing van de Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel ", *TMD* 2020, nr. 2, 63-65.

X., "Bindende derdenbeslissing", *Lydian* 2020, 1-2.

Varia

Diverse

INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL, *ICC Dispute Board Rules*, <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/dispute-boards/rules/> (IKK DB-reglement).

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN BIJ DE BALIE TE BRUSSEL, *Reglement Bindende Derdenbeslissing*, 2020, <https://www.baliebrussel.be/wp-content/uploads/2020/03/Reglement-bindende-derdenbeslissing-25032020.pdf>.

VLAAMS KENNISCENTRUM VOOR PUBLIEK-PRIVATE SAMENWERKING, *Handboek DBFM*, 2019, Departement Financiën en Begroting, 184 p.

Websites

Website van ICC Belgium: www.iccwbo.be.

Website van The Dispute Resolution Board Foundation (DRBF): www.drbf.org.

Bijlage 1: Uittreksels PowerPoint presentatie Luc Imbrechts over dispute adjudication boards

13

Adjudication – Decision Procedure

Step	DAB Procedure	(Fidic 2017)
1	Statement of Case (SOC)	
2	Response to SOC (RSOC)	< 14d
3	Reply	< 21d
4	Rejoinder	< 28d

14

Adjudication – Decision Procedure

Step	DAB Procedure	(Fidic 2017)
5	DAB Request for Clarification	< 35d
6	Clarification	< 45d
7	Hearing	± 70 th d
8	Determination	< 84d

Bijlage 2: Voorbeelden arbitrage- en gerechtelijke clausule

Voorbeeld 1: Dispute Review Board (IKK)

"If any Party fails to comply with a Recommendation, when required to do so pursuant to the Rules, the other Party may refer the failure itself—without having to refer it to the DRB first— to arbitration under the Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce by one or more arbitrators appointed in accordance with the said Rules of Arbitration. A Party that has failed to comply with a Recommendation, when required to do so pursuant to the Rules, shall not raise any issue as to the merits of the Recommendation as a defence to its failure to comply without delay with the Recommendation."¹⁹⁵

Voorbeeld 2: Dispute Adjudication Board (IKK)

"If any Party fails to comply with a Decision, when required to do so pursuant to the Rules, the other Party may refer the failure itself—without having to refer it to the DAB first—to arbitration under the Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce by one or more arbitrators appointed in accordance with the said Rules of Arbitration. A Party that has failed to comply with a Decision, when required to do so pursuant to the Rules, shall not raise any issue as to the merits of the Decision as a defence to its failure to comply without delay with the Decision."¹⁹⁶

Voorbeeld 3: Combined Dispute Board (IKK)

"If any Party fails to comply with a Recommendation or a Decision, when required to do so pursuant to the Rules, the other Party may refer the failure itself—without having to refer it to the CDB first—to arbitration under the Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce by one or more arbitrators appointed in accordance with the said Rules of Arbitration. A Party that has failed to comply with a Recommendation or a Decision, when required to do so pursuant to the Rules, shall not raise any issue as to the merits of the Recommendation or the Decision as a defence to its failure to comply without delay with the Recommendation or the Decision."¹⁹⁷

---

¹⁹⁵ INTERNATIONAL CHAMBER OF COMMERCE, Standard Dispute Board Clauses, <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/dispute-boards/standard-clauses/>.

¹⁹⁶ *Ibid.*

¹⁹⁷ *Ibid.*

Bijlage 3: Vragenlijst diepte-interviews België

1. Kan u mij op eenvoudige wijze uitleggen wat een dispute board is?
2. Vindt u dat een dispute board kan verhelpen aan veel voorkomende problemen in de bouwsector of eventueel in andere sectoren?
  - Waarom wel/niet?
3. Hoe kwam u in aanraking met dispute boards? / Van waar uw interesse in dispute boards?
4. Hoe zit het met dispute boards in België? Waarom zijn ze hier (nog) niet bekend volgens u?
5. Kan u een concreet voorbeeld geven van het gebruik van een dispute board in België?
  - Zo ja, wat liep goed en wat liep minder goed?
6. Ziet u eventuele (andere) pijnpunten voor de implementering van dispute boards in België? (Bv. uitvoerbaarheid, aanvechtbaarheid, ...) / Heeft u in de praktijk reeds problemen ervaren rond dispute boards?
7. Ziet u mogelijke oplossingen voor deze pijnpunten/problemen?
8. Vindt u een wettelijke regeling omtrent dispute boards wenselijk?
  - Zo ja, op welke punten?
9. Zijn er nog zaken met betrekking tot dispute boards die interessant of van belang zijn voor mijn masterscriptie en die we nog niet besproken hebben?
10. Kent u nog personen/instellingen die ik kan contacteren voor een gesprek?

Bijlage 4: Vragenlijst diepte-interviews Nederland

1. Kan u mij op eenvoudige wijze uitleggen wat een dispute board is?
2. Vindt u dat een dispute board kan verhelpen aan veel voorkomende problemen in de bouwsector of eventueel in andere sectoren?
  - Waarom wel/niet?
3. Hoe kwam u in aanraking met dispute boards? / Van waar uw interesse in dispute boards?
4. Hoe zit het met dispute boards in Nederland? Worden ze al vaak gebruikt?
  - Waarom wel/niet?
5. Kan u een concreet voorbeeld geven van het gebruik van een dispute board in Nederland?
  - Zo ja, wat liep goed en wat liep minder goed?
6. Ziet u eventuele (andere) pijnpunten voor de implementering van dispute boards in Nederland? (Bv. uitvoerbaarheid, aanvechtbaarheid, ...) / Heeft u in de praktijk reeds problemen ervaren rond dispute boards?
7. Ziet u mogelijke oplossingen voor deze pijnpunten/problemen?
8. Vindt u een wettelijke regeling omtrent dispute boards wenselijk?
  - Zo ja, op welke punten?
9. Zijn er nog zaken met betrekking tot dispute boards die interessant of van belang zijn voor mijn masterscriptie en die we nog niet besproken hebben?
10. Kent u nog personen/instellingen die ik kan contacteren voor een gesprek?

Bijlage 5: Interview Luc Demeyere (telefonisch)

Geïnterviewde (G): Zoals u zei in uw mail heb ik inderdaad een paar conceptuele artikels geschreven over dispute boards maar ik heb geen praktische ervaring.

Interviewer: (I): Dat is niet erg. Ik ga sowieso een paar vragen weglaten dan, maar ik denk zeker dat er nog een paar vragen zijn waar u wel een antwoord op zal kunnen geven.

(G): Ik kan al beginnen met u ten eerste een aantal contactpersonen te geven.

(I): Ja, dat is heel goed.

(G): Nu, ik neem aan dat u het reglement van de Internationale Kamer van Koophandel kent en dat u dat al bestudeerd hebt, klopt dat?

(I): Ja dat klopt zeker.

(G): Oké. Dan, de Dispute Board Federation, is u die bekend?

(I): Ja, inderdaad. Die ben ik tijdens mijn literatuurstudie ook al tegengekomen.

(G): Oké. Dan is er ook de FIDIC. Is dat u bekend?

(I): Ja, die ben ik ook al tegengekomen. Zij bieden modelcontracten en clausules en dergelijke meer aan.

(G): Ja inderdaad. Dan is er ook nog het gebruik van de dispute boards bij de Wereldbank. Is dat u bekend?

(I): Ja die ben ik inderdaad ook tegengekomen bij het lezen van een van uw artikels.

(G): Ja dat klopt. Dan voor België, de naam ontgaat mij even. Ik had contact met iemand die voor België de contactpersoon was voor de Dispute Board Federation. Dat was een ingenieur uit Limburg.

(I): Spreekt u toevallig over William Buyse?

(G): Ja inderdaad.

(I): Die heb ik inderdaad ook al gecontacteerd om een interview te doen. Daar heb ik nog geen antwoord van. Het leek mij inderdaad heel interessant om hem te interviewen over dispute boards.

(G): Ja inderdaad, want dat is iemand die ook ervaring heeft in de materie. U zou daarnaast ook contact kunnen nemen met I.on. Dit is de organisatie van burgerlijke ingenieurs. Vroeger was dat KVIV (Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging). Ik weet niet of zij een werkgroep hebben over dispute boards.

(I): Oké ja, dat is zeker interessant om eens te bekijken die werkgroep.

(G): William Buyse heeft een aantal jaren geleden een seminarie gegeven in het kader van I.on over dispute boards.

(I): Ja ik zag dat hij ook een website heeft over dispute boards dus hij staat ook zeker hoog op het lijstje om geïnterviewd te worden. Ik heb wel ondervonden dat het heel moeilijk is om mensen te vinden die iets kennen over het onderwerp. Op het eerste zicht zijn dat er niet zo veel in België.

(G): U kunt ook FIDIC in Genève contacteren, omdat ik ook aanneem dat zij daar werkgroepen rond hebben of dat u mensen gaat kunnen contacteren daarrond.

(I): Oké heel goed. Dankuwel. Hoe zit het eigenlijk met dispute boards in België? Hebt u weet van toepassingsgevallen?

(G): Ja, wat betreft de dispute boards in België. Ik denk niet dat daar veel gebruik van wordt gemaakt.

(I): Waarom denkt u dat ze hier in België nog niet bekend zijn? Zijn er eventuele pijnpunten of praktische moeilijkheden die hier een rol spelen?

(G): Nu, eigenlijk zou de overheid dat gebruik van dispute boards moeten promoten. Maar de overheid, zowel in Vlaanderen als in België staat heel weigerachtig tegenover het gebruiken van iets dat anders is dan de rechtbanken. De reden daarvoor is dat de overheid zegt: 'We betalen de rechtbanken, dus zij moeten er maar voor zorgen dat problemen worden beslecht'. Dan schuiven we de paraplu over naar de rechtbanken. De tweede reden, die even relevant is, is achterdocht ten aanzien van degene die namens de overheid aan dit soort alternatieve geschillenbeslechting deelneemt. Zeg dus maar gewoon, het risico op corruptie. We moeten daar niet onnozel over doen. Die alternatieve vormen van geschillenbeslechting houden een groot risico van corruptie in. Het is niet zo dat dit noodzakelijk het geval hoeft te zijn, maar het risico is dus wel groter. Men moet daarnaast ook het concept goed hanteren waarbij mijn overtuiging is dat het alleen maar kan werken zoals het behoort wanneer men het ook contractueel bij het begin van het contract voorziet en wanneer men het koppelt aan periodieke visitaties door dispute boards ter plaatse. De reden daarvan is dat op die manier er door die commissie een kennisvoorsprong wordt opgebouwd die men dan kan gebruiken bij het latere verloop als er een geschil zou komen. Voor bedrijfsleiders is de vraag: wat kost dat? Er wordt dan gezegd dat dit een halve of hele procent kost op de aannemingsom. En zo dus gaan bedrijfsleiders zich de vraag stellen of ze de kost wel gaan dragen of niet. Maar dit is iets waar William Buyse u veel meer zal kunnen vertellen dan ik. Ik heb ook een aantal jaren geleden geprobeerd om dispute boards te lanceren voor ERP-contracten. Dit zijn software contracten, type SAP enzovoort. Het is duidelijk dat een dispute board in dit soort contracten een heel nuttig instrument kan zijn. Maar hier opnieuw het vereiste, een pedagogische oefening om partijen te trachten zo'n contract of clause in te stellen en dat dan ook werkelijk te doen dat is een ding. En ten tweede, men komt heel snel in een heel klein wereldje van experts terecht waar men het heel moeilijk zal hebben om niet met belangenconflicten geconfronteerd te worden. Ik weet niet of dat Chinees is voor u?

(I): Neen zeker niet. Ik kan me hier zeker iets bij voorstellen omdat de mensen die ik bijvoorbeeld kan contacteren al heel beperkt zijn. Ik denk dat er heel weinig spelers zijn op de markt in die sector.

(G): Ja het is een beetje zoals met geneeskunde wanneer je een rugoperatie hebt gehad, of een bepaalde orthopedische operatie aan het hart. Als er iets mis is gegaan en je wilt dan een neutraal advies, dan kom je bij een handvol mensen in België terecht. De wolven bijten elkaar niet. Die gaan dan geen adviezen geven die tegen de ander ingaan, of toch heel uitzonderlijk. Zodus dat is een belangrijke reden voor het heel sporadisch gebruik van die dispute boards. Je zit met een klein groepje mensen die maar weet waarover het gaat he.

(I): Ja inderdaad, dat is helemaal waar.

(G): En zeker op het vlak van IT. Ik ben daar zelf infant. Maar als men een beetje weet hoeveel systemen en softwares er bestaan enzovoort en je hebt dan een geschil tussen SAP en een bedrijf waar het geïmplementeerd wordt, dan moet je toch mensen hebben die weten waarover ze praten. Dat zijn zowat de uitdagingen die men op dat vlak tegenkomt.

(i): Ziet u eventuele oplossingen voor deze problemen? Bijvoorbeeld voor het probleem van de corruptie.

(G): Ja dat risico op corruptie bestaat altijd. If you pay peanuts you get monkeys. Zodus wanneer men de financiële vergoeding voor die mensen voldoende aantrekkelijk maakt, dan zou dit voor 8/9 op de 10 experten moeten volstaan om genoeg te nemen met de financiële vergoeding die zij krijgen. Een andere manier om dit te omzeilen is om te werken met een panel van experten, en dat men dan uit dat panel kan kiezen. Maar dat is opnieuw een heel moeilijke oefening. De mensen die gespecialiseerd zijn in een bepaalde materie die willen dat natuurlijk rentabiliseren door in die materie actief te zijn en ja, die gaan niet zitten wachten tot wanneer ze misschien eens aangezocht zullen worden om eens in een dispute board te zitten.

(I:) Kan u een concreet voorbeeld geven van het gebruik van een dispute board in België? Zo ja, wat liep daarbij goed en wat liep minder goed?

(G): Nee in België heb ik niet meteen een voorbeeld. Ik weet niet of u bekend bent de constructie van de Eurotunnel van Calais naar de Dover. Daar is er ook gewerkt met een dispute board. Is u dat bekend?

(I): Neen dat is mij nog niet bekend.

(G): Dan moet u dat zeker eens verder opzoeken. Dat gaat terug naar de jaren 70 ofzo. Ook bij de bouw van de luchthaven van Hong Kong is er gewerkt met een dispute board. Dat gaat ook terug naar dezelfde periode. Zodus, het tijdschrift Arbitration International kan hiervoor interessant zijn. Is u dat bekend?

(I): Neen, ik heb mijn onderzoek tot nu toe gebaseerd op België en Nederland dus ik heb op internationaal vlak nog niet echt veel bronnen geraadpleegd.

(G): Oké. Dat is een tijdschrift dat wordt uitgegeven door de London Court of International Arbitration (LCIA). Dan is er ook een Frans tijdschrift, Les Cahiers de l'Arbitrage dat ook over arbitrage gaat. Daar ga je, neem ik aan, ook artikels over die periode vinden. Er is ook nog Revue de l'Arbitrage, een ander Frans tijdschrift. Daar gaat u moeten zoeken in de nummers van de jaren 70-80 van de vorige eeuw. En ik neem aan dat dat voor uw geboorte was.

(I): Ja dat klopt inderdaad. Maar dat is geen enkel probleem. Als het mij kan verder helpen dan ga ik dat zeker doen.

(G): Het is een interessant onderwerp. Maar om het ingang te doen vinden. Ja je zou ook contact kunnen hebben met de Federatie voor de Bouw. Ik denk ook dat het I.on dat die wel contacten kunnen bezorgen. Misschien Agoria, de juridische dienst van Agoria (de werkgeversfederatie), dat die daar mensen hebben die daarbij interessante connecties kunnen bieden.

(I): Oké dat staat ook genoteerd.

(G): Ik denk dat ik u veel werk heb gegeven he.

(I): Ja dat is waar, maar dat is zeker goed want ik zat een beetje vast. Ik baseer mijn masterscriptie op input die ik krijg uit de interviews. Als er al niet veel mensen zijn die hier ervaring mee hebben wordt dat moeilijk natuurlijk. Ik ben heel tevreden dat ik nu een hele lijst aan mensen en instellingen heb die ik verder kan onderzoeken en contacteren.

(G): Ook in Nederland bestaat er literatuur over, maar daar heet dat een geschillencommissie. Ik geloof dat daar ook een aparte organisatie is die zich daarmee bezighoudt. Dat zal je moeten voelen denk ik.

(I): Dat ga ik zeker doen. Mijn onderzoek is namelijk rechtsvergelijkend met Nederland dus het is zeker de bedoeling dat ik daar ook nog meer over te weten kom.

(G): In Nederland heb je de arbitrage voor de bouw. Hetgeen niet het Nederlandse Arbitrage instituut is. Dit is NHI. Bij mijn weten zijn die niet betrokken bij geschillencommissies. Ik denk ook niet dat de Nederlandse arbitrage in de bouw betrokken is bij geschillencommissies. Maar als je die contacteert kan je misschien wel links krijgen naar personen of organisaties die zich er wel mee bezighouden.

(I): Oké ook zeker interessant, dank u. Zijn er nog zaken met betrekking tot dispute boards die interessant of van belang zijn voor mijn masterscriptie?

(G): Neen, ik denk dat ik u zo de tips heb meegegeven die ik u zo kan geven. Ik geef er me rekenschap aan dat het werk nu bij u begint.

(I): Dat klopt inderdaad. Ik weet zeker wat me nu te doen staat. Het is een kleine wereld, die van de dispute boards.

(G): Ja dat is inderdaad zo. U zou zeker moeten proberen om William Buyse te contacteren. Hij zou u dan ook nog verder kunnen verwijzen. U moet zeker proberen om hem nog te interviewen. U mag ook gerust zeggen dat u met mij contact hebt gehad en dat ik heb aanbevolen om hem te contacteren.

(I): Dankuwel, dat ga ik zeker doen.

(G): Als u verder bent met uw werk of u hebt de tekst van uw masterscriptie klaar, dan heb ik zeker altijd belangstelling.

(I): Oké dankuwel. Dat ga ik zeker in mijn achterhoofd houden. U bent heel hard bedankt om mij alle contactpersonen en instellingen door te geven. Ik weet hoe ik verder kan nu.

(G): Dat is graag gedaan. Veel succes nog, daag.

(I): Dankuwel, daag.

Bijlage 6: Interview Dewie Hajek (Teams)

Interviewer: (I): Is er nog iets dat u wil vragen vooraleer we van start gaan met het eigenlijke interview? Of is alles duidelijk voor u?

Geïnterviewde (G): Neen, ik heb uw vragen op voorhand bekeken dus ik ben wel mee met de opzet van het interview. Misschien wel een vraag, hebt u al een titel voor de masterscriptie, zodat ik een beetje mee ben met welk framework je werkt?

(I): Ja, die heb ik zeker al. Ik heb hem hier open staan. De titel is: 'dispute boards als methode voor het voorkomen en alternatief oplossen van bouwconflicten'. Nu, ik heb deze titel niet zelf gekozen want ik heb mijn onderwerp uit de lijst van voorgestelde onderwerpen gehaald. Ik wist, voordat ik deze titel las, nog niets over dispute boards. Dat neemt uiteraard niet weg dat ik meteen wel geïnteresseerd was toen ik de titel las en mij wat ging informeren over het onderwerp.

(G): Ja, oké goed.

(I): Ik ben al begonnen met schrijven. Nu ben ik het conceptueel deel over de dispute board zelf aan het afronden. Hier gaat het dan over hun ontstaan, waar ze al gebruikt worden, welke soorten dat er zijn, de werking, want dat is uiteraard ook belangrijk natuurlijk om te weten voordat er meteen problemen aangehaald worden.

(G): Ja uiteraard.

(I): Het tweede en het derde deel zullen dan de problemen en oplossingen zijn. Die tracht ik vooral uit de interviews te halen omdat er zo weinig literatuur beschikbaar is.

(G): Ja dat is zo. Ik heb waarschijnlijk nog wel een aantal tips of bronnen waar je wel veel kan uithalen. Nu, je gaat wel zien dat die niet toegespitst zijn op België. Dat gaat, zoals ik al zei, inherent internationaal gebruikt worden. Het wordt bijvoorbeeld veel in Afrika en dergelijke gebruikt dus je gaat zien dat er veel belangrijke informatie in zit. Maar als je je puur wilt toespitsen op België gaat je daar niet uw antwoorden vinden jammer genoeg. Er zijn wel wat werken geschreven in België, maar echt eerder beperkt.

(I): Ja dat heb ik al ondervonden inderdaad. Alle literatuur is welkom. Ik zou mijn onderwerp ook nog een beetje kunnen bijschaven moest het nodig zijn, als ik bijvoorbeeld merk dat ik er niet ga komen. Daar is altijd nog wel marge voor.

(G): Ja dat is inderdaad nog wel een mogelijkheid.

(I): Oké, zullen we beginnen met de vragen dan? Als u nog extra toevoegingen zou hebben mag u dat uiteraard altijd zeggen.

(G): Ja prima.

(I): Mijn eerste vraag is heel algemeen om eens kort uit te leggen wat een dispute board is.

(G): Een dispute board wordt door vele gezegd zijnde als een alternatieve vorm van geschillenbeslechting, zoals bemiddeling of arbitrage, wat vooral een meest bekende vorm is binnen het bouwrecht. Op arbitrage wordt in België wel heel wat beroep gedaan. Maar een dispute board is eigenlijk, ik zou dat niet zozeer over dezelfde kam scheren omdat dat eigenlijk, als een dispute board zeer goed werkt, is dat eigenlijk geen vorm van geschillenbeslechting, maar eigenlijk een vorm van geschillenpreventie. En daarmee wil ik zeggen, een dispute board wordt eigenlijk al aan het begin van het project opgericht, dat is al een belangrijke onderscheiding van bemiddeling en arbitrage. Op het moment dat een project wordt opgestart gaat men eigenlijk al een dispute board, dus een raad van mensen aanstellen. Meestal zijn dat drie personen. Er zijn ook dispute boards met maar één persoon, maar dat is eigenlijk eerder uitzonderlijk omdat het belangrijk is dat je verschillende viewpoints hebt in een dispute board. Dat is dus een raad van drie mensen meestal, meestal zijn dat ingenieurs en architecten. Neen ik bedoel ingenieurs en advocaten, sorry. Een mix daartussen is belangrijk. Die gaan eigenlijk gedurende het verloop van het project, het project frequent opvolgen. Meestal is dat maandelijks, maar dat kan verschillen. Het kan ook wekelijks, het hangt er een beetje vanaf. Dat wordt aan het begin van het project vastgelegd hoe vaak zij samenkomen. Dat kan gedurende het project wijzigen. Zeker grote projecten. Daar is maar één constante, namelijk dat die veel langer duren dan wordt verwacht en dat die duurder uitkomen dan verwacht. Dat kan wel wat wijzigen. Die gaan dan samenkomen en de werf opvolgen. Die komen ook ter plaatse en zitten ook met alle betrokken partijen samen om te zien waar ze problemen kunnen verwachten en wat de bekommernissen vandaag zijn. Die worden dan ook vandaag meteen aangepakt. Dan kom ik terug op wat ik eerst zei, dat dat eigenlijk geen geschillenbeslechting is maar geschillenpreventie omdat als die mensen samenkomen en zeggen van, ik heb hier een probleem en ik heb hier een probleem. Hier gaan we moeten oppassen want dat gaat misschien problematisch worden als we dat gaan laten aanslepen. Dan gaat de dispute board al onmiddellijk zeggen van oké we gaan hier een aanbeveling geven of nadenken van hoe gaan we dat aanpakken, wat kunnen we doen. Op die manier ga je ervoor zorgen dat dat probleem in de kiem wordt gesmoord. Dus dat dat eigenlijk niet uitmondt tot een geschil. Je gaat een probleem zeer snel aan de bron aanpakken, waardoor dat nooit uitmondt tot een geschil en waardoor de werken ook bijvoorbeeld niet gaan moeten stilgelegd worden, wat vaak wel gebeurt bij dergelijke grote projecten. Dat is een grote kostenbesparing op zich. Nu een dispute board heeft meestal ook twee vormen, je hebt verschillende soorten. Afhankelijk van met wie je spreekt zijn er twee of drie verschillende soorten. Twee zijn er zeker en dat is enerzijds de Dispute Review Board, de DRB, en anderzijds de DAB of de Dispute Adjudication Board. Het verschil met die twee is eigenlijk gewoon, de ene geeft louter aanbevelingen aan de partijen en de andere geeft echt beslissingen. De ene zijn dus bindend en de andere zijn louter aanbevelend. Met die derde vorm die ik daarnet zei, die afhankelijk is van met wie je praat, is er dus nog een vorm die wordt genoemd de Combined Dispute Board. Dat is eigenlijk iets dat de ICC in het leven heeft geroepen in hun framework van regels omtrent dispute boards. Die laatste is dus eigenlijk een mengelmoes van de twee vorige. Dus dat is eigenlijk een dispute board die wordt opgericht, en die gaat voornamelijk aanbevelingen geven, niet bindende aanbevelingen, maar in bepaalde omstandigheden kan die ook beslissingen nemen. Maar zoals ik al zei is dat vooral de ICC die daarmee werkt. De andere frameworks zoals de FIDIC regels die zijn daar niet zozeer mee bezig. Maar dus het belangrijkste van een dispute board is dat ze dus aan het begin van het project wordt opgestart, dat het een mengelmoes is van knowhow in de raad zelf en dat die consequent en consistent het project opvolgen

en geschillen eigenlijk gaan vermijden vooraleer die kunnen uitmonden in een effectief geschil dat het project kan verlammen. Dat is eigenlijk het belangrijkste voor een dispute board.

(I): Oké dat is duidelijk. Nu ik heb ergens gelezen dat de heer William Buyse de mening verdedigt dat er altijd een jurist moet zetelen in zo'n dispute board. Dit gebeurt bijvoorbeeld in Amerika niet. Ik hoorde precies net in uw uitleg dat u daar ook wel achter staat, achter dat idee dat er ook een jurist, buiten dan de andere deskundigen zoals architecten of ingenieurs, toch in moeten zetelen, klopt dat?

(G): Neen dat klopt inderdaad. Daar ben ik zelf ook voorstander van en de reden is eigenlijk vrij simpel. Een jurist gaat toch altijd een probleem of een mogelijk geschil op een andere manier bekijken. Ingenieurs en architecten die gaan dat echt, meestal he, ik veralgemeen nu, er zijn natuurlijk ook ingenieurs en architecten die bezig zijn met de juridische implicaties van iets, maar toch veel minder, die gaan dat eigenlijk vooral technisch bekijken in die zin van, hoe gaan we dat hier oplossen zodat het geen technisch probleem vormt en zodat daar later bijvoorbeeld de brug niet instort of waar dat echter een veiligheidsrisico kan worden. Nu die gaan dat dus vooral uit dat oogpunt bekijken. Maar als je dan geen jurist daar hebt, dan loop je het gevaar dat die dispute board zich niet zozeer bewust gaat zijn van bepaalde juridische implicaties in de zin van, kunnen we het wel op deze manier oplossen, is dat wel een sluitende beslissing. Dat hangt meer samen met dat aspect van de afdwingbaarheid van die beslissingen. Als je een jurist bij hebt, gaat die daar gevoeliger voor zijn. Die gaat ook weten hoe bepaalde stellingen moeten worden ingenomen waardoor die het meer legitimiteit gaat geven waardoor het opvolgen van die adviezen van de dispute board gemakkelijker gaat zijn. Daarom kan je dus best, zeker minstens een advocaat in zo een dispute board hebben kunnen zitten omdat die daar gevoeliger voor zijn. Maar dat hoeft ook niet. Dat is het ding van dispute boards, het hoeft niet. Er zijn vaak dispute boards waar enkel ingenieurs en architecten in zetelen. Dat gebeurt wel ja.

(I): Ja oké. U zei daarjuist iets over de verschillende soorten dispute boards. Is er een bepaalde soort die het meeste wordt gekozen door partijen of is dit heel uiteenlopend?

(G): Dat verschilt vrijwel. Dat hangt een beetje af van de grootte van het project en de regio is ook vrij belangrijk. In Amerika worden bijvoorbeeld, ik moet nu voorzichtig zijn, maar een van de twee overheerst sterk in Amerika. Dit kan ik wel zeggen degene die het minst wordt gebruikt is de Combined Dispute Board. Dat ga je ook vaak zien in je opzoekingen, dispute boards worden heel vaak gemoduleerd in de zin van dat die stevig worden aangepast omdat het veelal niet steunt op regels en partijen gewoon kunnen overeenkomen wat ze willen. Dus je gaat zien dat hoewel er strikte opdelingen zijn, Dispute Review Board, Dispute Adjudication Board, ga je vaak zien dat partijen er toch wel van afwijken en dat het eigenlijk wel in se in naam een dergelijke board is, maar dat het eigenlijk toch inhoudelijk sterk verschilt. Dit is toch wel een van de problemen van de dispute board, dat men dat gaat moduleren waardoor het vaak niet zo goed werkt zoals dat het zou moeten.

(I): Oké. Ik merk dat u achter het idee van de dispute boards staat. Daar ging mijn tweede vraag ook over, namelijk of dat u vindt dat dispute board kan verhelpen aan de problemen in de bouwsector. Het is wel echt de bouwsector waar ik mijn scriptie op afbaken. Misschien kan u een

beetje toelichten wat de meest voorkomende problemen zijn en hoe dat een dispute board hieraan kan verhelpen?

(G): Ja, een dispute board, ik sta zeker wel achter dit concept omdat, zoals ik al eerder zei, twee van de voornaamste problemen bij zeker grote bouwprojecten is dat veel van die projecten meestal veel langer duren dan gepland en dat die ook veel kostelijker uitkomen. Dat zal je vaak zien bij grote projecten, dat ze aanvankelijk een bepaald bedrag vooropstelt, en dat dat achteraf wordt getripleerd omdat er geschillen tijdens het project naar boven komen waardoor dat de werken worden stilgelegd. De kosten blijven wel oplopen he, bijvoorbeeld de staankosten van de apparatuur en dergelijke meer dat je moet blijven betalen. Meerwerken zijn ook zeer frequent bij bouwprojecten. Dat gaat van kleine bouwprojecten tot zeer grote bouwprojecten dat je meerwerken moet uitvoeren en dat de kostprijs omhoog gejaagd wordt. En een dispute board kan daaraan verhelpen omdat zeker als het gaat om grote geschillen, als je daar vroeg bij bent hoeft dat nooit tot een dergelijk geschil uit te monden waardoor je natuurlijk die kosten al kan beperken. Dat brengt me bij het volgende en dat is dat dispute boards eerder geschikt zijn voor grote bouwprojecten. De reden daarvoor is dat je een beetje moet gaan afwegen of het het waard is om de running kost van een dispute board te betalen ten opzichte van de prijs van een project. Als jij natuurlijk een project hebt dat op zich niet zo heel duur is om te betalen, waarvan de kost middelmatig hoog is, maar je moet wel vanaf het begin van het project de mensen die in de dispute board zitten betalen. Het hoofdconcept van een dispute board is net dat die up en running is vanaf het moment dat de eerste steen wordt gelegd, en eigenlijk alvorens de eerste steen wordt gelegd. Natuurlijk, die mensen die daar zetelen moet je een fee betalen. Je moet er ook voor zorgen dat die fee hoog genoeg is, want je moet ervoor zorgen dat die mensen zich volop kunnen toewijden aan die dispute board. Als die fee te laag is gaan die natuurlijk ergens anders inkomen moeten zien te vergaren en dan gaat die hun aandacht eigenlijk niet volledig bij het project liggen, waardoor de kans van slagen van die dispute board lager ligt. Maar dus ja, als je maar een kleiner project hebt, een appartement ofzo, dan kan het zijn dat zo'n dispute board, drie leden erop, advocaten, ingenieurs, ..., je kan je misschien al wel voorstellen wat de verloning daarvoor is, om die gedurende heel het project mee te nemen. Daarom gaat het vaker zijn voor echt grote projecten in België, ik zeg maar bijvoorbeeld de Oosterweelverbinding, heraanleg van de verbindingswegen rond een stad. Je zal ook zien dat in Amerika ook vaak voor dat soort projecten dispute boards worden gebruikt, grote infrastructuurwerken, het bouwen van dammen, het bouwen van kerncentrales, met dergelijke echt grote projecten gaat dat wel anders zijn omdat ze dan bijvoorbeeld met schaalvoordelen werken waardoor die kost eigenlijk in het niets gaat van het hele project. Als je kost van het project al redelijk laag ligt, dan gaat dat procentueel veel hoger zijn in vergelijking, en gaat het dat misschien niet waard zijn. Daarom dat er ook een nieuwe vorm van dispute boards is uitgevonden, dat noemt men dan de ad hoc dispute boards. Ik ben daar persoonlijk niet zo voor omdat je eigenlijk afbreuk doet aan een van de kernwaarden, van de kernconcepten van de dispute boards. Het zijn met name dispute boards die je in het leven roept op het moment dat er eigenlijk een probleem optreedt. Dat wil zeggen dat die dispute board er niet gaat zijn aan het begin van het project. Ik geef een voorbeeld, stel je bent al 6 maanden bezig, je bent aan het afstevenen op de voorlopige oplevering van het project en je merkt dat de fundering krom staat, of dat die gezakt is en dat het gebouw barsten begint te vertonen op bepaalde belangrijke plaatsen waardoor er aanwijzingen zijn dat het verzakt. Goed oké, wat gaan we hieraan doen, het is nog geen geschil

maar we zijn het nog maar voorlopig aan het bekijken. Oké we gaan een dispute board in het leven roepen. Natuurlijk, je voelt dat al, die mensen moeten worden aangesteld, die gaan dat moeten bekijken en die kennen niet de volledige voorgeschiedenis van het project, die kennen ook de partijen niet altijd, kan wel natuurlijk als het kennissen zijn die ze aanstellen in de dispute board. Dat gaat allemaal wat stroever, ze moeten zich inlezen enzoverder. Terwijl als je al van het begin bezig bent, dan is dat veel gemakkelijker om te weten, ah ja dat is bij die steunpilaar, dat is daar, dat is daar op dat deel van de werf. Dus dat is eigenlijk een vorm van kostenbesparing voor kleinere projecten of voor projecten waarvan beide partijen aanvankelijk zich nog niet willen verbinden aan de kostprijs van een dispute board. Maar, ik kan me er niet zo in vinden. Ik vind dat we moeten vasthouden aan de waarde van de dispute board, namelijk dat die daar van in het begin van het project reeds aangewezen is.

(I): Ja, dat is natuurlijk wel de grootste troef van een dispute board, die kennisvoorsprong die niet ingehaald kan worden indien je slechts ad hoc opgeroepen wordt.

(G): Ja inderdaad, dat klopt.

(I): De volgende vraag was hoe u in aanraking bent gekomen met dispute boards, maar ik denk dat u dat daarjuist al wel grotendeels hebt beantwoord, namelijk door uw scriptie. Hoe bent u bij het idee gekomen om uw scriptie over dispute boards te schrijven?

(G): Dat was een beetje op dezelfde wijze als u denk ik. Dat was een van de voorstellen die professor Van Garsse deed als zijnde een interessant onderwerp. Het was iets waar ik mij onmiddellijk in heb willen verdiepen omdat ik mij altijd al, tijdens mijn studies ook, het nut heb ingezien van alternatieve geschillenbeslechting zoals bemiddeling, arbitrage en dergelijke meer. Dus dat was iets waarin ik mij direct kon vinden. En zoals al gezegd zijn dispute boards net nog een stapje verder dan de 'gewone' vormen van alternatieve geschillenbeslechting. Dat greep mij onmiddellijk wel aan. Ik ben daar op die manier meteen mee aan de slag gegaan en ik ben dan onderzoek gaan doen. En dan verder in mijn advocatencarrière, omdat ons kantoor ook wel redelijk was ingericht op alternatieve geschillenbeslechting, heb ik dat dan samen met mijn stagemester ook nog eens verder bekeken.

(I): Oké interessant. Bent u al eens in aanraking geweest met een dispute board in België of hebt u er enkel conceptueel rond gewerkt?

(G): Persoonlijk hebben wij daar nog niet aan meegewerkt omdat, zoals ik al zei het enkel bij zeer grote projecten wordt gehanteerd. Een pure dispute board, zover ik weet, ik kan het ook mis hebben uiteraard, in zijn pure vorm, gaan we in België nog niet vinden. Toch niet zover ik weet. Maar ik heb dus nog niet het geluk mogen hebben om eraan mee te werken en om te kunnen zien hoe een dergelijk proces in de praktijk verloopt. Het is tot nu toe dus gebleven bij onderzoek, bronnenonderzoek, en zoals u ook interviews afleggen en dergelijke meer.

(I): Oké. Ik ben al wel eens iets tegengekomen over geschillencommissies. Hebt u daar ook weet van? Is dat hetzelfde als een dispute board, of is dat iets waar men een eigen invulling aan heeft gegeven?

(G): Ik geloof dat ik dat wel eens ben tegengekomen. Als ik me het goed herinner is dat gewoon de Nederlandse benaming voor een dispute board. Een dispute board is eigenlijk een geschillenraad. Ik geloof dus dat dat gewoon de Nederlandse naam is voor een dispute board. Maar zoals ik al zei, veel van die dispute boards zijn moduleerbaar. Er zijn wel rule sets beschikbaar, zoals ik al zei die ICC regels, de kleurrijke FIDIC boekenreeksen die een aantal boeken hebben uitgebracht daarover met echt frameworks van hoe zo een dispute board overeenkomst er moet uitzien en hoe je die kan inrichten. Maar, wat ik zei, dat is niet bindend. Je moet dan al als beide partijen overeenkomen dat je die bepaling of die framework gaat gebruiken. Ik weet wel, bij FIDIC, als partijen die gebruiken, dat die wel getrouw worden opgevolgd. Die framework wordt wel goed gebruikt maar er zijn nog altijd partijen die daar sterk van afwijken natuurlijk. Dat is bij elke vorm van contracten dat niet wettelijk wordt geregeld, daar kan je natuurlijk van afwijken. En dat gebeurt hier ook.

(I): Inderdaad. Als ik een dispute board zou tegenkomen in België dan zal ik u het zeker laten weten. Maar ik vrees er ook voor.

(G): Ik geloof, maar ik kan het niet met zekerheid zeggen, dat in Antwerpen, daar aan het station waar een heel groot stuk van de weg en de infrastructuur heraangelegd is geweest, als ik mij niet vergis is daar ook een soort van dispute board gebruikt geweest, enigszins gemoduleerd wel, maar ik geloof van wel dat het daar gebruikt is. Er zijn er een aantal geweest in België voor een aantal grote projecten, maar als ik mij niet vergis zijn die allemaal stevig gemoduleerd geweest.

(I): Wilt dat dan zeggen dat er problemen zijn die ze zelf proberen op te lossen of lacunes waar ze een eigen draai aan proberen geven? Dat moet dan misschien toch op een andere manier op te lossen zijn? Want als iedereen de figuur van de dispute board zomaar naar eigen goeddunken gaat gebruiken verliest het zijn doel toch?

(G): Uit mijn analyse kwam vooral naar voren dat veel bepalingen die worden gewijzigd over kostenbesparing gaan. Daarom zijn die ad hoc dispute boards ook in het leven geroepen, of een beetje algemeen bekend zijn geworden, omdat partijen niet direct die investering willen maken voor een dispute board. Veel partijen hebben de neiging om te zeggen dat ze een probleem wel zullen oplossen indien het zich voordoet. Dat is ook een beetje de mentaliteit in België, toch zeker in Vlaanderen. Hier worden veel problemen aangepakt op het moment dat ze zich manifesteren. Daarvoor wordt daar niet te veel naar gekeken. Dus daardoor ga je het heel moeilijk aan de man kunnen brengen om te zeggen, kijk we willen een dispute board, we gaan drie mensen aanstellen, die worden al betaald vanaf dag een. Heel veel projectontwikkelaars gaan dan iets hebben van, daar doe ik toch liever niet aan mee, laten we de boot nog even afhouden, en moest er een probleem rijzen dan zullen we dat nog wel eens bekijken. Dat beperkt natuurlijk de werking van de dispute boards. Dat is wat ik destijds aanvoelde, dat het vooral kostenbesparende maatregelen zijn. Natuurlijk moeten altijd een aantal bepalingen worden aangepast aan de aard van het project, dat is niet ongebruikelijk bij elke vorm van ontwikkeling zo he.

(I): Ja het is jammer natuurlijk. In vele andere landen worden dispute boards al wel succesvol gebruikt en dan zie je dat we het in België nog niet doen. Dat is altijd jammer om te zien. Ik snap het ook wel ergens, er gaan kosten mee gepaard maar die verdienen partijen op lange termijn toch

terug door het gebruik van de dispute board? Ik zie langs de andere kant ook wel in dat we al een hele weg hebben afgelegd. Bijvoorbeeld bij bemiddeling, men stond hier eerst niet echt voor open en men koos altijd voor de weg langs de rechtbank. De laatste jaren zien we toch dat deze mindset al heus aan het veranderen is. De dispute boards zijn dan nóg een stap verder, dus misschien moeten we gewoon wat geduld hebben.

(G): Neen dat klopt. Je moet zien, bij bemiddeling, hoewel bemiddeling al grote stappen heeft gemaakt de afgelopen jaren, is dat aandeel in bouwgeschillen nog altijd vrij klein. Dat wordt wel veel minnelijk geregeld, maar dat is niet in de vorm van bemiddeling. Dus het gebruik van bemiddeling, hoewel dat al wel gestegen is, is nog altijd tamelijk klein in het geheel van het aantal rechtszaken dat er in België zijn. Dan moet je ook kijken naar dispute boards, dat is nog verder verwijderd van hier, want dat is ontstaan in Amerika rond de jaren zestig. Dat wordt vooral in Amerika voornamelijk in twee staten hoofdzakelijk gebruikt, namelijk California en Florida. Het wordt ook gebruikt in andere staten maar die twee zijn de zwaargewichten. Dus dan voel je al dat het hier niet super bekend is. Mensen kennen het niet. Mensen die veel internationaal werken, ik denk aan onze bekende Belgische baggeraars die overal ter wereld werken, die zullen daar wellicht wel mee bekend zijn omdat dat in een internationale sfeer wel veel wordt gehanteerd. Maar gewoon mensen die puur in België ontwikkelen, die gaan daar wellicht niet zo zeer bekend mee zijn en daar misschien ook geen vraag naar hebben. Maar ja, dat is denk ik een van de redenen, de bekendheid, de prijs, veel partijen en ontwikkelaars vinden het te duur, ik denk dat dat zowat de grote redenen zijn, en ook de mentaliteit van de partijen in de zin van dat ze er nog niet voor gaan betalen als er nog geen probleem hangende is. Ik denk dat dat zowat de drie grootste elementen zijn die het vandaag moeilijk maken voor de dispute board.

(I): Oké dat is duidelijk. Ik heb ook al een interview gedaan met Luc Demeyere. Hij heeft al een paar conceptuele artikels geschreven over dispute boards, misschien kent u hem wel?

(G): Ja ik denk dat ik al wel een paar werken van hem gelezen heb inderdaad.

(I): Hij vond dat het aan de overheid is om dispute boards in de aandacht te brengen. Maar we zien dat zij hun handen er een beetje vanaf trekken omdat ze zich er toch vragen bij stellen, bijvoorbeeld over corruptie. Het wereldje van de bouwsector is al zo klein, indien altijd dezelfde mensen in zo'n dispute board zetelen, gaan zij geen slechte dingen over elkaar uitspreken. Dat was een beetje zijn bezorgdheid. Nu vindt u dat ook of hebt u daar een andere mening over?

(G): Dat klopt in de praktijk als je gaat kijken naar Amerika, daar zal je zien dat dispute boards, dat is ook een van de stellingen die ik verdedigde in mijn thesis destijds, dat het de overheid moet zijn die dat gaat moeten trekken. Als je kijkt naar Amerika dan ga je zien dat veel departementen daar, wel opletten want de Amerikaanse maatschappij is anders ingericht, maar dat veel departementen daar echt met hun aanbestedingen werken. Als je bijvoorbeeld bij ons een aanbesteding binnenhaalt, dan gaat er een dispute board moeten worden opgericht. Bijvoorbeeld voor spoorwegennettenbeheerders, wegenbouw. De departementen die daarvoor instaan die gaan in de staten California en Florida exclusief werken met dispute boards. Op die manier gaat de overheid verplichten dat de partij die de aanbesteding binnenhaalt en die de wegen, treinsporen of bruggen

gaat aanleggen, dat die ook moet meestappen in de dispute board. Dat is daar dus een van de voorwaarden voor mee in het project te kunnen stappen. Daarom deel ik daar dus ook die mening dat het vooral de overheid gaat moeten zijn om als een soort van safeguard om het zo te zeggen, een vangrail tegen eventuele problemen rond de kostprijs van de bouw. Bijvoorbeeld een zeer bekend gebouw in België, in Brussel, het Berlaymont-gebouw als ik mij goed herinner, waar de Europese Unie zit, is een van de gebouwen waar de kostprijs ik denk drie of vier keer de lucht is ingegaan, meer als verdubbeld, door dergelijke aanhoudende problemen, stillegging van de werken, meerwerken en dergelijke. Dus als de overheid bij dergelijke gebouwen een aanbesteding uitvoert of infrastructuurwerken, dan zou dat voor de belastingbetaler uiteindelijk ook een verschil kunnen maken en gaat die dispute board ook een maatschappelijk verschil kunnen maken. Maar dus inderdaad, in Amerika enzo is dat vaak de overheid die daar trekker van is. Na een tijd gaat dat ook bekend worden, wat een van de moeilijkheden is vandaag dat er weinig bekendheid is. Dan komt er dus bekendheid en dan gaan privépartijen, dat zag je in Amerika ook, uiteindelijk zelf toch de dispute boards beginnen trekken. Maar dus de eerste opstart om het zo te zeggen zou mijn inziens ook van de overheid moeten komen.

(I): Hoe staat u tegenover het verplichte karakter? Staat u daar achter of ziet u dat eerder als een nadeel?

(G): Hoe bedoelt u? In de zin van verplichte karakter van het hebben van een dispute board of van de besluitvorming?

(I): Ik bedoel over het hebben van een dispute board. Zoals uw voorbeeld in Amerika, als er een aanbesteding wordt binnengehaald, dat er dan verplicht een dispute board in het leven geroepen moet worden. Staat u daar achter of kunnen we dat hier in België niet gaan doen?

(G): Dat hangt er een beetje vanaf. Voor alles waar we hier over spreken moet er dan liefst een wettelijk kader zijn. We zitten in België natuurlijk ook met de overheidsopdrachtenwetgeving. Dus je gaat niet zomaar als overheid iets kunnen doen. Je moet je als overheid strikt aan die overheidsopdrachtenwetgeving houden. Naar alle waarschijnlijkheid gaat die dan moeten worden geamendeerd om een dergelijke verplichting daarin bijkomend op te nemen. Ik denk dat dat geen slecht idee is maar dan koppel ik terug naar wat ik eerder zei, moet natuurlijk wel weten voor welke projecten we dat gaan doen. Als we natuurlijk zitten op gemeentelijk niveau, ik neem bijvoorbeeld Landen ofzo, dat is een redelijk kleine gemeente, als je daar als overheid een stuk gemeenteweg wil heraanleggen en dat gaat over een kilometer ofzo, dan moeten we daar natuurlijk niet de verplichting op zetten dat daar een dispute board op moet staan, met drie leden. De kosten kunnen daar ook oplopen maar dat gaat niet zo een grote win-win zijn. Maar dat staat vast uit statistische onderzoeken die ook worden gedaan door de DRBF dat grote projecten die gebruik maken van dispute boards, dat die procentueel altijd minder lang duren en dat die goedkoper uitkomen. Dus als de overheid in België zou beslissen van kijk jongens we gaan dat hier ook doen, we gaan dispute boards verplichten voor infrastructuurwerken, dan is het natuurlijk van belang dat men dat voor grote infrastructuurwerken gaat doen. Als men dat voor alles gaat doen, zoals ik al zei voor bijvoorbeeld kleine gemeentewegen, dan denk ik niet dat dat zo een goede oplossing is. Men gaat dat inderdaad nog moeten bekijken van hoe doen ze dat? In Amerika werken ze dus vanaf bepaalde bedragen. Als

we bijvoorbeeld een nieuw werk uitbesteden en dat overschrijdt zoveel miljoen, dan moet daar een dispute board in het leven geroepen worden. Dan ga je met parameters werken en dan weet je ook, als het werk zoveel miljoen bedraagt, dan zal het wel een serieus werk zijn en dan zal het ook wel een lange tijd duren en dan kan je daarbinnen eigenlijk uw dispute board verplichten. Da lijkt mij wel een goed idee. Maar, naar alle waarschijnlijkheid gaan we dan wel een aantal wetswijzigingen moeten doorvoeren.

(I): Ja daar kan ik me wel in vinden. Nu, we hebben al een aantal pijnpunten aangehaald van waarom dispute boards in België niet gebruikt worden. Hebt u nog andere pijnpunten, bijvoorbeeld de uitvoerbaarheid? Als een dispute board een beslissing neemt, waar bevindt deze zich dan in onze rechtsorde? Hier in België, moeten ze die dan naleven? Want alles gebeurt uiteraard op basis van een contract, is het dan contractuele aansprakelijkheid? Het is en blijft wel een bindende beslissing, spelen de rechtbanken daar dan nog een rol in of zouden zij daar een rol moeten hebben? Wat vindt u daarvan?

(G): Dat is een beetje het verschil bij arbitrage, maar het verschil daarbij is dat arbitrage wettelijk geregeld is. Arbitrage is wettelijk geregeld in België, waardoor als je een beslissing hebt van een arbitragehof dan gaat dat een uitvoerbare titel hebben, dat is bekrachtigd, dat is dus uitvoerbaar en dat heeft dan eenzelfde draagkracht als een vonnis. Maar bij dispute boards gaat dat dus niet zo zijn, die zijn niet wettelijk geregeld en ik geloof ook niet dat die kunnen worden bekrachtigd door een rechter achteraf. Op zich is dat geen groot probleem op zich als je gaat werken met dispute boards die bindende beslissingen uiten. Dan ga je gewoon de partijen binden, aangezien overeenkomsten de partijen strekken tot wet volgens het Burgerlijk Wetboek. Dat wordt bindend, onderling tussen partijen omdat dat zo is overeengekomen. Dus op zich is de afdwingbaarheid niet zo een groot probleem. Nu natuurlijk, als je gaat werken met dispute boards die slechts adviezen geven, dat is natuurlijk inherent een afdwingbaarheidsprobleem. Maar dat is niet alleen in België zo, dat is over heel de wereld zo. Dat is ook uiteraard de bedoeling, dat partijen nog altijd de beslissingsvrijheid hebben dat ze het toch niet willen volgen omdat het bijvoorbeeld wat te duur is, of overdreven, dat ze het toch zelf op een andere manier kunnen oplossen. Maar ik denk niet per se dat voor de afdwingbaarheid een wettelijk kader zou moeten worden ingeroepen. Ik denk eerder dat er een wettelijk kader nodig is voor het nut van de dispute board te bewaren. Om haar hoofdbestanddelen te bewaren en te behouden en om ervoor te zorgen dat daar niet van wordt afgeweken, zodat eigenlijk een dispute board niet zodanig wordt uitgehold, dat eigenlijk haar bestaansredenen kwijt is en dat het eigenlijk geen nut meer heeft of niet de voldoende middelen heeft om te werken in de praktijk. En ik denk dat daarbij een wetgeving wel kan helpen om ervoor te zorgen dat partijen er niet van afwijken en dat die dispute board effectief haar taak kan vervullen binnen het project.

(I): Oké. Als de dispute board dan een uitspraak doet, moet er dan een soort van beroep tegen die beslissing open staan? Als je naar de rechtbank gaat is er namelijk ook altijd een beroep mogelijk. Maar met de dispute board, die doet een uitspraak en hoe zit het dan? Is daar nog een mogelijkheid van verweer? Ik las al iets over die notice of dissatisfaction, dat je daar dan 30 of 28 dagen hebt om te laten blijken of je akkoord gaat of niet. Maar hoe zit dit net in elkaar?

(G): Ja dat zal je ook zien als je bijvoorbeeld naar de regels van de ICC gaat, daar wordt dat duidelijk uiteengezet. Nu, meestal komt er inderdaad die notice of dissatisfaction, die partij die zegt dat hij er niet mee akkoord is. Dat wordt dan op deze manier gedaan. Daar komt dan ook weer dat verschil tussen de DAB en de DRB. Bij de DAB blijft het bindend, je doet je notice of dissatisfaction en in tussentijd blijft de beslissing bindend. Partijen kunnen contractueel voorzien, dat zij eigenlijk daartegen in beroep kunnen gaan tegen die beslissing van de dispute board. Maar dat is eigenlijk vooral belangrijk bij de DAB, omdat zoals ik al zei, die bindende beslissingen nemen. Bij de DRB gaat dat minder van belang zijn omdat dat toch maar een recommanatie blijft. De andere partij gaat de tegenpartij, de collegiale partij, niet kunnen dwingen om die recommanatie na te leven. Dat gaat sowieso niet dus daar is het sowieso niet super van belang dat dat wordt gewijzigd of dat daar in beroep wordt gegaan. Maar je kan bijvoorbeeld als je het niet eens bent met die DAB beslissing, in uw contract opnemen dat je bijvoorbeeld naar arbitrage gaat. Dat je in beroep gaat bij arbitrage of bij de gewone rechter, maar vaak gaat dat in dergelijke projecten arbitrage zijn. Waarom? Omdat als je naar de rechter stapt, de ondernemingsrechtbank ofzo, dat is allemaal publiek. Je kan die vonnissen en dergelijke terugvinden en dat wordt openbaar gemaakt. Terwijl, arbitrage, dat is geheim dus dat wordt ook niet gepubliceerd. Dat gaat dus vaak arbitrage zijn die de beroepsinstantie wordt.

(I): Oké, ziet u daarnaast nog andere problemen rond dispute boards?

(G): De belangrijkste voor mij zijn bekendheid, dat heeft twee luiken, in die zin bekendheid van mensen kennen het niet, het is exotisch, het komt van Amerika. Hoewel het al wel lang bestaat en er wel instanties zijn die heel hard hun best doen om het aan de band te brengen, merk je nog dat een groot deel van de ontwikkelaars het niet echt kennen en het dus niet super bekend is. Dat uit zich ook in dat men niet bekend is met de regels, maar ook van de bestaansredenen van die regels. Ik heb het daarstraks daar al eerder over gehad over de verloning bijvoorbeeld. Dat gaat niet alleen over het geld maar de bedoeling daarachter is dat de dispute board leden vrij zijn en dat die hun tijd daaraan kunnen spenderen, of dat het kan opgestart worden aan het begin zodat problemen al meteen in de kiem kunnen worden gesmoord als die zich voordoen tijdens het project. Daar zijn wel regels, die staan ook bij de ICC en FIDIC, maar ook de gedachtegang daarachter is belangrijk omdat je moet weten dat het een reden heeft. Dat is niet gewoon puur contractueel ik wil daar een verloning voor krijgen, neen, dat is inherent aan de goede werking van de dispute board. Dus dat zijn al belangrijke elementen. Het heeft een bepaalde kostprijs en men moet bereid zijn om die kostprijs te betalen voor het project. Dus je moet eigenlijk denken van gaat mij dat hier winst boeken dat ik er al een voorafgaande kost voor betaal? Ik denk dat dat vooral bij veel projecten nog wat tegen zit want natuurlijk bij bemiddeling betaal je niks, bij arbitrage betaal je niks, tot op het moment dat er iets gebeurt. Dat is natuurlijk zeer aantrekkelijk voor partijen in plaats van al te betalen vanaf dag een. Ik denk dat dat een heel groot probleem is, zoals ik al zei specifiek voor België denk ik dan, maar dat kan ook voor andere landsdelen in Europa gelden, maar daar durf ik geen uitspraak over te doen. Ik denk dat ook de mentaliteit een groot probleem is in de zin van dat mensen een probleem willen oplossen op het moment dat het zich voordoet en niet al op voorhand al verbinden tot iets wat misschien nooit werking gaat hebben. Nu als je met projecten zoals Oosterweelverbinding werkt, zoals je wel in het nieuws hebt gezien, daar komen problemen. Het is meestal wel een voordeel om

in dergelijk grote projecten dat wel in te lassen, maar goed, de meeste mensen weten het altijd beter. Maar dat lijken mij de drie grote problemen momenteel voor het gebruik van dispute boards.

(I): Oké, u hebt al wel gezegd dat u achter een wettelijke regeling staat, meer om bekendheid op te wekken en niet aan de hoofdbestanddelen af te doen. Hoe ziet u dat dan? Moeten wij ons baseren op de regelgeving die al bestaat en dat zo in onze regelgeving trachten in te brengen of hebben wij een andere, nieuwe wettelijke regeling nodig?

(G): Dat is natuurlijk heel moeilijk. Een recent voorbeeld dat we daarvan hebben, dat komt ook vanuit Amerika overgevlogen, is natuurlijk collaboratieve onderhandelingen en bemiddeling. Dat is ook recent in ons gerechtelijk wetboek neergepend. Zoals u wellicht al wel zal weten is dat een hele korte en beperkte bepaling. Nu de reden daarvoor is een soort van bijkomende vorm van bemiddeling. Ik zou niet zeggen een afkooksel want dat is wat neerbuigend, maar het is eigenlijk een vorm van bemiddeling. Je zou het dus op die manier kunnen doen. Je zou het in het gerechtelijk wetboek kunnen zetten langs de andere vormen van alternatieve geschillenbeslechting. Natuurlijk daar moet ik eerlijk in zijn, daar is veel discussie rond of het het wel waard is om het op te nemen in wetgeving, of het wel zin heeft om dat te doen. De reden is de volgende, als ik het mij goed herinner heeft een stad in Brazilië, dat moet je nakijken maar ik denk dat het Sao Paulo is, een van de grote kuststeden, die heeft wel een aantal jaar geleden een framework, een vorm van wetgeving voor dispute boards aangemaakt. Dus er zijn voorbeelden waar men naar kan kijken om het in te lassen. Maar daar is tegenkanting tegen omdat er ook veel mensen zijn die zeggen dat omdat het zo moduleerbaar is, en omdat je het contractueel overeen kan komen waardoor het ook in elk groot project waarschijnlijk een thuis kan vinden, is een groot voordeel. Omdat collaboratieve onderhandelingen in het gerechtelijk wetboek is opgenomen, heeft het ook wel meer bekendheid. Er worden bijvoorbeeld op de balie studiedagen voor georganiseerd. Het is dus veel bekender geworden en dat zou voor een dispute board ook kunnen werken. Het probleem daarbij is wel dat het op de juiste manier gedaan moet worden. Als men dat gaat inlassen, en dat gaat door het politiek proces, er moeten toelagen worden gedaan, afzwakkingen waardoor de bepalingen zo worden aangepast dat het beter af was geweest dan dat het niet in een wet had gestaan. Dat is natuurlijk ook een risico dat je loopt. En daarom denk ik dat veel mensen terughoudend zijn om dispute boards te verankeren in wetgeving. Wetgeving is ook log. Dan leg je ook alles stil. Het kan zichzelf niet meer ontwikkelen want het staat in wetgeving en je moet het dan door het wetgevend proces laten lopen om het te wijzigen. Dus er zijn voor- en nadelen om het erin op te nemen. Je gaat partijen van elke mening vinden. Ik, persoonlijk, denk dat het niet slecht zou zijn voor de bekendheid, maar met het voorbehoud dat het natuurlijk wel op de correcte manier wordt gedaan en dat de hoofdbestanddelen nog altijd wel behouden blijven. Dat hangt ook een beetje samen met mijn eerder betoog, dat het eigenlijk de overheid zou moeten zijn die het trekt en in die instantie zal het dan sowieso wel in wetgeving moeten worden opgenomen. Maar je moet er vertrouwen in hebben dat het wel op de juiste manier wordt gedaan. Daarom moet de overheid een beroep doen op expertise van mensen die daar meer kennis van zaken van hebben zodat het zeker wel op de correcte manier wordt gedaan. Maar dat is dus wel een groot risico, dat besef ik ook.

(I): Vindt u dat men daar dan niet te ver in mag gaan, als het wettelijk zou verankerd worden? In verband met inhoudelijke aspecten bijvoorbeeld, zou u aanraden dat daar wettelijke waarborgen moeten worden ingeschreven zodat de dispute board zijn nut niet verliest, bijvoorbeeld over de samenstelling ervan?

(G): Nee dat klopt, ik begrijp wat je wilt zeggen. Het ding is, dat is inderdaad een fine balance die we gaan moeten zoeken, van hoe ver gaan we gaan. Gaan we alles regelen, bijvoorbeeld de ICC regels of de FIDIC-regels en die gieten in een aparte wet? Dat is een mogelijkheid. Maar het zou denk ik ook niet slecht zijn om gewoon de hoofdconcepten op te nemen, zoals een beetje bij collaboratieve onderhandelingen, waarbij de bepalingen ook eerder beperkt zijn, maar waar wel de kernpunten van een collaboratieve onderhandeling in zijn opgenomen. Dat lijkt mij vooral als een soort van safeguard wel vooral belangrijk bij een dispute board, namelijk: ze moeten worden opgericht aan het begin, best drie leden, ik zou niet zover gaan als in de zin van wie die leden moeten zijn, dat kunnen partijen zelf wel uitmaken. Maar dat je dus wel die soort van kernwaarden hebt, dat als moest de dispute board worden gebruikt, dat er wel gegarandeerd wordt dat het, allé op een correcte manier is misschien verkeerd om te zeggen want er is niet echt 100% een correcte manier, maar dat je de dispute board eigenlijk wel alle kans van slagen geeft. Dat lijkt mij, moest er worden geopteerd voor wetgeving, dat het dan toch op die manier gedaan wordt. Ofwel ga je het heel beperkt moeten houden, ofwel ga je all the way. Ik zou niet iets tussenin nemen. Het is vaak dat er dan te veel problemen komen met interpretatie. Dat gaat het geheel niet ten goede komen denk ik. Dus ik denk, ofwel houd je het beperkt, framework, core values, ofwel ga je echt alles regelen.

(I): Ik heb gezien dat de FIDIC of de DRBF modelclausules en -contracten aanbiedt.

(G): Ja, je hebt enerzijds de ICC, die hebben regels, die kan je raadplegen op hun website, dat zou ik zeker doen. Die hebben dus echt een soort wetboekje, een regeling gemaakt. Met allerlei artikelen. Anderzijds heb je de FIDIC, die zijn wat moeilijker om vast te pakken, dat zijn echt boeken, uitgaven, kleurrijke boeken. Ik geloof, rood, grijs, groen, je hebt er verschillende voor verschillende soorten projecten. Dat zijn dan eigenlijk echt, niet zozeer artikelen, maar dat zijn al gedrafte overeenkomsten die je kan pakken en gebruiken voor uw contract. Daar staan natuurlijk ook artikelen in maar dat is niet zozeer als een soort wetboek ingericht. Die kan je natuurlijk niet zozeer terugvinden. En dan de DRBF, dat is eigenlijk ondertussen een wereldwijde organisatie, gevestigd in Amerika. En dat zijn eigenlijk moet ik het zo zeggen, de kruisvaarders voor de dispute boards. Dat is eigenlijk zowat het enige waar zij mee bezig zijn. Die bundelen alle werken over dispute boards en die geven ook lezingen over heel de wereld. Die organiseren ook workshops om de huidige ontwikkelingen in dispute boards uiteen te zetten, en om ook lessen te geven over dispute boards over heel de wereld. Die hebben ook, dat is heel interessant, als je naar hun website gaat van de DRBF, hun eigen publicaties. Ze werken ook samen met de FIDIC om die regels ook te draften. Je zal zien dat de mensen die bij de DRBF zitten en die bij de FIDIC zitten, dat dat vaak wel overlappend is. Maar die hebben dus ook hun eigen bibliotheek. Dat is zeker handig om daar eens te gaan kijken. Je moet daar wel een membership voor betalen maar als student krijg je daar wel een aanzienlijke korting voor. Dat is wel zeker interessant om eens te zien want dat gaat van presentaties tot besprekingen van werken, maar ook over een soort van krantjes, artikelen, tijdschriften en alles wat te maken

heeft met dispute boards. Dat is echt een grote bron van informatie. Dat zijn echt mensen die weten waarover ze spreken want dat is echt het enige waar ze zich mee bezighouden.

(I): Oh ja interessant. Dat wist ik niet. Dat ga ik zeker eens raadplegen. Ik denk dat ik dan door mijn vragen ben als ik mij niet vergis. Dan zou ik nog willen vragen of er misschien nog zaken zijn die u interessant vindt en die we nog niet besproken hebben?

(G): Ik weet dat het, zeker rekeninghoudend met België, dat het zeer moeilijk is om daar informatie over te vinden, maar ik zou zeker proberen te kijken wat de actuele stand van zaken is. Dat beweegt traag, dat weet ik. Het is ook zeer moeilijk om er informatie over te krijgen omdat ook veel van die overeenkomsten ook geheim zijn. Dat wordt niet zomaar in het openbaar gegooid. Het is misschien wel interessant om eens te kijken of er nieuwe ontwikkelingen zijn, of projecten die er staan aan te komen waar een soort van dispute board gebruikt kan worden. Je gaat moeten zoeken want soms noemt het niet echt dispute board maar is het dat wel. Als je daar iets over vindt om dat erin te verwerken. Maar dat is een moeilijke opdracht omdat dat niet altijd wordt prijsgegeven. Jammer genoeg.

(I): Ja inderdaad, dat heb ik al mogen ondervinden. Een vraag die nu nog in mij opkomt is of u iets weet over hoe ver dat Nederland staat met de dispute boards. Die noemen het dan geschillencommissies. Weet u of zij een wettelijke regeling hebben?

(G): Zover ik weet heeft Nederland geen wettelijke regeling daaromtrent en is dat ook vooral contractueel. Maar zoals ik zei, de reden daarvoor is ook vaak dat dat internationale projecten zijn. Eens het een internationaal project is, stel ze bouwen een nieuwe kerncentrale, in huidige tijden waarschijnlijk onwaarschijnlijk, maar stel dat er toch een wordt gebouwd, dat gebeurt in een internationale context, dat hangt samen met Europa, dat is eerder overheidsopdrachtenregeling. Als je in Europa een bepaald project lanceert van een bepaald bedrag, dan ben je verplicht om als uitbesteder dat in een Europese aanbesteding op te nemen. De kans is dus zeer groot dat er bij dergelijke projecten veel internationale aandacht op komt, en meestal in dergelijke projecten, internationale aanbesteders die zijn wel bekend met FIDIC, ICC enzoverder. Die gaan vaak die regels gebruiken waardoor het gebruik van een wetgeving in Nederland of in België voor die partijen niet zo heel interessant is. Dat is het probleem waar we ons vandaag in bevinden, dat de partijen die het frequent gebruiken en internationaal werken, die zijn er al mee bekend en die gebruiken de bestaande frameworks, dus die hebben weinig interesse in lokale wetgeving omdat die framework net zo is opgesteld dat die overal kan worden gebruikt. Als je dan lokale wetgeving daarin gaat mengen, dan werkt die ICC bijvoorbeeld niet meer in Nederland of in België of in Duitsland. Dan moet je wel werken met lokale wetgeving. Ik denk dat dat ook een van de redenen is waarom dat er toch veel experts zijn die hun handen ervan af houden. Het is een beetje een keuze die je moet maken, wil je het bekend maken aan de massa of wil je het behouden voor de mensen die het nu goed gebruiken en die geen wettelijk kader nodig hebben, waarvoor dat meer een last is. Dus ik denk dat je daarom weinig landen gaat zien die daar wetgeving over hebben. Ik weet dat toen ik dat tegenkwam van die stad in Brazilië dat dat een van de weinigen was. Dat ga je terug kunnen vinden in die bibliotheek waar ik daarjuist naar verwees.

(I): Is het dan misschien eerder aan Europa, aan de Europese Unie om daar een regeling rond te maken? Of nog grootschaliger dan er een internationale regeling moet opgemaakt worden?

(G): Dat is een beetje het probleem. Internationaal zullen actoren die daarmee bezig zijn zeggen dat er al een internationale regeling is. De FIDIC framework. Die zullen zeggen dat we er geen nood aan hebben, en zeker niet aan iets dat ons bindt. Want de FIDIC framework, oké dat bindt u niet. Dat zegt niet als je een dispute board hebt, dan móét je dat zo doen. Dat geeft de partijen nog wel wat ruimte. Dus als er staten zijn in Europa die dat overwegen dan lijkt het mij wel interessant om dat te overwegen om het op Europees niveau te doen omdat je al zit in het kader van Europese aanbestedingsprocedures. Deze kunnen dan gekoppeld worden aan een dispute board. Zoals ik al eerder zei, je hebt een aanbesteding van een bepaald bedrag, dan koppelen we daar de regels van een dispute board aan. Op die manier ga je dat eigenlijk als een soort van triple down effect van bovenuit naar de staten brengen waardoor het voor de staten ook niet meer nodig is om daar afwijkende regels rond te maken. Dat zou inderdaad een voordeel kunnen zijn om het op Europees niveau te doen. Dan ga je nog altijd moeten zien, internationale partijen zoals Amerikanen die hier komen, gaan we die dan weggagen omdat die met een bijkomende regelgeving struggelen? Dat zijn moeilijke afwegingen waar geen eensgezindheid over is. Maar ik denk dat het geen slecht idee is om er een Europese regelgeving voor te maken.

(I): Ja, interessant. Een laatste vraag. Zijn er nog mensen die ik volgens u zeker moet contacteren?

(G): Ik denk sowieso, professor Van Garsse. Dan zou u inderdaad bij de DRBF eens kunnen kijken. Dat is in Amerika gelegen, maar het is wel een hele internationale organisatie op wereldniveau. Voor veel landen zijn er mensen die de spokesperson zijn van dat land voor de dispute board. Ik denk dat we dat in België ook wel hebben. Dan moet je eens kijken of je daar mensen terugvindt voor België. Ik geloof dat William Buyse dit was of nog steeds is voor België.

(I): Ja hem hoop ik inderdaad zeker nog te interviewen.

(G): Ik heb hem destijds ook geïnterviewd. Hij heeft er echt veel kennis, praktische kennis, over.

(I): Dankuwel.

(G): Dat is graag gedaan.

(I): Ik heb geen verdere vragen meer voor u. Hebt u nog vragen of opmerkingen, tips?

(G): Moest je in de toekomst nog vragen hebben, mag je mij altijd contacteren. Voor de rest denk ik alleen nog veel goede moed.

(I): Dankuwel.

(G): Het is heel wat werk, maar het is uiteindelijk wel iets waar je trots op kan zijn. Het is een heel interessant onderwerp maar jammer genoeg staan we op de dag van vandaag nog steeds achter.

Hoewel ik geen ervaringsdeskundige ben, kan ik me er wel heel erg in vinden. Dat is ook iets wat uit statistieken blijkt, dat het wel echt werkt.

(I): Ik heb ook alleen nog maar positieve dingen gelezen. We zullen zien wat de toekomst ons nog brengt voor dispute boards. Nog eens bedankt voor uw tijd. Misschien komen we elkaar ooit nog eens tegen in de praktijk.

(G): Dat is graag gedaan. Je weet, als je vragen hebt, bedenkingen, laat je mij maar iets weten.

(I): Oké dat ga ik zeker doen. Dankuwel.

(G): Nog veel succes. Daag.

(I): Daag.

Bijlage 7: Interview Steven Van Garse (telefonisch)

Interviewer: (I): Aangezien u niet veel tijd hebt ga ik de eerste vraag overslaan. Die spreekt een beetje voor zich.

Geïnterviewde (G): Ja, goed.

(I): Ik start dus met de tweede vraag en die is hoe u in aanraking bent gekomen met dispute boards?

(G): Ik ben voorzitter van twee dispute boards en heb ook als lid van een geschillenbeslechtscommissie in een heel groot project gezeteld. Dat was een buitenlands project. Die twee andere zijn Belgische. Dus ik ben lid van twee Belgische dispute boards. En dan een buitenlands. En dan ben ik als advocaat ooit nog gevraagd om een dispute board bij te staan.

(I): Oké. Die dispute boards in België, wordt dat al vaak gedaan of is het eerder beperkt?

(G): Dat is heel beperkt, en dat beperkt zich bij mijn weten vooral tot PPS-projecten. Bijvoorbeeld het Brabo-project in Antwerpen. Dat heeft ook in de krant gestaan. Daar was een dispute board, een geschillenbeslechtscommissie die een uitspraak heeft gedaan. Dat is algemeen bekend.

(I): Waarom denkt u dat ze in België nog niet vaak gebruikt worden?

(G): Het is niet heel gekend. Het is een beetje zoals arbitrage, dat ook niet veel gebruikt wordt. De klassieke reflex is eigenlijk van naar de rechtbank te gaan. Als je gebruik wilt maken van een dispute board moet dat al verankerd staan in een contract. In de meeste contracten staat dat niet standaard in en is dat dus ook niet de standaardoplossing. Bovendien is het ook wel zo dat bij overheidsopdrachten je met termijnen zit om procedures op te starten dus als er dan geen uitgebreide regeling is, moet je zien dat je termijn om naar de rechter te gaan niet vervalt.

(I): Worden dispute boards dan ook vooral in de bouwsector gebruikt in PPS-contracten?

(G): Ja, dat klopt.

(I): Vindt u dat dat positief is? Dat dispute boards helpen om de vaak voorkomende problemen aan te pakken? Hoe ziet u dat?

(G): Ik denk dat dat een zeer nuttig instrument kan zijn. Ik zit ook in de dispute board foundation. Dat is een internationale organisatie die zich daarmee bezighoudt. Ik denk dat dat een heel nuttig instrument kan zijn voor heel complexe projecten. Zowel proactief om een project wat te begeleiden zodat de problemen niet ontsporen en dat je niet in gerechtelijke of geschillenprocedures terecht komt. En als er dan een geschil is dan denk ik ook dat het een manier is om op een snellere en efficiënte manier tot een oplossing te komen.

(I): Bij de dispute boards waar u al in gezeteld hebt, waren daar soms problemen? Of liep dat eigenlijk vrij goed?

(G): Neen eigenlijk waren daar geen problemen en is dat allemaal goed verlopen.

(I): Oké, des te beter. Ziet u misschien potentiële problemen of moeilijkheden als de dispute boards wel op algemene wijze in België zouden gebruikt worden?

(G): Wat een probleem zou kunnen zijn is dat de verzekeraars het zouden moeten aanvaarden. Soms gaat het over aansprakelijkheid en dat wordt gedekt door verzekeringen. Dus als de verzekeraar niet mee wil. Overheden zijn ook pas bereid om te betalen als een rechter zich over de zaak heeft uitgesproken.

verbinding valt weg

(I): Ik hoor u niet meer.

(G): ... en dat belemmert het gebruik.

(I): U was even weggevallen.

(G): Hoort u mij nu?

(I): Ja nu hoor ik u terug.

(G): Ja dus het gebrek aan kennis erover he. En ook het wantrouwen. De rechter is een gekend instrument voor de verzekeraar en de overheid. Een uitvoerbare titel van een rechter heeft natuurlijk ook meer gewicht dan een oordeel van een paar experts.

(I): Oké. Als een dispute board een beslissing neemt, is het al eens voorgekomen bij u dat partijen toch besluiten om deze niet te volgen?

(G): Dat is nog niet gebeurd in een dossier waarin ikzelf betrokken was. Of het ooit al eens is voorgekomen dat weet ik niet. In theorie kan dat natuurlijk wel. Je kan naar de rechter. Dat is een clause die voorzien wordt in het contract. Heel vaak zijn de dispute boards bindend tot op het moment dat je een procedure voor de rechter opstart. Soms zijn de oordelen van de dispute board louter een advies voor partijen en is het aan de partijen om zelf een beslissing te nemen. Maar er ligt dan wel een advies waarmee ze eventueel rekening kunnen houden om het geschil te beslechten.

(I): Oké, dus als een van de partijen besluit om de beslissing niet na te leven dan gaan ze gewoon naar de rechtbank?

(G): Ja dat klopt. Of soms staat in het contract dat ze naar arbitrage kunnen gaan. Dus er zijn contracten waar dat er eerst een dispute board is, dan arbitrage en dan de rechter.

(I): Oké. En zetten partijen dat gewoon op voorhand in het contract wanneer de dispute board in het leven geroepen wordt?

(G): Ja, als het contract gesloten wordt. Dat is vaak een bijlage. Je moet in de FIDIC contracten maar eens kijken. Daar staan zo'n modelbepalingen in over wat er dan mogelijk is.

(I): Zou u het wenselijk vinden dat er een wettelijke regeling komt rond dispute boards in België? Of vindt u dat te vergaand?

(G): Ik denk dat dat strikt genomen niet nodig is, omdat dat uiteindelijk een beslissing is van partijen hoe zij zich organiseren. Ten lange laatste is er ook nog altijd de rechter.

(I): Is het misschien ook omdat het vooral internationaal gebruikt wordt dat een nationaal wettelijk kader overbodig of niet wenselijk is?

(G): Ja dat klopt inderdaad. Nogmaals denk ik dat het zeker een verdienstelijk model is, zeker bij complexe projecten. Maar je hebt ook geen 10.000 complexe projecten hier in België he.

(I): Inderdaad. Ik heb gelezen dat het in het buitenland bij sommige landen verplicht wordt gesteld vanaf een project een bepaald bedrag overschrijdt. Zou dat in België ook een goed idee zijn?

(G): Dat is misschien wel te overwegen, voor heel grote projecten dan. Dat is volgens het principe comply or explain dan. Dat je zegt van kijk, het lijkt ons nuttig van het te doen, tenzij jij zegt om het niet te doen.

(I): Ja, oké, ik denk dat ik alle vragen al snel heb overlopen.

(G): Voilà, dan zijn we heel efficiënt geweest.

(I): Zijn er nog zaken die u belangrijk vindt om te vermelden voor mijn scriptie of in het algemeen over dispute boards?

(G): Ik denk dat je eigenlijk vooral in de internationale literatuur moet gaan kijken. In België is er wel een tekst geschreven. Ik denk dat we met twee leden zitten in de dispute board foundation, het andere lid is een ingenieur. Die heeft daar een paar jaar geleden een tekst over geschreven.

(I): Ja inderdaad, bedoelt u William Buyse?

(G): Ja, William Buyse inderdaad. Maar heel veel meer literatuur is er dus niet over te vinden he. Internationaal is er wel wat over te vinden maar ook niet super veel. Waarom is dat? Dat is gewoon de praktijk. Dat zijn grote contracten, advocaten stellen dat op. Dan wordt dat eigenlijk geregeld in een vertrouwelijke setting. Academisch gezien is dat niet evident want je geraakt niet aan die uitspraken. Dat is misschien nog wel een nadeel bij dispute boards, alles blijft vertrouwelijk, waarbij een rechter natuurlijk de uitspraak openbaar doet. Dat is ook wel soms de reden dat partijen dat kiezen hoor. Bij een rechter zal een uitspraak gemakkelijk te verteren zijn door het publiek omdat ze dan kennis kunnen krijgen van de uitspraak en de motivering. Zeker nu dat er een database komt van vonnissen en arresten waar we mee bezig zijn. Beslissingen van dispute boards zijn super vertrouwelijk. Die zal je eigenlijk nooit te zien krijgen.

(I): Neen inderdaad. Ik heb al mogen ondervinden dat er niet veel over geschreven is. Vooral in internationale sfeer is er wel wat terug te vinden. Ik heb ook al een gesprek gehad met de vertegenwoordiger van de DRBF in Nederland, meneer van Wassenaer.

(G): Ah ja met Arent.

(I): Klopt. Hij had mij naar u doorverwezen.

(G): *lacht* De wereld is klein. Ja, we zitten met die strikte vertrouwelijkheid en dat maakt het heel lastig he. `

(I): Dat is zo inderdaad. Kent u nog iemand in België die ik zou kunnen interviewen?

(G): Ja, heb je William Buyse al gesproken?

(I): Ik heb hem al een aantal mails gestuurd maar ik krijg voorlopig geen antwoord. Dus ik weet niet of hij er nog mee bezig is.

(G): Ja ik weet ook niet of hij nog actief is. Want hij was al wel op leeftijd.

(I): Ja inderdaad, ik heb hem gevonden op zijn website en daar stonden twee mailadressen vermeld. Ik heb op ze alle twee geprobeerd maar ik krijg hem niet te pakken. Dus ik denk dat hij inderdaad niet heel actief meer is. Met meester Hajek heb ik wel al gesproken. Die had een aantal jaren geleden onder uw promotorschap een masterscriptie geschreven over dispute boards.

(G): Ja inderdaad, hij had dat ook voornamelijk vanuit internationaal perspectief vrij grondig onderzocht. Ja ik denk dat je er in België helaas voor de rest niet heel veel over zal vinden.

(I): Neen inderdaad. Ik heb nu ook naar de confederatie bouw gestuurd en mevrouw Hoebeek ging mij ook een contactpersoon doorsturen. Maar dat is ook iemand die vooral internationaal te werk gaat.

(G): Ah ja Silke inderdaad. Dat is de jurist van de VDA. Het probleem in België is dat er wel een aantal dossiers zijn, maar dat iedereen daar met een strikte vertrouwelijkheid zit. Niemand kan er echt veel over vertellen. Moesten er honderden dossiers zijn dan kan je dat nog relatief anonimiseren, maar nu is dat al moeilijker.

(I): Neen oké. U hebt mij al goed verder geholpen en ik denk dat we dan al klaar zijn.

(G): Veel succes Kimsi.

(I): Dankuwel. Ik wil u nogmaals bedanken voor uw tijd.

(G): Graag gedaan. Daag.

(I): Daag.

Bijlage 8: Interview Luc Imbrechts en Silke Hoebeek (Teams)

Interviewer: (I): Ik heb de vragen een beetje aangepast omdat u vooral internationale ervaringen hebt. Dus de toespitsing op België heb ik wat vervaagd. Ik zou jullie als eerste willen vragen hoe jullie voor het eerst in aanraking zijn gekomen met dispute boards of van waar jullie interesse daarvoor is ontstaan.

Geïnterviewde 1 (G1): Bij mij gaat dat terug tot, denk ik, 2005 toen ik aangeduid werd als een company representative in een dispute adjudication board op een project in Zagreb. Ik trad op voor mijn werkgever, de firma Jan De Nul, die daar betrokken was in de uitvoering van de sanering van een vuilnisstort.

(I): Oké. En u mevrouw Hoebeek?

Geïnterviewde 2 (G2): Ik kom enkel indirect of van veraf in contact met dispute adjudication boards. Dus ikzelf heb geen persoonlijke ervaring. Ik heb enkel maar de dingen die ik opvang in seminars en in de wandelgangen.

(I): Waarom moet u seminars volgen? Is dat omdat het bedrijf dat verplicht of doet u dat eerder vrijwillig omdat u dat een interessant concept vindt?

(G2): Wel, het is sowieso een onderwerp dat leeft binnen de bouwsector. Vooral de grotere bouwbedrijven die internationaal werken. En er is altijd interesse om te kijken wat alternatieven kunnen zijn voor de klassieke rechtbank en voor arbitrage. Dus het is om daar een beetje ervaring in te hebben over wat er allemaal bestaat en hoe dat loopt.

(I): Dus er is wel een opkomende interesse vanuit België voor dispute boards?

(G2): Er is een opkomende interesse in België denk ik voor alternatieve geschillenregeling in zijn geheel en aandacht voor eventuele valkuilen.

(I): Oké. Nu, vinden jullie dat dispute boards interessant zijn om de grote problemen in de bouwsector te verhelpen? Ik denk dan aan het feit dat als er een conflict is, dat er vaak kosten zijn die oplopen en dat de bouwwerken moeten worden stilgelegd. Is dat een volwaardig alternatief voor een procedure bij de rechtbank volgens jullie?

(G1): Soms wel en soms niet.

(G2): *lacht*

(I): Kan u dat wat meer duiden?

(G1): Ja. Misschien twee dingen. Ten eerste hebben wij een traditie in civil law. Op het vaste land dus, hoe zuidelijker hoe meer, om alle problemen te laten samenkomen en op het einde van een werf te laten regelen. Op grotere projecten heb je soms momenten waarop men tussentijds regelt. Dat is de filosofie civile. De philosophy common law, Engeland, zelfs de VS, Singapore enzovoort,

is de filosofie 'je pakt het probleem aan als het plaatsvindt'. De beiden hebben hun voor- en hun nadelen. Ik geef maar een voorbeeld, als je het project op zijn einde laat komen en er is vertraging dan spreek je over de echte vertraging die er heeft plaatsgevonden bij het project. Wanneer je in de andere filosofie zit, er gebeurt iets en het zou moeten op zo kort mogelijke tijd duidelijk zijn op hoeveel tijdverlenging je recht hebt of iemand moet geven, dan krijg je een niet alleen theoretische mogelijkheid dat je enorm veel termijnverlenging voorziet en dat ze niet nodig is. Dus de beide systemen hebben hun voor- en hun nadelen. Dispute adjudicatie zit duidelijk in de filosofie van de common law. Er is een issue, we pakken het op en we regelen het. Het heeft zijn voordelen. Ik denk voor de aannemer wel degelijk. Het heeft zijn nadelen dat je beslissingen krijgt die niet noodzakelijk realistisch zijn. Ik ben even nog aan het nadenken omdat uw vraag deels is om te vergelijken met het gewone rechtssysteem. Het is anders. Maar we gaan dat verder uitdiepen.

(I): U hebt vooral op internationaal vlak ervaring met dispute boards. Kan u daar misschien wat meer duiding bij geven, in welke context u daar ervaring mee heeft. Hebt u bijvoorbeeld al in een dispute board gezeteld of er een beroep op gedaan?

(G1): Ik heb nog niet de eer en het genoegen gehad om te zetelen als adjudicator. Ik ga hier een zijsprong maken, er zijn verenigingen, bijvoorbeeld FIDIC, Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils, die op dit eigenste ogenblik bezig zijn met dat te profileren. Je moet een cursus gevolgd hebben en je moet op de lijst staan van de erkende adjudicatoren. Dat is een soort kwaliteitskeurmerk. Als je daar niet op staat dan kan je dat niet. In alle oprechtheid, ik geloof daar niet in. Dat komt doordat ik een afkomst heb juridisch van concurrentierecht en dat ik dit een systeem vindt om markten te vernauwen. Ik heb dat zelf fel aangevoeld. Ik heb een switch gemaakt in mijn carrière. In 2009 ben ik van bediende naar zelfstandige gegaan en ik hou mij enorm veel bezig met de FIDIC-contracten. Ik heb mij toen proberen profileren als adjudicator. Ik had al een beetje ervaring. Toen had FIDIC het systeem dat je stage moest volgen bij iemand anders die dat adjudicator was. Die op zijn beurt geen stage had gevolgd. De mensen die ik heb aangesproken, ook al bood ik aan om het gratis te doen, ik moest niet betaald worden, die hadden daar geen tijd voor. Conclusie: men maakt old boys systems in die zaken, net zoals ze ook bestaan tussen arbiters. Ik benoem u en u benoemt mij. De lift gaat omhoog en hij komt weer naar beneden. Het tweede deel van mijn antwoord. Ik heb daarjuist gezegd dat mijn eerste ervaring in Zagreb was. Sindsdien heb ik ook nog in twee andere projecten functie gedaan van company representative. De dispute adjudication is eigenlijk, op het moment dat je de hearing hebt zie je dat het duidelijkste. Je hebt een of drie adjudicatoren, iemand die het standpunt vertegenwoordigt van de eerste partij, iemand die het standpunt vertegenwoordigt van de tweede partij, in het ene geval noemt men dat de company representative, de vertegenwoordiger van de opdrachtgever of principaal op aannemingscontracten, in het andere geval noemt men dat de contractory representative. Ik ben drie keer company representative geweest. Dat is een bezigheid. We zullen daar op terugkomen.

(I): Hebt u in uw ervaring buiten de dispute board gezien dat daar dingen goed of minder goed verliepen? Ik heb voorlopig enkel mensen gesproken die in de dispute board zaten dus het is zeker interessant om ook uw ervaring langs de andere kant daarmee te horen.

(G1): Ten eerste hangt het ervan af wie je hebt op de dispute board. Je hebt profielen die dit doen om goed te doen, die echt wel in de filosofie zitten van DAB. Toevallig of niet, in mijn ervaring zijn dat meestal ingenieurs. Zij zijn opgeleid om muren te bouwen. Juristen zijn opgeleid om te voorzien wat er gebeurt wanneer een muur invalt of niet uit de grond geraakt. Het is karikaturaal dat ik het voorstel maar mijn ervaring met juristen op een dispute adjudication positie is minder positief. Omdat men heel uitgebreid durft ingaan op heel lange discussies met juridische achtergrond en niet al te zeer gestoord door technische insteek om zaken op te lossen. Ten tweede heb ik bij advocaten ook vastgesteld dat het verdienmodel van de advocaten wordt getransponeerd op dat van de adjudicatoren. Mijn oude werkgever zei 'advocaten die verdienen wanneer het dispuut zolang mogelijk duurt'. Af en toe lees je dat ook in de pers. Sta mij toe dat ik die vergelijking maak. Er is gisteren iemand die in Nederland gaat uitgewezen worden naar België. U kunt u afvragen waarom die in Nederland nog voor de rechtbank is gegaan om niet uitgewezen te worden. Ik heb een idee dat de Nederlandse advocaat die misschien pro bono is aangeduid, dat die daar blij mee was dat die gans die procedure heeft mogen doen want dat is zijn broodwinning. Ik ga nu naar adjudicatoren. Ik heb een adjudicatie meegemaakt gedurende meer dan twee jaar waarin de mooie term is 'we are a standing board', we komen om de zoveel tijd terug, maar men cultiveert dat van 'we gaan binnen drie maanden terugkomen en aarzel niet om uw discussies aan ons voor te leggen'. Dat verandert de discussie tussen de mensen. De ene vraagt A en de andere is niet meteen akkoord met A dus ze gaan naar de dispute adjudication board. Men doet te weinig inspanning om het op te lossen op het niveau van de werf, dus op het lagere niveau. Men schiet onmiddellijk naar de dispute adjudication board die duidelijke signalen heeft gegeven van doe maar. Die mensen worden ook betaald per dag. Als ze niet geconsulteerd worden, worden ze niet betaald. Ik heb zelf als company representative meegemaakt dat wij de dispute adjudicator niet consulteerden, en dan verdient die geen geld. Die vinden dat soms wel ambetant als ze niet genoeg te doen hebben. Nee, dat is een verkeerde uitdrukking. Wanneer je een adjudicator hebt van een groot advocatenkantoor, kan die daarmee werk geven aan zijn medewerkers voor opzoeken te doen enzovoort. Daar zit een zeker verdienmodel achter. Ik wil dat niet wegsteken maar dat bevalt mij niet.

(I): Mevrouw Hoebeek, hebt u daar ook een mening over?

(G2): Neen, ik heb daar geen mening over want ik heb daar geen ervaringen mee te delen.

(I): Oké geen probleem. Meneer Imbrechts ...

(G1): Zeg maar gewoon Luc hoor.

(I): Oké, Luc, zie ik het goed dat u niet echt een voorstander bent van dat er in een dispute board een verschillende range aan professionele ervaring moet zitten? Daar bedoel ik dan mee zowel een ingenieur als een advocaat.

(G1): Neen daar ben ik wel voor. Eigenlijk moet je een ingenieur hebben met veel voeling voor juridische en contractuele aspecten. Of, ik heb ooit eens een arbitrage meegemaakt in Denemarken en ze hadden daar een heel goed systeem. Daar was het verplicht twee ingenieurs met een voorzitter die jurist was. Dat werkte zeer goed.

(I): Klopt het dat daar dan een verplichte regeling is voor de samenstelling van een dispute board?

(G1): Even verduidelijken. Zoals in de meeste landen heb je een aantal systemen van arbitrage. Hier was er gekozen, zoals je bij ons kunt zeggen dat je voor CEPINA kiest, was er daar gekozen voor iets waar je automatisch in een dergelijke constellatie terecht kwam. Ik vind dat zeker en vast een toegevoegde waarde hebben. Hetgeen mensen uit de praktijk inzien is anders. Ik wil niet wegsteken, ik maak een buitensprong, maar ik zetel ook als consulaire rechter in ondernemingszaken in de ondernemingsrechtbank in de bouwkamer. Dat werkt goed. Ik beschouw mezelf niet als een techniek, maar in de ondernemingsrechtbank hebben wij ook mensen van diverse pluimage. Mensen die uit de verzekeringssector komen, die uit de banksector komen, boekhouders, enzovoort. Dat heeft een duidelijke toegevoegde waarde waardoor de vonnissen die geschreven worden door een professionele magistraat duidelijk een meerwaarde aan toegevoegd krijgen.

(I): Oké. Even naar België. Als in België vaker gebruik zou gemaakt worden van dispute boards, zien jullie daar dan eventuele problemen in de praktijk of in ons rechtssysteem?

(G1): Ja, een paar problemen. Mag ik?

(G2): Tuurlijk. *lacht*

(G1): Het is positief en het is negatief. Er zijn een aantal dingen die ik daarover kan zeggen. Laat ons nu zuiver gerechtelijk wetboek proberen te doen. Ik heb schrik dat als het gewone rechtbanken zijn, dat het een bijkomende aanleg is. Ik heb echt grote problemen met arbitrage gecombineerd met adjudicatie. Men kiest heel vaak arbitrage in het idee 'eerste aanleg is laatste aanleg'. Dit is het, tenzij dat. Eigenlijk heb je hier toch een trappensysteem. Je gaat naar adjudicatie, als aannemer bijvoorbeeld. Je legt uit hoe je vordering in elkaar zit. Laat ons veronderstellen dat uw vordering wordt afgewezen want dit is onvoldoende bewezen en dat is onvoldoende onderbouwd enzovoort. Dan ga je naar arbitrage. Je pikt de zwakheden uit je vorige argumentatie op en je herbegint de zaak. Dan dacht ik dat er zo een principe was: 'non bis in idem'. Je gaat geen twee keer met hetzelfde voor arbitrage. Arbitrage is geen beroep, maar de praktijk toont dat dat het wel kan worden. Ik vind dat vanuit gerechtelijk standpunt toch wel moeilijk. In de meeste gevallen bij geschillen in de bouw vordert de aannemer tegen de opdrachtgever. Als de aannemer vordert en hij krijgt geen centen, laat ons het zo uitdrukken, dan gaat hij in beroep. Dat is goed. Maar als de opdrachtgever verliest in adjudicatie, voorzien de teksten dat hij betaalt en dat hij dan naar arbitrage mag gaan. Als dan uw aannemer verdwenen is met de noorderzon, failliet gegaan is of wat dan ook, dan ben je wel je geld kwijt terwijl je in arbitrage alsnog je gelijk kan krijgen. En nu weet ik dat mijn argument tegengesteld is dan aan wat ik daarjuist zei, namelijk dat het toch geen beroep mag zijn. Dan zie je dat dat eigenlijk er toch in voorzien is. Dat is een beetje vreemd. Een tweede aspect dat toch niet onbelangrijk is. Het is een systeem, iets dat parallel loopt met een project en dat meestal niet goed ingecalculereerd is. We kunnen daar sebiert op terugkomen. Maar dit is iets wat een enorme druk, workload legt op de beide partijen. Op een bouwproject heb je een projectmanager die gans het project is aan het opvolgen en parallel moet hij nog teksten schrijven om beslissingen aan te vechten of niet. Dat vergt veel. In een gewoon systeem is dat al zwaar. Denk aan overheidsopdrachten he Silke. Hier is dat extreem zwaar. Daarom ook dat er speciale representatives worden aangeduid die

dan zelf schrijven. Ik kan je verzekeren, in die twee jaar dat ik het gedaan heb. In het ene project heb ik er vier keer gezeten. Het is van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, weekends enzovoort. Precies of je een zeer succesvolle advocaat bent of een stagiair die uitgebuit wordt door zijn stagemester, om toch maar op tijd klaar te zijn met de verschillende documenten die je moet produceren, met de verzameling van de bewijsvoering door te lezen enzovoort. Dat is echt een zware dobber. Ik ben ervan overtuigd dat dat veel te weinig voorzien wordt. Soms wel. Er zijn projecten waarbij van in het begin langs de beide partijen die teams worden opgetuigd om naar elkaar raketten te kunnen schieten. Maar als het niet voorzien is en het zit niet in het budget dan is dat wel een zware adering. Daar wil ik sebiel ook nog iets over zeggen.

(I): Prima. Ziet u ook oplossing voor de problemen die u net aanhaalde? Bijvoorbeeld uw voorbeeld van de beroepstrappen die gecreëerd worden. Hoe zou u het anders zien? Of laat u dat aan mij over om dat te onderzoeken?

(G1): Neen. Ik wil heel eerlijk bekennen. FIDIC voorziet standaard in haar modelcontracten de arbitrage. Als ik langs de kant van de opdrachtgevers zit, dan schrap ik het. Ik wil geen twee aanleggen. Dat is niet zo goed. Soms aanvaarden wij het wel. Ik heb ook al meegemaakt dat een Turkse aannemer op mijn voorstel om het te schrappen antwoordde dat hij het eens is omdat ze toch naar arbitrage zouden gegaan zijn als ze ongelijk kregen. *lacht* Waar ben je dan eigenlijk mee bezig? Een goed initiatief kapotmaken. Ik beseft dat wel.

(G2): Heeft dat ook niet een beetje te maken met de filosofie in België? U heeft het daarnet al gezegd. De filosofie van we verplaatsen alles naar het einde. Daaraan gekoppeld ook het feit dat partijen hun conflict niet altijd in handen willen nemen en het ook nog graag naar een rechter sturen. Ik zeg vaak he, niet allemaal. Maar er is wel een mentaliteit om die verantwoordelijkheid weg te duwen.

(G1): Ja omdat, we zitten in een wereld waar management gebeurt. Managers moeten beslissingen nemen. Het is handig wanneer, als zij niet onder elkaar moeten overeenkomen en beslissen maar wanneer je dat kunt doorduwen naar een instantie die in uw plaats beslist. Ik heb zelf op de stoel gezeten van een aannemer. Het is veel gemakkelijker om, wanneer je een beslissing in uw nadeel hebt, om dan naar de manager te gaan en te zeggen dat je verloren hebt en dat te maken heeft met een slechte adjudicator. *lacht*

(G2): *lacht*

(G1): Zo rechtuit zeg je dat allemaal niet maar het gaat daar ook niet over. Het gaat erover dat het soms handig is in bepaalde constellaties dat een derde partij ernaar kijkt.

(G2): En het is ook handig dat soms je conflict wordt uitgesteld naar het einde van de werf. Soms, niet altijd. Als je werf niet bedreigd is kan je soms liefst zoveel mogelijk conflicten uitstellen en ze achteraf te regelen om zo meer doorloop te hebben. Alle, ik denk dat dat een beetje de Belgische filosofie is.

(G1): Omdat de sfeer dan beter is.

(G2): Voila.

(G1): U heeft uw gebouw, u heeft uw werk nu. Alle ja het is goed, we gaan over ons hart strijken.

(G2): Het laatste nog. Als je dan vraagt naar de haalbaarheid in België. Er is een gebrek aantal grote opdrachten. Er is maar een beperkt aantal grote opdrachten waar dat het sop de kolen waard is. Denk ik dat dat een aspect is. Luc, je mag mij tegenspreken als je daar anders over denkt he.

(G1): Neen, het heeft te maken met grote opdrachten en dus grote bedragen. Zelf op een werk met een waarde van vijf à tien miljoen. Om dan te zeggen dat je 200.000 tot 300.000 euro gaat spenderen aan een dispuutprocedure, dat is, ik kom terug op wat ik daarnet zei. Als ik aan de kant van de klant sta, dan moet ik ook adviseren dat als we het werk doen voor een prijs van 10 miljoen en vermits je adjudicatie erbij neemt, daar nog eens 300.000 euro bij. Dat voor een opdrachtgever wel iets om over na te denken. Als hij dan zegt dat wil ik niet, voor die 300.000 euro heb ik geen budget over. Dan wordt vaak beslist om niets te doen. Op een werk van 300 miljoen is een miljoen van die kosten budgetteerbaar.

(G2): Maar het aantal projecten in België van 300 miljoen zijn, op een heel groot project op dit moment na, zijn nogal beperkt he.

(G1): Precies.

(G2): Ik denk dat dat het is. Weinig ervaring, de kost bijna nooit waard. Je krijgt geen cultuuromslag alleszins.

(G1): Je zit hier ook met de competitie tussen overheidsgeorganiseerde rechtspraak die gratis is want alle belastingbetalers betalen het juridisch apparaat. Terwijl van zodra je alternatief gaat, je er wel voor moet betalen. Een georganiseerd iets doet men niet voor niets. De meeste mensen die zeggen dat ze arbitrage en adjudicatie doen, spreken niet gemakkelijk over het financiële aspect.

(I): Ik vind het heel interessant om jullie standpunt te horen. Ik heb tot nu alleen nog maar mensen gesproken die heel fel voorstander zijn dus het is zeker interessant om ook tegenargumenten te horen. De problemen die door voorstanders aangehaald worden zijn van totaal andere aard dan de dingen die jullie mij hier vertellen. Nu, ik wou nog even terugkomen op iets wat Luc daarnet zei. Als de arbitrageclausule geschrapt wordt, wat gebeurt er dan als een partij zich neerlegt naast de beslissing van de dispute board en ze dus beslissen om deze niet uit te voeren? Gaan jullie dan naar de rechtbank en begint dan alles opnieuw of is er een alternatief? Of is het misschien nog niet gebeurd?

(G1): Bij mij is het nog niet gebeurd. Men heeft uit eigen beweging steeds nageleefd. Maar als het niet erkend wordt moet je naar de rechtbank en dan gaat de rechtbank eigenlijk moeilijk anders kunnen onder druk van de partijen. Er is een partij die gaat aanhalen dat de adjudicatie op niets trok. Wat gaat de rechtbank uiteindelijk doen? Het ganse verhaal aanhalen waarom het op niet trok en uiteindelijk de ganse zaak ook terug integraal behandelen. Zo is onze insteek. Uw vraag geeft mij de mogelijkheid om een zaak aan te halen. Ik heb gezocht en ik heb ze ook teruggevonden. Je zou

eens op het internet moeten zoeken naar een vonnis van een Zuid-Afrikaans Hof. *lacht* Ja ik ben de enige die zo'n dingen doet he Silke. *lacht*

(G2): *lacht* Je hebt te veel vrije tijd he.

(G1): Ja, ja. *lacht* De gegevens van de zaak zijn ESKOM Holdings vs. Mavlunda Impregilo. Dat is een heel grote Italiaanse aannemer die blijkbaar ook actief is in Zuid-Afrika. En dan vs. Chapman Peter.

(I): Oké dat staat genoteerd.

(G1): Nu ga ik u het verhaal vertellen dat je nauwelijks gaat zien in het arrest. Meneer Chapman wordt aangeduid op een project in Zuid-Afrika als adjudicator. Hij is daartoe uitstekend gekwalificeerd, hij heeft veel referenties, hij is van opleiding ingenieur en jurist, en dat zijn misschien ook de gevaarlijkste *lacht* maar bon. Hij sluit een overeenkomst met de twee partijen waarbij hij wordt aangeduid als adjudicator. Hij wordt aangeduid, dat is wel een heel interessante want daar gaat het over, hij wordt aangeduid voor een periode van twee jaar. Die werf loopt uit en hij blijft actief na die twee jaar en hij blijft ook beslissingen nemen. Dat is het gegeven. Het Zuid-Afrikaans Hof zegt dat de partijen de bedoeling hadden, ook al staat er in de overeenkomst voor de duurtijd van twee jaar, dat ze de bedoeling hadden dat voor de ganse duur te doen, en dat dus de opdrachtgever verplicht is om zijn deel van de kosten van Chapman te betalen en om ook de beslissingen van meneer Chapman te honoreren. Nu moet je u voorstellen dat daaronder blijkt dat meneer Chapman, schiet mij niet dood, ik denk 24 discussiepunten heeft voorgeschoteld gekregen en 24 keer in het voordeel van de aannemer heeft beslist. Die opdrachtgever is extreem gefrustreerd. Daarom dat die ook na twee jaar zei dat het mandaat is afgelopen. Daarop krijgt die dan ook nog eens ongelijk. Die is natuurlijk extreem gefrustreerd omdat die, ik kom terug op wat ik u eerder heb verteld, omdat die dus botst op dat verdienmodel. Ik ken meneer Chapman. Ik zou hem niet meer aanduiden, alle ik heb hem ook niet aangeduid, als adjudicator. Daar is iets fout mee. Dat kan niet dat iemand 24 rechtsvragen krijgt en dat de opdrachtgever 24 keer compleet ongelijk heeft. Maar bon, dat is gebeurd. Heb ik dat nu gezegd dat dat niet kan? Ik moet dat specifieker zeggen. Het kan wellicht wel, maar het lijkt mij toch statistisch zeer vreemd. Lees het eens.

(G2): Het is heel onwaarschijnlijk dat er 24 keer volledig in de ene zin wordt beoordeeld.

(G1): Maar het is dus gebeurd. En als je die zaak leest dan denk je dat die rechtbank enigszins gelijk heeft en dat Chapman is aangesteld voor de hele duurtijd van het werk. Maar dan blijkt *lacht* dat daaronder dat allemaal is gebeurd. Dat is wel vreemd. Meneer Chapman is iemand die standaard wordt aangeduid door aannemers in het Engelstalig gedeelte van de wereld.

(I): Ja, oké. Dan is er eigenlijk een probleem met de onafhankelijkheid of onpartijdigheid van meneer Chapman als ik het zo hoor?

(G1): Dat is uw bewering die gekleurd is door mijn input. Het is niet voor niets een van de meest vooraanstaande adjudicatoren. Je gaat hem daar ook niet zomaar op betrappen. Het enige dat ik kan zeggen is dat de statistieken vreemd zijn.

(I): Oké.

(G1): By the way, ik spring van de hak op de tak he. Je hebt dat gezien, we hebben daarjuist gesproken over het feit dat arbitrage en adjudicatie duur zijn. Een adjudicator in het buitenland, kost u, wat heb ik daar opgeschreven.. Ah in mijn derde slide, eind 2009, als je een Engelstalige adjudicator hebt, 380 euro per uur, dat is 3.000 euro per dag. Dan zeggen die mensen dat al hun uitgaven voor uw rekening zijn. Mijn grote adjudicatie was in Costa Rica. Terwijl die mensen op het vliegtuig liggen te slapen betaal je ze 75% van hun uurloon. Ik heb het meegemaakt dat iemand die dat allemaal al verdient aan het klagen was want zijn taxibonnetje van bij hem thuis tot op de luchthaven van Heathrow moest ook nog betaald worden. Ik verdien dat niet, en ik denk Silke ook niet. Je moet dan wel echt heel goed zijn om die te verdienen denk ik, tot op het moment dat je ontdekt dat dit de gewone tarieven zijn in de Engelstalige wereld voor dit soort functies. Als ik dan zeg dat je 300.000 euro moet opzij houden, dat is echt wel nodig. Omgekeerd, als je als adjudicator optreedt, want ik ben dat ook al gevraagd, zeg dan niet dat je voor zestig euro per uur gaat werken, dat kan niet. Voor die prijs kan je geen kwaliteit leveren. *lacht* Het moet duur zijn. We komen terug op een gegeven. Sommige mensen zeggen dat ze arbitrage willen omdat het duur is en omdat ze langs de andere kant dan sneller aan tafel komen zitten om overeen te komen. Dat is ook waar. Ter vergelijking. Dit is wel een straffe vind ik. ICC heeft op haar website een cost calculator. Je vult maar in: ik wil drie arbiters en mijn zaak is vijf miljoen waard, wat gaat mijn fee zijn voor ICC en de arbiters. Dat rekent dat automatisch op de site uit en dan kom je aan een bepaald bedrag. Dat is eigenlijk uw eerste afschrikmiddel van oh nee, dat ga ik niet uitgeven. Ik kan beter die eerste 100.000 euro gewoon weggeven *lacht* want ik ben ze toch kwijt.

(I): Ja ik zie wat u bedoelt. De kosten van een dispute board lopen dan toch redelijk hoog op als ik u zo hoor. Ik las dat het meestal slechts een klein percentage van de gehele kostprijs van een project is. Maar dan is het in de praktijk toch anders als ik het hier zo hoor?

(G1): Ik mag dat misschien niet zeggen want ik ben ook lid van CEPINA, maar ik heb ook al gezeteld als arbiter. CEPINA heeft bepaalde barema's. Dat geeft de indruk, publicitair van mijn eis en wedereis zijn zo veel, dan gaat dat behandeld worden voor die prijs. Zo kan je dat lezen op de website van CEPINA. Maar de waarheid is dat de arbiters, en ik behoor daar ook bij, op het ogenblik dat het maximum is bereikt, dat je dus zo veel werk al hebt verzet, en je hebt je eigen intern tarief, dat je aan de drempel bent, dan schrijf je een beleefde brief aan partijen om te vragen of ze akkoord zijn om af te wijken van het barema. Wie is de partij die gaat zeggen van nee, je verdient maar zoveel en meer krijg je niet. Ik denk dat dat, ik weet het zeker want ik heb twintig jaar aan die zijde gezeten, je gaat nooit ofte nimmer uw rechter of arbiter zenuwachtig maken. Je blijft daar vriendelijk en attent tegenover. Dat is zoals met een prof op het examen.

(I): *lacht* Ja dat is waar.

(G2): *lacht*

(I): Nog een vraag over een wettelijk kader. Ik heb gelezen dat er in bijna geen enkel land een wettelijk kader bestaat rond dispute boards. Ik denk dat er in Brazilië een is. Hoe staan jullie tegenover een wettelijk kader?

(G1): Zeg jij maar eerst Silke want ik heb al zoveel gezegd.

(G2): Ik weet dat uw studie een juridische studie is maar ik denk dat de toepassingsgevallen zo weinig gaan zijn dat ik weinig heil zie in het nut van een wettelijk kader ervoor. Dat is mijn afweging, is de sop de kolen wel waard.

(G1): I conquer. Ik ben het ermee eens.

(I): Ik heb het standpunt al eens gehoord dat er zonder wettelijk kader afbreuk zou gedaan worden aan de hoofdbestanddelen van een dispute board. Wat denken jullie daarover?

(G2): Als je dat wilt oplossen dan denk ik dat je naar good practices moet gaan. Een aanbeveling met good practices. Dat is misschien nog zinvol. Maar om echt een wettelijk kader errond te maken denk ik dat weinig zinvol is.

(G1): Er is een initiatief geweest, the International Business Court of hoe noemt het net. Minister Geens heeft dat gedaan, waarbij een dergelijk wettelijk kader is gecreëerd. Bij mijn weten is er nog nooit een zaak voorgelegd daar. Dat bevestigt wat dat Silke zegt. Je hebt een wettelijk kader en er is niemand die er een beroep op doet.

(I): Inderdaad. Ik heb alle vragen overlopen. Ik zou nog willen vragen of er nog zaken zijn die jullie willen toevoegen aan het gesprek.

(G1): Het is ongetwijfeld zo, ik denk dat dat het laatste is wat ik moet zeggen, dat de zakenwereld, de handel, de industrie, iedereen enorm vragend is voor snelle behandeling van dossiers. De gewone rechtbanken lijken traag te gaan maar dat is niet echt zo. Als je gewoon, laat ons een iets of wat normaal dossier nemen. Er wordt gedagvaard, het gaat drie of vier weken later in de inleidingszitting, en dan stelt men een kalender vast. Deze is een, twee, drie of vier rondes als je maar met twee partijen zit. Het is redelijk om elke partij een maand te geven. We zijn aan zes maanden. Als het dan in realiteit, zoals bij ons in de ondernemingsrechtbank, elf maanden duurt, dan is dat niet zo veel meer. Dan is elke maand misschien een maand en half geworden. Als je dan rekent dat de rechtbanken onvoldoende bemand zijn met rechters, Nederlandstalige ondernemingsrechtbank in Brussel, elf magistraten, dat is eigenlijk toch weinig als je weet dat er 10.000 dossiers per jaar binnenkomen. Daar is een verantwoordelijkheid van de wetgevende of uitvoerende macht om meer rechters te benoemen en voor de belastingbetaler om daarin te investeren. Nu, dispuut adjudicatie heeft het voordeel dat het enorm rap gaat. Ik heb geprobeerd op de slides twaalf en volgende die ik u gegeven heb. Als u het voor de eerste keer leest denkt u, een beslissing binnen de 84 dagen, dat is toch niet zo slecht, twaalf weken, vier maanden. Dat is inderdaad heel goed en dat lukt ook. Maar nu kom ik terug op wat ik daarjuist zei, dat vergt wel enorme snelheden. Ik geef terug mijn voorbeeld van Costa Rica. Je krijgt een statement of case op een bepaald ogenblik. Dat is het begin. In mijn geval kreeg ik vier of vijf discussion items per keer, met daaronder een bundel van 200 bladzijden.

Ploeg het maar door. Dat vergt een aantal dagen. Dan moet je in overleg met de mensen op de werf uw antwoord maken, uw response, binnen de veertien dagen. Time flies, ik kan het u verzekeren. Als je te laat bent staat er langs de andere kant iemand klaar om u de strot af te bijten. Want de rechten van verdediging enzovoort. Dan een reply binnen binnen de week. Een rejoinder terug binnen de week. Er zijn dan maar zeven dagen waarop je even kan uitblazen en misschien op skivakantie kunt gaan. Dan heeft de DAB nog een paar vragen die iedereen moet beantwoorden. Die moet je clarificeren binnen de 45 dagen. En dan ga ja wellicht een hearing hebben. Een zitting zoals we die kennen waarbij iedereen daar naartoe gaat. Je brengt je getuigen mee, meestal is dat langs beide zijden de project manager. Dan krijg je je beslissing binnen de 84 dagen. Op dat ogenblik bereik je wat men graag heeft. Dat Engelse idee van we moeten de zaken oplossen wanneer ze gebeuren. Maar het is intensief. Dat wou ik toch een keer echt onder de aandacht brengen dat dat een investering vergt. Je hebt gelijk Silke dat je dat vooral tegenkomt op grotere dossiers. Ik zie echt veel meer in beter uitgeschreven escalatieprocedures binnen het contract dan onmiddellijk naar adjudicatie te gaan.

(G2): Volledig mee eens. En in Nederland hebben ze bouwreflectie, waarbij ze binnen het team elk iemand aanduidt om met elkaar te gaan praten zodat je alternatieve manieren hebt om de communicatie snel en vlot te laten verlopen. Als ik iets mag toevoegen Luc, je zegt dat je in België redelijk snel een vonnis hebt in eerste aanleg. Maar we zijn ook kampioenen in beroep gaan. Brussel scoort daar iets minder goed. *lacht* Dat is een kanttekening. Het probleem is dat ondertussen justitie een slecht imago begint te krijgen. Dat is een probleem van justitie, het imago wordt naar mijn aanvoelen slechter.

(G1): Daar heb je gelijk in.

(G2): En, niet altijd gespecialiseerde rechters die bouw kennen. Bouw en overheidsopdrachten. Daar denk ik dat zeker een meerwaarde kan zijn voor mij, om gespecialiseerde rechters te krijgen, ook in kort geding.

(G1): Ja.

(G2): Dat lijkt mij een aanbeveling naar de rechterlijke macht. Als die zich niet gaan organiseren dat er een bouwzaak tussen de echtscheidingen moet behandeld worden. Ik zeg niet dat dat overal zo is he. Niet elk gerechtelijk arrondissement heeft de middelen om een bouwkamer te maken. Daar zou de magistratuur naar specialisatie moeten gaan denk ik.

(G1): En ook een beetje de advocatuur.

(G2): De advocatuur ook. Maar die gaat volgen als blijkt dat je een rechter niet zomaar het een en het ander wijs kunt maken, denk ik.

(G1): Op voorwaarde, en dat helpt altijd, dat is een zeer goede manier om disputen te vermijden, dat is dat de klant meegaat met de advocaat in de rechtbanken. Dat is zo veel waard. Dan wordt er anders gepleit, soms niet beter, soms wel beter. Zeker als ze er alle twee zijn, de vertegenwoordigers

van de cliënten, dreig je veel meer duidelijkheid en veel meer mogelijkheid te krijgen om daar nog verzoeningen te krijgen.

(G2): Ons kringetje is rond he. We hebben niet de neiging om de conflicten altijd in hand te nemen. Als je het aan een advocaat gegeven hebt en je gaat niet mee dan heb je het uit handen gegeven he. Maar ik denk dat dit het onderzoek een beetje te buiten gaat.

(G1): Neen, eigenlijk toch niet. U spreekt over alternatieve dispuut resolutie. Ik ben daar een keer van verschoten. Het bruto nationaal product van het Verenigd Koninkrijk. Hoeveel denkt u dat juridische diensten daarin vertegenwoordigen.

(G2): Groot.

(G1): 9%. Ik zeg maar wat. U koopt een auto van 900.000 euro, in die prijs zit al 9.000 euro juridisch. Dat is toch...

(G2): Ja en nee he. Ergens als je al uw company lawyers gaat meenemen, de Europese regelgeving rond auto's, Engeland moet dat nu wel iets minder doen, wat mag je wanneer op de baan brengen, waar zit uw concessie enzovoort. Maar het is inderdaad wel veel.

(G1): Het is echt wel belangrijk dat we kijken naar alternatieve manieren van regeling, want die kosten zijn voor de samenleving veel te hoog. Ik ga hier iemand naar een werf moeten voeren.

(G2): Ik stel voor dat u ons het transcript opstuurt.

(I): Dat is goed. Ik zal het uittypen en jullie zo snel mogelijk bezorgen. Nogmaals erg bedankt voor jullie tijd.

(G1): Gaarne gedaan.

(G2): Met plezier. Succes ermee!

(I): Dankuwel, daag!

Bijlage 9: Interview Arent van Wassenaer (Teams)

Interviewer: (I): De opname is gestart. Dan kunnen we beginnen met de vragen. De eerste vraag is of u eens kort op algemene wijze kan uitleggen wat nu een dispute board net is.

Geïnterviewde (G): Een dispute board is een raad of een college of een gezelschap, dat trouwens ook uit een persoon kan bestaan, wordt benoemd door beide partijen die bij een bouwcontract zijn betrokken, hetzij aan het begin van het contract voor de duur van het contract, dat heet dan een standing dispute board, hetzij tijdens de uitvoering van het bouwproject als er een geschil dreigt, dan noemt het een ad hoc dispute board. In beide gevallen zijn het dus een of drie, of zelfs vijf en zes ook nog wel, althans die ik heb gezien, colleges die afhankelijk van het type overeenkomst dat eraan ten grondslag ligt en afhankelijk van de met hen gemaakte afspraken, dat bouwproject begeleidt in zekere zin door regelmatig op de werken te komen en met de projectorganisatie te spreken en ook scherp te houden dat ze hun eigen issues of problemen die ze dan hebben zelf oplossen, maar ook wanneer er echt een geschil is, dat geschil kunnen oplossen volgens het in de bouwovereenkomst neergelegde systeem. Dat kan dan niet bindend of bindend zijn, afhankelijk van de jurisdictie waar dit zich allemaal afspeelt heeft het wel de kracht van bijvoorbeeld, in Nederland heeft men zo iets als een bindend advies. Ik weet niet of jullie dat ook in België hebben?

(I): Ja, een bindend derdenadvies noemt het in België.

(G): Dan is het meestal ook nog wel zo dat van tevoren hebt afgesproken dat, ook al ben je het er niet mee eens, dat je voor de duur van de overeenkomst je daaraan moet houden. Vaak zie je dan ook de regeling dat als je niet binnen een bepaalde tijd nadat het advies is gegeven, bijvoorbeeld twee weken, daartegen protest aantekent, dat het dan ook echt bindend is, en als je er wel protest tegen aantekent dan moet je je er nog aan houden gedurende de duur van het project en dan kan je achteraf nog naar arbitrage als je dat bent overeengekomen. Dat is heel in het kort wat het is.

(I): Oké dankuwel, dat is heel duidelijk. Nu vindt u dat de dispute board kan verhelpen aan de veel voorkomende problemen in de bouwsector? Ik denk dan maar aan als er een geschil is, als er een rechtsprocedure moet opgestart worden, dan moet het project stilgelegd worden of de kostprijs die dan altijd oploopt.

(G): Precies. Waarom zouden partijen een dispute board moeten instellen? Precies om die redenen. In de eerste plaats, het hangt ook trouwens weer af van welke vorm je het hebt gegeven he, standing board is vooral bedoeld om ervoor te zorgen dat er geen geschillen komen tegenwoordig. Heb je al eens van FIDIC gehoord?

(I): Ja.

(G): In de FIDIC contracten die we vanaf 2017 hebben kan je dus ook Dispute Avoidance Adjudication Boards, dus DAAB terugvinden. De primaire rol van deze dispute boards is om geschillen te voorkomen zodat dat soort zaken nooit leiden tot hele grote kostenoverschrijdingen. Dat is eigenlijk de belangrijkste rol, zoals vele aanhangers dan dispute boards dat zien. En verder, als er dan een

geschil komt, dat dat niet eindeloos gaat duren en dat er binnen een hele korte tijd een beslissing komt.

(I): Hoe bent u zelf in aanraking gekomen met dispute boards?

(G): Voordat ik vertegenwoordiger werd van de DRBF was ik natuurlijk al in aanraking gekomen met het fenomeen. Dat is omdat ik een heel enthousiast lid ben van de IBA, de International Bar Association. Dat is een wereldwijde club van juristen en advocaten en er zit ook een commissie in die over internationale bouwprojecten gaat. Daar zitten allerlei kopstukken in van over de hele wereld die in allerlei seminars praten en artikelen schrijven over wat er allemaal speelt. Dus ik had er eigenlijk al sinds de jaren negentig best al wel wat gehoord over dispute boards. Dus dat had toen eigenlijk al mijn aandacht. En toen de DRBF werd opgericht ben ik er ook weer heel snel lid van geworden. Via de IBA heb ik er dus voor het eerst van gehoord.

(I): Oké. Ik ben al eens op de website gaan kijken en ik zag dat jullie een databank hebben met veel literatuur. Dat vind ik zeker wel interessant voor mijn masterscriptie.

(G): Absoluut.

(I): Ik denk dat er een paar gratis zijn, dus waarvoor ik niet persé lid moet zijn om ze te kunnen lezen dus dat kan ik zeker ook wel gebruiken voor mijn scriptie want er is nog niet veel geschreven over dispute boards in België.

(G): Neen inderdaad. Steven Van Garsse, is dat degene voor wie je de scriptie schrijft?

(I): Neen, ik schrijf mijn scriptie onder het promotorschap van Eric Lancksweerd. Maar ik ga volgende week nog wel een interview doen met professor Van Garsse. Dat is ook een professor hier aan de Universiteit van Hasselt waar ik al enkele keren les van heb gehad.

(G): Ja, ik weet het. Doe hem van mij maar de hartelijke groeten.

(I): Dat zal ik doen.

(G): Hij heeft al wel eens in een dispute board gezeten namelijk.

(I): Ah dat is wel interessant, goed om te weten. Hoe zit het nu eigenlijk precies met dispute boards in Nederland? Ik heb er al wat over opgezocht maar ik vind niet meteen iets concreet terug. Ik vond bijvoorbeeld wel al iets over geschillencommissies maar dat gaat dan meer over consumentenrecht. Op het eerste zicht is het dus ook moeilijk om informatie te vinden over waar Nederland staat met de dispute boards in de bouwsector. Vandaar mijn vraag aan u, hoe is de situatie nu eigenlijk momenteel?

(G): Nou, er is niet zoiets als een algemene leer of mensen die zich er hartig mee bezighouden, wat natuurlijk wel heel jammer is. Het is wel de bedoeling om later in het jaar met de DRBF een soort Webinar of seminar of zelfs training te gaan doen over dispute boards in Nederland. Want ook in Nederland hebben we maar heel weinig leden. Maar, de algemene staat van dispute boards, nu er

wordt al over geschreven en gepraat vanaf het begin van deze eeuw en daarvoor zelf nog. Er zijn ook allerlei hele grote infrastructuurprojecten geweest zowel in rails als in tunnels of in DBFM. Weet je wat DBFM is?

(I): Neen, dat is me nog onbekend.

(G): Nou, laat me je dat dan even vertellen. Want dat is ook in België een invalshoek. DBFM staat voor design, build, finance, maintain. Soms staat er ook nog de O van operate achter. Dat is een samenwerkingsvorm waarbij overheden meestal, via een aanbesteding, een contract sluiten met een consortium, een speciale projectvennootschap wordt daar dan voor opgericht die tot taak krijgt het infrastructuurwerk of het overheidsgebouw te gaan ontwerpen en ook te gaan uitvoeren, maar dat helemaal zelf voorfinancieren. Dus de overheid betaalt helemaal niets, althans in de meest zuivere vorm. Pas op het moment dat het werk klaar is en opgeleverd kan worden of beschikbaar is zoals het in die taal heet, dan gaat de overheid betalen voor het beschikbaar houden door het consortium gedurende 20 of 25 jaar, 30 jaar enzovoort van dat werk. Het is eigenlijk een soort van promotieovereenkomst. Het is het niet helemaal maar daar worden ze wel onder gecatalogiseerd. Gedurende die tijd ontvangt dan de speciale projectvennootschap per maand of per kwartaal dat dat werk beschikbaar wordt gehouden in een bepaalde staat van dienst een beschikbaarheidsvergoeding. Met die beschikbaarheidsvergoeding wordt dan de rente betaald van de leningen en de leningen afgelost en worden de onderhoudskosten betaald en wat er dan overblijft is dan winst. Dat is een manier van werken die in België best wel veel is toegepast omdat België daarmee wilde dat dit soort grote projecten niet meer op de Rijksbegroting terecht kwamen. Dus dat is eigenlijk bedoeld om de balans van de Belgische overheid te verkorten. En verder ook omdat infrastructuren dan een bepaalde staat krijgen. Een voorbeeld van dergelijke contracten zijn bijvoorbeeld Liefkenshoekspoorverbinding in Antwerpen, diverse tramverbindingen in Luik en in andere steden. Ook een heel bekend DBFM-project in België is de Satellic. Als je een vrachtwagenchauffeur bent in België dan moet je een klein kastje hebben in je vrachtwagen en die registreert dan waar je rijdt en hoeveel kilometer je rijdt en daar worden dan wegenlasten op betaald. Dat is een samenwerkingsverband tussen de gewesten in Vlaanderen, Wallonië en Brussel. De Belgische overheid, niet de nationale overheid maar die drie gewesten samen hebben een samenwerkingsverband gemaakt en dan een consortium, dat heet Satellic. In dat soort grote infrastructuurprojecten zien we dat in België dispute boards optreden onder de naam geschillencommissies, raad van advies of iets dergelijks. Daar heb ik ze gezien. Oké we dwalen af, dat is in België. In Nederland heb je dus ook zo'n DBFM-projecten. Alle DBFM-projecten die er de afgelopen jaren zijn geweest, er zijn er in Nederland best vrij veel geweest voor allerlei wegen en overheidsgebouwen, daar hebben ze de mogelijkheid om een geschillencommissie te benoemen ad hoc. Dus als het geschil kwam. Er zijn er ook een X aantal geweest. Sommige van die geschillencommissies hebben wel meegelopen met het hele project. Bij de Oeververbinding, dat is een manier om best snel van Antwerpen uit naar bepaalde andere delen van Nederland te komen, ga je via Gent naar boven en dan ga duik je in Terneuzen de tunnel in en kom je er in Borssele weer uit. Daar zat ook een geschillencommissie op. En nog allerlei andere tunnels en verder ook een aantal private werken zoals een ziekenhuis, iets dergelijks. Dus je hebt ze wel rondlopen in Nederland. Veel in het gebied van de DBFM-projecten.

(I): Oké. Dan hebben we de volgende vraag ook al meteen behandeld. Nu, even nog iets over staande en ad hoc dispute boards. Wat is uw mening over beide vormen van dispute boards? Bent u voor of tegenstander van een van de vormen?

(G): Ik ben een groot voorstander van standing dispute boards om twee redenen. Ik zie heel erg veel heil in het voorkomen-aspect van de dispute board. Een ad hoc dispute board is er pas als het geschil er al is. De tweede reden is dat in mijn ervaring, ik heb het een paar keer meegemaakt, wanneer partijen een keer besluiten een ad hoc dispute board te gaan benoemen, de benoeming heel veel tijd kost en dat de rit van deze procedure heel veel tijd kost. Dus eigenlijk ben je al bezig met een halve arbitrage. Dan gaat het doel van de dispute board helemaal verloren.

(I): Oké ja dat zie ik wel. U hebt al in een dispute board gezeteld zei u. Zijn er daar moeilijkheden geweest bij de dispute board of ging het allemaal heel vlot?

(G): Dat hangt ervan af. Ik heb beiden gezien. Wat ik net vertelde over dat nadeel van een ad hoc dispute board heb ik in de praktijk meegemaakt. Ik werd zelf aangesteld in een ad hoc dispute board en die benoeming nam een half jaar/driekwart jaar in beslag. Vervolgens duurde het ook weer drie maanden voordat de partijen het eens waren over de vraagstellingen aan de ad hoc dispute board en dat vervolgens de dispute board procedure werd opgetuigd als een arbitrage die ook weer een jaar duurde. Dat heb ik meerdere keren meegemaakt. Ik heb ook een standing dispute board in actie gezien en er zelf in gezeten. In al die gevallen, of veel van die gevallen, zijn die dispute boards erin geslaagd om het project geschillenvrij te houden. In een uitzondering, dat was een project in Finland, daar heeft die dispute board wel geholpen om het project vrij lang geschillenvrij te houden, maar het was altijd al duidelijk dat er dan een paar restgeschillen zouden komen. Maar alleen het feit dat de dispute board er was, was voor de partijen genoeg comfort om gewoon door te gaan met het project. Ze zeiden, let's agree to disagree en dit wordt later dan wel opgelost door de dispute board. Ik ben dus voorstander van de standing dispute board, vooral uit eigen ervaring.

(I): Oké heel interessante praktijkervaring. Als de dispute board een beslissing maakt, is het al voorgekomen dat partijen toch beslissen om deze beslissing niet te volgen terwijl de uitspraak wel bindend is?

(G): Als je wereldwijd kijkt in de literatuur over dispute boards dan komt dat best nog wel voor. Maar als je naar de website gaat van de DRBF, dan zie je als het goed is een hele grote database met allemaal projecten, en dan die je ook statistieken op dat punt. Op die statistiek zie je dan ook, ik weet het exact getal niet, maar dat in 90-95% van de gevallen de beslissing wordt gevolgd en dat dat project uit arbitrage kan wegblijven.

(I): Oké, dus als partijen de beslissing niet wensen te volgen, gaan ze meestal gewoon in arbitrage?

(G): Dat moet men in het contract voorzien. Maar in de meeste internationale contracten staat inderdaad arbitrage.

(I): Oké. Zijn er misschien nog andere problemen die in de praktijk voorkomen bij de toepassing van een dispute board? Ik bedoel dan niet waarom er nog niet veel gebruik van wordt gemaakt in België

bijvoorbeeld maar als echt als de dispute board werkende is, of er daar problemen nog zouden kunnen ontstaan tussen partijen en/of de leden van de dispute board?

(G): Nou, er zijn heel veel verschillende dingen die kunnen gebeuren. Bijvoorbeeld, soms is het zo dat partijen, ik weet niet of dat een probleem is, maar de dispute board opzadelen, helemaal optuigen. Dan is hij er en dan wordt hij niet gebruikt. Dan ontstaat er toch allerlei gedoe en daar weten de leden van de dispute board dan helemaal niets van. De partijen hebben dan enkel aan de formaliteit voldaan, er is een dispute board, en verder doen ze weer net als altijd. Dus dat zie ik wel. Als dat wordt veroorzaakt door het feit dat er geen problemen zijn, dan is dat natuurlijk fijn. Maar als er ondertussen toch vertragingen oplopen, of grote geschillen krijgen, dan is dat natuurlijk wel een probleem. Dat laatste is dan helemaal onzichtbaar voor de leden van de dispute board. En dat zou je wel een probleem kunnen noemen. Ik heb zelf in drie of vier van deze dispute boards gezeten, en ik zit er zelfs nog in. Dat ik wist dat ik benoemd was en dat formeel alles in orde was, en voor de rest heb ik er nooit meer iets van gehoord. Maar goed, dan maken ze eigenlijk geen gebruik van de dispute board. Ik heb ook wel gezien dat bij standing dispute boards, partijen dan denken dat het veel te veel gedoe is om die dispute board de hele tijd mee te laten lopen. Ze denken dan: we bellen ze wel als het nodig is. De dispute board werkt dan toch niet goed en dan ontstaan er toch geschillen en moeten ze alsnog als de brandweer gaan uitrukken. En dan zit je daar en vind je het jammer dat je dat niet eerder had gezien want dan had je het misschien kunnen voorkomen. Dat soort dingen heb ik wel meegemaakt.

(I): Oké. Ziet u nog andere problemen of pijnpunten die zouden kunnen optreden in België of Nederland?

(G): Het belangrijkste pijnpunt is, er zijn te weinig dispute boards. Dat zeg ik ook omdat ik het zelf ook heel leuk vind om in een dispute board te zitten. Maar er zijn nog steeds te veel bouwgeschillen die misschien hadden kunnen worden voorkomen doordat er een goed werkende dispute board was geweest of partijen die dat soort rollen vervullen. De reden daarvoor is, of een aantal redenen daarvoor zijn, onbekendheid met het fenomeen, zorg over de kosten die daaraan verbonden zijn en de administratieve rompslomp waarvan partijen denken dat dat een rol speelt en hen veel van hun werk afhoudt, en ook een zekere mate van trots omdat partijen denken dat ze er zelf wel uitkomen en zich afvragen waarom ze het zouden doen. Met name de onbekendheid en het kostenaspect spelen een doorslaggevende rol want de meeste overheden en bouwbedrijven weten dat het kan, maar ze vinden het allemaal wat veel gedoe. Dat zijn de grote zaken, onbekendheid van het grote aantal succesfactoren van dispute boards, en ook dat het met de kosten eigenlijk wel meevalt als je dat afzet tegen de opbrengst, dat zijn de belangrijkste factoren.

(I): Hoe denkt u dat we dispute boards meer in kaart kunnen brengen? Is het aan private partijen of denkt u dat de overheid daar ook een rol in kan spelen?

(G): Beide denk ik. Als we uitgaan van publieke contracten, dan zien we dat dat door beide partijen wordt gedragen. Eigenlijk moeten er meer succesverhalen worden verteld waardoor mensen enthousiast raken. Je hebt ook een paar, een trekker, een leader zou ik het noemen, nodig die gewoon zeggen dat we dit gaan doen.

(I): Bent u een voorstander voor een wettelijk kader of is dat te vergaand en zou u het liever aan de partijen overlaten om het zelf een invulling te geven? Misschien zelfs verplicht in bepaalde gevallen?

(G): Er zijn landen waar dat gebeurt. In Brazilië is dat zo en in Mexico zijn ze ermee bezig. Maar ik ben zelf niet zo een voorstander van heel veel wetten eigenlijk. Dus hoe minder wetten hoe beter ook. Op papier klinkt dat allemaal wel heel aardig maar als je dan een wettelijk kader gaat regelen komen er zoveel andere problemen bij kijken. Bijvoorbeeld, wie zijn dan die dispute boards, wat zijn de standaardvoorwaarden, daar komt dan weer een hele administratieve rompslomp overheen. Het mooiste zou zijn als het aan de markt wordt overgelaten. Dat is een beetje mijn liberale idee daarover.

(I): Zijn er bepaalde kenmerken van dispute boards die zeker aanwezig moeten zijn als die opgestart wordt? U sprak bijvoorbeeld al van er kan een lid in zitten, of drie, of vijf.

(G): Er zijn een aantal factoren, criteria die bepalen of, en wat voor dispute board er in zou moeten zitten. Dat hangt natuurlijk af van dingen zoals de omvang van het project, complexiteit, het aantal disciplines dat erin zit, de duur van het project, de reputatie-issues in het project, dat is dan heel erg, ligt het onder een vergrootglas of is het iets dat heel erg low-key is. Dat soort factoren zou kunnen bepalen of er wel of niet een dispute board wordt ingesteld en of die dan bestaat uit een, drie of vijf leden. Wat ik al zei, ik zit zelf in een aantal dispute boards van drie en ik zit er in eentje van zes leden. Die zes, is eigenlijk niet echt een dispute board, maar dat noemt dan een permanent working board. Die zes, dat zijn degenen die steeds naar het project toe gaan. Als er dan een geschil komt, dan is er door de partijen afgesproken dat zij drie leden kiezen om het geschil op te lossen, de drie die er het meest voor geschikt zijn eigenlijk. Dus dat is ook een vorm.

(I): Ah dat had ik nog niet gehoord, dat is wel interessant.

(G): In Nederland hebben we in 2004 een concept gemaakt voor een DRB-reglement. Daar zie je dat ook wel in dus misschien is het wel leuk als ik je die toestuur.

(I): Dat zou wel interessant zijn om eens te bekijken voor mijn masterscriptie inderdaad.

(G): Die is eigenlijk nooit toegepast, heel gek. We hebben in Nederland net zoals jullie ook overheidsvoorwaarden voor projecten. Jullie wetgeving zit ietsje anders in elkaar dan die van ons. Als bij ons de overheid een contract sluit, dan is het gewoon een hele private partij dus dan komt er geen wet aan te pas. Dat is bij jullie wel wat anders, er komen heel wat bijzondere voorschriften bij kijken. Dat maakt niet zoveel uit. We hebben dus standaardvoorwaarden. Twee stuks die heel bekend zijn in Nederland, die heten de UAV en de UAVGC. De UAV zijn de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken, die zijn voor normale projecten. De UAVGC voor bouwwerken met geïntegreerde contracten. Daar zit een optie in voor dispute boards, die heten dan raden voor deskundigen. Wat ik je dan toestuur is het reglement dat is bedacht voor die raden van deskundigen.

(I): Zeker interessant. Hebt u nog andere tips waar ik iets meer kan te weten komen over dispute boards in Nederland? Literatuur, of een boek?

(G): Ik zit net te kijken, ik heb een heel groot scherm. Jij zit hier en aan de andere kant is een hele grote internetpagina. Die internetpagina is van het instituut voor bouwrecht. Dat is onze nationale club die zich bezighoudt met de kennis over dispute boards. Ik heb daar op dispute boards zitten zoeken en dan zie ik dat er behoorlijk veel literatuur ontwikkeld is. In allerlei tijdschriften, boeken, echt heel veel. Toen ik afscheid nam als advocaat zes jaar geleden heb ik een liber amicorum aangeboden gekregen. Dat maken bevriende vakgenoten of wetenschappers soms, als je geluk hebt, in mijn geval had ik geluk, samen een boek dat uit verschillende artikelen bestaat. Ik heb het boek gekregen, dat heet 'Van het gebaande pad'. Daar staan maar liefst een paar artikelen in over dispute boards. Dat is wel leuk. Ik kan misschien wel kijken of ik een paar van die artikelen kan printen en naar jou toesturen. Wat vind je daarvan?

(I): Ja, dat zou wel tof zijn. Ik kan aan de databank van de Universiteit Maastricht maar daar is niet zo veel over dispute boards terug te vinden.

(G): Ja inderdaad dat denk ik ook niet. Ik kan wel even kijken en naar jou toesturen wat ik kan vinden. Ik heb zelf ook wel wat literatuur verzameld in mijn eigen kleine databankje. Ik zal eens even kijken wat ik allemaal heb. Misschien ook wel leuk, daar heb ik ook een hele boel. Ik kan via We Transfer wel wat naar je toesturen.

(I): Dat is heel vriendelijk.

(G): Dat werkt toch gewoon met je emailadres?

(I): Ik denk het wel ja.

(G): Een hele dump stuur ik je dan van wat dingen. Je moet ergens beginnen.

(I): Dat is heel vriendelijk, dank u. Zijn er nog andere zaken die u mij zeker wilt vertellen over dispute boards waar we het nog niet over gehad hebben?

(G): Heb je al voor jezelf een soort van inhoudsopgave gemaakt over wat je precies wilt gaan bespreken?

(I): Ja ik heb nu mijn eerste deel geschreven. Dat is mijn inleiding. Dan heb ik een eerste hoofdstuk waarin in de geschiedenis en het ontstaan van dispute boards uitleg in de Verenigde Staten, hoe het over de rest van de wereld verspreid is, en dan het succesratio, een paar statistieken bespreek ik daar. Dan ga ik de dispute board definiëren en de hoofdkenmerken en doelstellingen ervan uiteenzetten. Daarna bespreek ik de werkwijze, welke soorten dispute boards er bestaan en welke beslissingen die kunnen nemen, DAB, DRB en CDB, en dan ook het onderscheid tussen een standing dispute board en een ad hoc dispute board. Daarna leg ik beknopt de werkwijze uit, de contractsluiting, de samenstelling, werking en de beslissingen van de dispute boards. Dat is dan het conceptueel gedeelte van de scriptie. Dan wil ik graag in een tweede en derde deel de problemen in de praktijk aanhalen. Bijvoorbeeld wat er gebeurt als partijen de beslissing niet willen naleven of als ze de dispute board niet gebruiken. Die problemen wil ik graag in kaart brengen en dan daarvoor proberen oplossingen aan te bieden. Bijvoorbeeld kijken naar de bindende derdenbeslissing in België,

of daar misschien interessante zaken in zitten voor de dispute board. Arbitrage wil ik ook graag uiteenzetten.

(G): Misschien is het ook een idee om te kijken naar adjudication in Engeland. Heb je daar al eens naar gekeken?

(I): Nee daar ben ik nog niet toe gekomen.

(G): Dat heeft niet veel te maken met dispute boards maar misschien dat het een zijsprong kan zijn. In Engeland heb je een wet, dat heet de Housing en Grants act. Die verplicht partijen die betrokken zijn bij een bank, om als ze een geschil krijgen dat verschilt tussen 10.000 pond of over een miljard pond, om die eerst voor te leggen aan een adjudicator. Dat is een privépersoon die zichzelf als adjudicator verkoopt. Die moet dan binnen dertig dagen een beslissing geven. Pas als dat is gebeurd, mogen ze later naar de rechtbank toe of naar arbitrage. Anders is het gewoon verboden. Dat gaat dus niet over dispute boards, maar eerder over wat is een bindend advies. Daar is ook wel wat over geschreven.

(I): Oké dankuwel om dat even onder mijn aandacht te brengen. Dat is ook zeker een interessante piste voor mijn masterscriptie.

(G): Ja inderdaad. Dat is wel leuk. Ik heb wel wat literatuur voor je. Ik heb hier een uitspraak van Curaçao. Gericht in eerste aanleg. Daar is een dispute adjudication board geweest met een notice of dissatisfaction. Dat is misschien ook wel leuk om die procedure en wat rechtspraak te zien.

(I): Ja, zeker interessant. Kent u nog personen of instellingen die ik kan contacteren?

(G): In Nederland ken ik nog wel een paar namen die er ook iets over zouden willen vertellen. Namelijk Paul Janssen. Ik zit in een club, die heet presolve. De website ervan is presolve.info. We zitten daar met negen of tien. Wij houden ons bezig met geschillenvrij bouwen. Toevallig zitten er in die club, nou ja niet helemaal toevallig, mensen die regelmatig in dat soort board zitten. Ook nog een advocaat, die heet Remmert Sluiter. Als je die spreekt dan heb je al een heleboel.

(I): Oké dankuwel. Ik ga hen zeker contacteren voor een gesprek.

(G): Dan hebben we al je vragen behandeld denk ik.

(I): Ja dat klopt inderdaad.

(G): Dan kan je onderzoek beginnen. Als je nog verdere vragen hebt dan mag je me altijd bellen, mailen enzoverder. Misschien dat je je ook nog de vraag kan stellen of er nog alternatieven zijn. Moet het altijd de dispute board zijn die een beslissing neemt of zijn er ook nog tussenvormen? Dingen die concurreren of een aanvulling zijn met of op dispute boards. Dan denk ik aan mediation. Dat zal je zien als je dat reglement van me krijgt. Daar is ook over nagedacht. Als er een geschil optreedt, misschien is het dan ook even handig dat partijen nadenken wat de beste manier is om hiermee om te gaan. Moet er een bindende beslissing genomen worden, of moet een expert het

onderzoeken of is mediation misschien ook een goed idee om het op te lossen zonder dat het bindend wordt. Dat hele fluide vind ik wel leuk, dat je een soort cafetaria bent waar je, ik zeg maar, een soort van menukaart geeft om partijen zo goed mogelijk te laten samenwerken.

(I): Ja inderdaad dat is ook zeker een interessante piste.

(G): Oké ik ga je mijn bestanden dan nog bezorgen.

(I): Oké dat is heel vriendelijk, daar kan ik zeker mee verder.

(G): Dat is heel graag gedaan Kimsi. Als er nog iets is, ik vind het een heel leuk onderwerp om over te praten. Als je dus verdere vragen hebt dan wil ik je zeker nog eens spreken. Het is heel veel kennis die je moet opdoen. Lezen, lezen, lezen. Maar op een gegeven moment krijg je er een eigen gedachte over en dan kan je die gaan opschrijven. Dan heb je er heel wat kennis over omdat jij de enige bent die alles erover heeft gelezen. Maar dat was het dan denk ik.

(I): Ja inderdaad. Nogmaals bedankt voor uw tijd en inzet. Nog een fijn weekend.

(G): Heel graag gedaan. Fijn weekend.